

24
M, 38808,
h.

Handwritten text on a rectangular paper label on the spine, partially obscured and difficult to read.

38808, III, M, h.

11

38808

K. K. Studienbibliothek Laib

Mh

ZADNJI RODOVINE

:: BENALJA. ::

ZGODOVINSKA POVEST.

SPISAL

FR. REMEC.

V LJUBLJANI.

==== NARODNA KNJIGARNA. ====

1909.

■ ■ TISKALA „NARODNA TISKARNA“ V LJUBLJANI. ■ ■

ZADNJI RODOVINE

∴ BENALJA. ∴

ZGODOVINSKA POVEST.

SPISAL

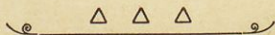
FR. REMEC.

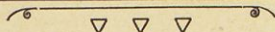
V LJUBLJANI.

NARODNA KNJIGARNA.

1909.

TISKALA »NARODNA TISKARNA« V LJUBLJANI.

030032838

V letu 1725. se je v župni cerkvi Preddvorom poročil gospod Ivan Jožef Friderik baron Benalja plemeni Rosenbach, graščak Preddvorom in na Ljubelju, z žlahtno gospodično Eleonoro Cecilijo baronico Gallenfels, hčerko govneškega grajščaka, in grajski mašnik na Govneku, Mihael Prešeren, ki je bil pri poroki za pričo, je imel nalogo, da na svatbi napije novoporočencema.

Mašnik Mihael Prešeren, ki je rad gledal v bokal in še raje v dekliške oči, si je sestavil obširen govor, prepleten z mnogimi latinskimi citati in svetopisemskimi izreki in z zadovoljstvom je opazil, da je med njegovim govorom zdaj in zdaj postalo kako žensko oko rosno in da so se moški hrupno smejali šegavim namigavanjem, ki so sledila resnim čestitkam in opominom.

Z željo, da bi nebeški oče blagoslovil mladi zakon z množico otrok, je mašnik Mihael Prešeren zaključil svoj govor in med žvenketom srebrnih bokalov so veseli svatje ponavljali to željo, da je mladi gospe Eleonori Ceciliji stopila vsa kri v gla-

vo in ji zalila lica, da je sramežljivo-
sti žarela kakor makov cvet.

Želja govneškega mašnika Mihaela Prešerna se je izpolnila. Bog je izdatno blagoslovil zakon žlahtnega gospoda Ivana Jožefa Friderika in njegove dobre družice gospe Eleonore Cecilije in ko sta zopet v navzočnosti mašnika Mihaela Prešerna praznovala desetletnico svoje poroke, je v preddvorskem gradu bilo že osem kodrastih otrok, a baron Ivan Jožef Friderik je z mladeniško prešernostjo prisegal, da božja milost še dolgo ne bo nehala obsevati njegovega zakona in da se bo njegova rodovina še prav znatno pomnožila.

Srečno in zadovoljno, veselo in brezskrbno sta živela Ivan Jožef Friderik in Eleonora Cecilija na preddvorskem gradu sredi velikega števila zdravih in čvrstih otrok. Pojedina je sledila pojedini in presledki so bili le tedaj, kadar je Eleonora Cecilija ležala v otročji postelji. Nista dosti marala, da se jima je pri tem početju premoženje krčilo od leta do leta in da so istotako rasli dolgovi. Ko ni bilo več mogoče delati dolgov, sta začela prodajati les, potem še drugo imetje, zdaj nekaj sveta, zdaj nekaj gozda in nista si delala nobenih skrbi za prihodnjost, dokler na posled niso upniki postali nadležni

in trdi, začeli pritiskati z rubežnimi in končno barona Ivana Jožefa Friderika prisilili, da je moral vse prodati in zapustiti grajščino, na kateri je gospodoval njegov rod ravno devetindevetdeset let.

Kot srečen in bogat kondotjer je prišel prvi Benalja iz solnčne Italije na Kranjsko, kot siromak je zapustil njegov pravnuk Ivan Jožef Friderik preddvorski grad in ni popeljal ničesar drugega s seboj, kakor celo vrsto otrok. »Malo preveč blagoslova je nebeški oče podelil najinemu zakonu«, je zavzdihnil Ivan Jožef Friderik pri slovesu od preddvorske grajščine, ko se je ozrl po glavah svojih otrok. To je bila edina pritožba, ki je prišla kdaj čez njegove ustne.

Od vseh razsežnih posestev, kar jih je nekdanj imel baron Benalja, je Ivanu Jožefu Frideriku ostala le mala hiša, nekdanja pristava strmolške grajščine. Pristava je ležala blizu Cerkelj na samoti in k tej hiši je pripadal dosti velik gozd. Tu se je naselil Ivan Jožef Friderik baron Benalja s svojo rodovino in tu je hotel z delom popraviti, kar je v lahkomyiselnosti storil svoji rodovini s tem, da je zapravlil podedovano premoženje. Trudil se je pošteno, delal kar je mogel in pri tem posvečal vso

skrb vzgoji svojih otrok, kajti uvideval je, da si bodo morali z delom služiti svoj kruh. Kakor je bil prej lahkomišeln in zapravljiv, tako resen in štedljiv je bil zdaj. Trpljenje njegovo na pristavi je trajalo dlje, nego veselo življenje na preddvorski grajščini.

Minila so leta. Otroci so dorasli in Ivan Jožef Friderik je imel mnogo skrbi in mnogo težkih ur, da jih je spravil do kruha. Najstarejši sin je šel v Trst, da se posveti trgovini. Eden sinov je postal uradnik, drugi grajščinski oskrbnik, tretji je šel k vojakom; enega je dal študirat za duhovnika, drugega za zdravnika; ta je šel sem, oni tja, zapustili so starše in rodovino, razkropili so po svetu in ko sta legla Ivan Jožef Friderik in Eleonora Cecilija k večnemu počitku, je stal ob njiju grobu samo najmlajši sin Ivan Lenard. Tega za življenja nista hotela pustiti od sebe, dasi mu nista imela zapustiti drugega kot malo posestvo ter neznatno svoto denarja, katero je bil Ivan Jožef Friderik v letih pokore s trdim delom, štedenjem in stradanjem nabral. Zatemnel je sijaj nekdanj tako mogočne, veljavne in bogate rodovine Benalja, njeni člani so takorekoč stopili iz prve vrste kranjskega plemstva in se umaknili v drugo vrsto, med uradni-

ško in vojaško plemstvo ali med meščanstvo. Veliki plemenitaši jih niso več smatrali za ravnovredne.

I.

Spomladi leta 1785. je bila v Gosposkih ulicah v sedaj Gerlicijevi hiši zbrana večja družba v stanovanju barona Karla Paungartna. Tudi gospodarjev brat, Jožef Avguštin baron Paungarten, kapitan v Škofji Loki, je bil prišel s svojimi hčerami na to domačo zabavo, prirejeno v proslavo godu hišne gospodinje, kakor je prihajal redno na vsako priredittev, kjer je bilo kaj upanja, da bi katera njegovih treh hčera dobila moža.

Ker so baroni Paungartni imeli veliko veljavo v mestu, se je njihovega povabilu odzvalo mnogo ljudi, tako da so bile vse sobe polne. Med tem, ko so v obednici pripravljali večerjo, je domača hči kratkočasila povabljenca s prepevanjem tedaj najbolj priljubljenih italijanskih pesmi.

Sredi tega petja so se odprla vrata in čez prag je stopila mlada vitka dama čudovito velikih in svetlih oči. Vsi pogledi so se obrnili nanjo, gospodje in dame so ji šli nasproti ne meneč se za pevko in njeno petje in tudi gospodinja sama je prihitela, da

jo pozdravi, dasi je bila sicer navada, da se gost pokloni gospodinji.

Z mirno sigurnostjo, a nekako hladno in rezervirano je baronica Renata Benalja sprejela vse pozdrave. Prosila je pevko oproščenja, da jo je motila in jo povabila, naj nadaljuje svoje petje, češ, da jo vedno z veseljem posluša, potem pa se vsedla v kot, kakor bi želela, da ostane sama. A niso je pustili same; cela družba mladih gospodov ji je sledila. Najpogumnejša iz te družbe sta si prinesla stole in se vsedla vsak na eno stran poleg nje, tako da je za druge ostalo le malo prostora in so bili prisiljeni se polagoma raziti.

Na desni baronice Benalja je sedel Štefan vitez Ogulin, mlad tanek mož, o katerem pravzaprav nihče ni natančno vedel kaj da je in s čim se bavi. Hrvatski oficirji, bivajoči z graničarskim polkom v Ljubljani, so ga vpeljali v družbo in Štefan vitez Ogulin se je hitro udomačil v plemiških in v meščanskih krogih. Sicer si ni mogel nikjer pridobiti resničnega in istinitega zaupanja, a to ga ni čisto nič motilo. Pripovedoval je rad, da ima v hrvatski krajini in v sosedni Bosni obsežne gozde in se ponašal s svojim bogastvom. Ker je pogostoma potoval v Trst, so ljudje sodili, da se bavi s prodajo lesa iz

svojih gozdov, da pa to iz aristokratske ošabnosti prikriva. »V Ljubljani hoče biti kavalir, v Trstu pa je barantač«, so govorili ljudje in si niso dalje belili glav z ugibanjem, od kod dobiva Štefan vitez Ogulin sredstva za svoje dosti gosposko življenje.

Na drugi strani baronice Benalja je sedel kakih petintrideset let star mož. Močno junaško postavo je krasila kuštrava glava. Lep ta temni obraz pač ni bil, vse prej kot to, a bil je tako izrazit in značilen, da je povsod obujal pozornost in da ga ni več pozabil, kdor ga je le enkrat videl.

Mihael plemeniti Kržinar je bil naslednik rodovine, ki si je iz malih začetkov pomagala do znatnega bogastva. Mihaelov praded je bil rojen v ubožni kmetski hiši na Notranjskem, a posvetil se je prevozništvu ter pol stoletja vodil sam visoko naložene parizarje iz Trsta do Dunaja in zopet nazaj. Z enim parom konj je začel, a ko je položil bič iz rok, je zapustil v Trstu več hiš, na Notranjskem več posestev in tudi nekaj grajščin. Takrat, ko je cesarica Marija Terezija podelila bivšemu krošnjarju s platnom Oblaku baronstvo s pridevkom Wolkensperg, je tudi starega furmana Kržinarja edini sin za-

dobil plemstvo v zahvalo, da je za vojne namene daroval cesarici desetisoč tolarjev.

Kmetskega furmana Kržinarja nasledniki so po svojem poplemenitju opustili kupčije in se posvetili aristokratskemu življenju, saj je v takratnem času veljal za resničnega aristokrata samo tisti, kdor je imel toliko premoženja, da je mogel živeti brez dela in brez službe.

Ljubljansko ženstvo se je močno zanimalo za Mihaela Kržinarja. Bil je namreč bogat, čeden in samec. Katerokoli bi bil zasnuvil, vsaka bi ga bila z veseljem vzela, toda Mihael Kržinar se ni nobeni toliko približal, da bi bila smela gojiti le najmanjše upanje, čeprav je stari Kržinar svojega sina neprestano silil, naj se oženi. Kadar se je oče lotil tega predmeta, je sin vselej izjavil, da se prav gotovo poroči, čim najde nevesto, ki mu bo resnično ugajala, sicer pa da še ni tako star, da bi ne mogel nekaj let čakati.

Renata baronica Benalja je veljala za najlepšo ljubljansko ženo, in bila je vrh tega nenavadno izobražena in tako resna, da se mladi gospodje pričo nje niso nikdar upali ziniti kako dvoumno besedo, ženski svet pa se je je skoro bal.

Resnoba baronice Renate ni bila prirojena lastnost. V dekliških letih se je znala smejeti in biti razposajena kakor najživahnejše dekle. Toda sila življenja je udarila njenega očeta; da reši svojega čez glavo zadolženega očeta, ki je bil oficir, se je poročila z možem, ki je bil pripravljen, plačati vse očetove dolgove in preskrbeti vso rodovino. Ta mož je bil Ivan Jožef Evzebij baron Benalja, sin nekdanjega predvorskega grajščaka Ivana Jožefa Friderika in njegove žene Eleonore Cecilije. Evzebij je bil vojak. Usoda je nanesla, da je bil kot mlad oficir poslan na hrvaško granico in da je tam ostal do svojih starih let. Turki iz Bosne so v onih časih pogostoma pridrvili čez mejo in ropali, kar jim je graničarska vojska pošteno vračevala. Evzebij, ki je od doma vedel, kaj je uboštvo, ni bil samo hraber vojak, nego tudi jako štedljiv mož, ter je vse skrbno zbiral in hranil, kar si je prinesel za spomin od pojezdov v Bosno.

Star, izžet in izmozgan, a bogat se je vrnil v svojo domovino in da bi si jesen svojega življenja polepšal, si je izbral za ženo ubožno a prekrasno Renato. Ko se jo starši prosili, naj reši vso rodovino, ni nič pomišljala; udala se je brez ugovora, ne da

bi slutila, kako heroična je njena žrtev.

Od njene poroke je minulo pet let. Izgubila je v tem času starše in brate, za katere je žrtvovala svojo mladost, svojo lepoto in vse svoje sanje o sreči in ljubezni, a pridobila je sama grenka spoznanja, ki so zamorila vso njeno veselost in iz nje naredila tako resno, malobesedno in hladno ženo, da ljudje sploh niso verjeli, da je zmožna kakega toplejšega čustva. Stari Evzebij Benalja je bil s svojo ženo lahko zadovoljen. Nikdar ni padla najmanjša senca na njen značaj; kar si je kupil, to je v resnici vse imel. Ljudje pa so se jezili, da je starega pokvarjenca Benalje žena tako uzorno zvesta svojemu možu in bolelo jih je, da je najlepša in najpoštenejša ljubljanska žena prikovana na tako starega izžetega grešnika.

Renata je bila vedno mirna in ravnodušna. Tudi na večerji pri baronu Paungartenu, ko je sedela med Štefanom Ogulinom in Mihaelom Kržinarjem, se je vedla tako hladno, kakor da jih komaj pozna. A v svojem srcu je dobro vedela, kateri teh dveh mož ji bolje ugaja, čigav glas ji sega v dušo in čigavi pogledi so v stanu razburjati njeno kri. Izdala se ni nikdar, saj tudi Mihael Kržinar ni nikdar pokazal, da mu je zanjo le

količkaj več, kot za druge ženske. Da jo Mihael Kržinar skrivaj morda ljubi, to ji sploh niti na misel ni prišlo.

Evzebij baron Benalja je bil ponosen na svojo ženc. Poznal je življenje in vse nevarnosti, ki prete njegovi zakonski sreči in zato je skrbno pazil na Renato, dokler ni spoznal in se prepričal, da je vzvišena nad vsak dvom.

Ko se je Renata zavedla, kaka čustva se porajajo v njenem srcu do Mihaela Kržinarja, se je potrudila na vso moč, da bi ta čustva zadušila že v kali. Občevala je z Mihaelom še hladneje, kakor z drugimi znanci in se ga ogibala kolikor je mogla, a moč njene ljubezni je vendar rasla in njena hladnost ni odbila Kržinarja.

Med tem ko je domača hči zabavala družbo z italijanskimi pesmi, je Renata kramljala z Ogulinom in s Kržinarjem, kakor da sta dva starca, ki mlade žene ne moreta čisto nič zanimati. Ko je bil Kržinar poklican k bližnji mizi, pri kateri je sedelo več njegovih prijateljev, je pa Štefan Ogulin hitro premenil predmet pogovaranja.

»Pravijo, da se bo Kržinar oženil« je dejal Ogulin nekoliko malomarno pri tem pa ostro od strani pogledal Renato, kakor bi domneval,

da mora njegovo naznanilo napraviti nanjo poseben utis. Renata pa se ni zganila in niti z najmanjšim pregibom ni izdala, da jo to kaj zanima.

»To je zame nekaj popolnoma novega« je odgovorila mirno. »In kdo je nevesta?«

»Bogata vdova. Saj jo gotovo poznate, Terezijo Ahčinovo.«

»Tako — tako« je menila Renata. »Ali je to že tako gotovo, da se gospodu Kržinarju že lahko čestita?«

»Tega še ne vem — ker je Kržinar jako občutljiv, pač ne kaže omeniti kaj, dokler sam ne pride z barvo na dan.«

Ker se je Mihael zopet vrnil k svoji družbi, je Ogulin utihnil. Mihaelu se je zdelo, da je Ogulin moral v njegovi odsotnosti kaj govoriti o njem, a bil je preponosen, da bi poskusil kaj izvedeti. Sedel je na svoj stol in molčal. Nastala je vsem nekoliko neprijetna pavza, ki pa jo je hitro končalo naznanilo, da je večerja na mizi.

Ogulin je hitro vstal, da popelje kako damo k mizi; Mihael je ponudil svojo roko baronici Renati in jo peljal na njeno mesto. Med splošnim šumom, ki je vladal pri mizi, ni nič zapazil, da sedi Mihael poleg svoje dame nekako zamišljen in da ničesar ne govori.

Naenkrat se je zganil in se naglo obrnil k Renati.

»Baronica -- ali mi hočete dovoliti neko vprašanje?«

»Zakaj ne . . . če ni nič tacega . . .« Renati je postalo naenkrat tesno pri srcu, kakor bi se bala, da bo slišala, česar ni še nikdar slišala in kar je tako srčno želela, da bi ji enkrat rekel Mihael Kržinar, dasi je vedela, da potem ne bo nikdar več z njim govorila.

»Gre se samo za mojo osebo« je s tihim glasom dejal Mihael, ki je bil zapazil rahlo rudečico na licih baronice Renate. »Gre se samo za mojo osebo. Moj oče je star in hoče, da bi se oženil, dokler je še živ; sili me, naj vzamem Terezijo Ahčinovo.«

Kakor okamenela je sedela Renata na svojem stolu in zdelo se ji je, da ji je odtekla vsa kri.

»In kaj želite vedeti?« je vprašala čez trenotek.

»Rad bi izvedel vaše mnenje, milostiva baronica; rad bi vedel, če mi svetujete, da se poročim s Terezijo Ahčinovo.«

Njeno srce je močno bilo in baša se je, da bi Mihael zapazil njeno razburjenje. Da je prikrije, je skoro osorno vprašala:

»Zakaj se obračate za svet ravno do mene?«

»Ker mi je ravno na Vašem mnenju ležeče«, je odgovoril Mihael tiho.

Renata je sklenila svoje drobne bele roke in zamišljeno gledala predse; naenkrat se je vzravnala.

»Terezija Ahčinova je še mlada, je simpatična in bogata. Zakaj bi je ne vzeli, če mislite, da boste srečni ž njo.«

Mihael se je tiho zasmel; skoro se je zdelo Renati, da se mu je omračil pogled.

»Srečen — s Terezijo Ahčino-vo?« je vprašal nekoliko porogljivo. »Ne, na to ne mislim; vedel bi le rad, če bi moglo biti zakonsko življenje s tako ženo znosljivo.«

»Tega vam jaz ne vem povedati«, je dejala Renata. »Čujem pa, da ima Terezija Ahčinova mnogo snubcev, iz česar se da sklepati, da je mnogo mož, ki sodijo, da bi bili srečni ž njo.«

»A svojega mnenja mi nečete povedati«, je novič vprašal Mihael in globoko pogledal Renati v oči.

V njegovem pogledu je svetlikal ogenj, ki je razburil Renato; tega pogleda ni mogla vzdržati, a čutila je, da jo je prisilil ta pogled, povedati svoje resnično mnenje, ki je je doslej tako spretno prikrivala.

»Če mislite, da s Terezijo Ahčinovo ne bodete srečni, potem vam ne morem svetovati, da bi se ž njo poročili.«

Renati se je zdelo, da je Mihael zavzdihnil olajšano, kakor da se mu je odvalil kamen od srca.

»Bog Vas blagoslovi, milostiva baronica za ta svet; Terezija Ahčinova ne bo moja žena.«

Renata je čutila, kaj je hotel reči Mihael s temi besedami, a premagala je samo sebe in veselo čustvo, ki ji je zalilo srce; z nobeno besedico ni izdala, da je umela Mihaela. Samo nekaj trenutkov tihote je potrebovala, da je zbrala vse svoje moči in potem zasukala pogovor na druge stvari.

Domača zabava pri baronu Paungartnu je trajala do pozne noči. Mladina je plesala v obednici, moški so popivali, starejše ženske pa so se zabavale po ženski navadi. Renata ni hotela plesati in se je vsedla med starejše dame, kjer pa ni dolgo vztrajala. Zapustila je hišo prva, ne da bi se bila še srečala z Mihaelom Kržinarjem in ne da bi slutila, kako težak boj je med tem bil Mihael s svojim očetom zaradi nje.

Stari Kržinar je med večerjo sedel na zgornjem koncu mize poleg

hišne gospodinje. Bil je velik in močan kakor njegov sin, a nič na njem ni razodevalo, da je bil njegov ded še kmetski furman. Deležen je bil odlične vzgoje in je vse svoje dni živel kakor največji aristokrat. Na svoje plemstvo je bil ponosen in živel je v mislih svoje dobe, da je plemič res boljši človek od navadnih ljudi. Svojega sina je ljubil nad vse, a tiraniziral ga je, kolikor je mogel in zlasti ga je silil, naj se poroči z bogato vdovo Terezijo Ahčinovo. Opazoval je z nevoljo, da je Mihael posvečal baronici Renati toliko pozornost in med večerjo je neprestano poskušal uganiti, kaj da imata med sabo.

Čim je bila večerja končana in je mladi svet odšel na ples, je poklical Mihaela na stran.

»Kaj nimaš danes nič časa za svojega očeta?« ga je vprašal navidezno mirno. »Ves večer si posvetil baronici Renati.«

»Razumeva se dobro in zato se rad ž njo pogovarjam« je hladno odgovoril Mihael.

»O, seveda, seveda! Saj sem videl, kako se razumeta in zdaj mi postaja jasno, zakaj se tako braniš neveste, ki sem ti jo izbral. Vsa Ljubljana že sušlja, da si zaljubljen v Renato. Tebi se seveda tega ne

upa nihče reči, a jaz sem to že večkrat moral slišati. Ta ljubezen je blaznost, ljubi Mihael; kar iz glave si jo izbij. Moja želja in volja je, da se poročiš s Terezijo Ahčinovo.«

Mihael je zatrepetal po vsem životu.

»Ljubi oče« je rekel, »prepovedujem Vam odločno, da bi kakorkoli sumničili baronico Renato. Če jo ljubim ali če je ne ljubim, to vem samo jaz; ona ne ve ničesar in ravnotako nihče drugi . . .«

S tihim ponosom je gledal stari Kržinar svojega sina, kajti veselila ga je noblesa Mihaelovega mišljenja.

»Vem, Mihael, da je baronica Renata vzvišena nad vsak dvom in kakor te poznam, vem tudi zanesljivo, da ti ne boš motil njenega zakona. Ali glej, sinko moj, jaz tudi vem, da se je v tvoje srce zajedla ljubezen do baronice in da boš ti na tej ljubezni trpel in krvavel. Zato sem ti izbral jaz nevesto, saj ti sam nimaš oči za nobeno drugo kakor za Renato in zato je moja odločna želja, da se poročiš s Terezijo Ahčinovo.«

Mihael se je zamislil. Nekaj časa je stal s prekrižanimi rokami pred svojim očetom. Ko je dvignil glavo, je bil njegov obraz bled in mračen, a imel je odločen izraz.

»Dobro, oče«, je rekel Mihael. »Če mi obljubite, da me pustite tri mesece v miru, vam dam svojo častno besedo, da bom o tej stvari resno razmišljeval in če pridem do sklepa, da mi je mogoče poročiti se s Terezijo Ahčinovo, se to tudi zgodi.«

»Tri mesece — to je mnogo časa« je menil stari Kržinar. »Malo bi lahko odnehal.«

»Kaj se oglašā v vas zdrava kri pradedova?« je z dobrohotno porogljivostjo vprašal Mihael vedoč, da s tem očetu takoj zapre sapo. Stari Kržinar kar ni maral, da je kdaj izdal kramarski značaj, ki ga je pode doval po svojem starem očetu.

»Veljaj — tri mesece torej« je hitro pritr dil stari Kržinar. »Čez tri mesece te spomnim na tvojo obljubo; ne pozabi, da si mi dal svojo častno besedo.«

Kadar se je Mihael udal kakī želji svojega očeta, vselej se je to zgodilo le po težkem in dostikrat tudi burnem boju. Oba sta bila trdnega značaja, vsak je imel svojo voljo. A če se je vihar polegel, je bil stari Kržinar vedno vesel svojega sina. Tudi sedaj mu je položil roko na ramo in z nekakim ponosom rekel:

»Ej, Mihael, midva sva le moža, da malo takih; če kremen zadene ob kremen, se pač delajo iskre. A če bi

midva z združenimi močmi kaj v roke vzela, bi moral priti že sam zlodej, da bi nama mogel kljubovati.«

Tako ali podobno se je končalo vsako nesporazumljenje in vsak prepir med starim Kržinarjem in njegovim sinom. Kramljala sta potem še nekaj časa o različnih vsakdanjostih in potem skupno odšla iz hiše barona Paungartna.

Toda Mihael nikakor ni bil tako miren, kakor se je dozdevalo staremu Kržinarju. Nasprotno; v njem je vse divjalo in valovalo, a ker ni nikoli izgubil oblasti nad seboj, je tudi sedaj premagal vse, kar bi bilo moglo očetu dati priliko, pogledati v Mihaelovo notranjost.

Mihael je bil ravno tako ponosen, samozavesten in trdovraten, kakor njegov oče; skupna jima je bila vroča kri, a nekaj ju je vendar ločilo. Stari Kržinar ni bil zmožen tako globokih in trajnih čuvstev, kakor njegov sin; stari je bil lahkoživi otrok dobe rokoko, Mihael pa resni privrženec novega duha, ki je na Francoskem že z mogočno roko trkal na vrata in napovedoval svojo krvavo zmago. Stari ni imel smisla za to in zato se mu je tolikrat primerilo, da svojega sina ni razumel.

Prišedši domov se je Mihael zaklenil v svojo sobo; hotel je biti sam,

da bi se mu ne bilo več treba zatajevati. Kar oddahnil si je, ko se je bil odkrižal očeta, zakaj bal si je, da bi stari začel ugibati, zakaj da se je Mihael napol vdal njegovi želji in na pol obljudil, da se poroči s Terezijo Ahčinovo, katere se je doslej vedno tako trdovratno branil.

Mihael Kržinar bi za ves svet tudi svojemu očetu, ki je bil sicer njegov najboljši prijatelj, ne bil priznal, da ljubi že celo leto, z vso strastjo in iskrenostjo baronico Renato Benaljo.

Mihael je bil ves drugačen od svojih vrstnikov. Ko je spoznal, da ljubi Renato, si je bil takoj svest, da ji tega ne sme razodeti in da mora krotiti in zatajevati svoja čuvstva, ne le, ker sploh ni upal, da bi ga Renata ljubila, marveč tudi zaradi tega, da bi vsaj po njegovi krivdi ne padla nobena senca na njeno zakonsko življenje.

Od tega trenutka je bilo njegovo življenje nepretrgani boj proti samemu sebi. Vedel se je napram Renati vedno ravno tako, kakor napram vsaki drugi dami, a težko mu je to bilo, neizmerno težko. Govoril je ž njo vedno zgolj o stvareh, ki niso imeli niti za njo niti zanj najmanjšega osebne pomena. Niti o prijateljstvu nista nikdar govorila, kaj še o

ljubezni in nikdar ni Mihael poskušal vzbuditi v Renati le najmanjše zanimanje za svojo osebo.

To težko nalogo mu je olajšala izvrševati okolnost, da je bil Evzelij Benalja silno bolehen, izmozgan in izžit in da je mu bilo po človeški previdnosti sojenih le še malo let. Mihael nikakor ni želel baronu Benalji smrti, a misel, da ne bo dolgo živel, mu je dala v trenutkih potrnosti in obupanja vedno novih moči.

Kar nič ni vedel, kako misli in sodi Renata o njem. Govorila je z njim vedno le o stvareh, kjer je bilo nemogoče pokazati kako simpatijo in antipatijo in govorila je vedno tako hladno in se vedla tako rezervirano, da njenih misli in njenih čuvstev ni mogel nihče uganiti. Toda Mihaela to ni plašilo. Upal je, da jo prepriča o svoji ljubezni in da si pridobi njeno naklonjenost, kadar pride čas, da bo sploh smel govoriti.

Na eno stvar pa ni Mihael nikdar mislil: da ga je ves ljubljanski ženski svet najstrože nadzoroval in opazoval vsak njegov korak, vsako njegovo gesto. Ljubljančanke, videč, da se Mihael za nobeno ne zanima, so takoj uganile, da mora imeti kako srčno skrivnost in trudile so se na vso moč in z vso vztrajnostjo, da bi

jo razkrile. Zapazile so, da se je Mihael, če je prišel v kako družbo sicer najprej pridružil drugim damam in ne Renati, a da so jo njegovi pogledi neprestano iskali in če je niso našli, da je kmalu družbo zapustil. Zapazile so dalje, da je bil Mihael vedno nemiren in raztresen, ako se mu ni posrečilo, ostati vsaj nekaj trenutkov pri Renati in da je bil vedno kaj dobro razpoložen, če je mogel le malo časa z njo govoriti. Uspehe teh opazovanj je končno formuliral Štefan vitez Ogulin v obdolžitev: Mihael Kržinar je smrtno zaljubljen v baronico Renato Benaljo. Ne, da bi Renata in Mihael kaj slutila, je šla ta obdolžitev od hiše do hiše, od rodovine do rodovine; vedela jo je končno vsa Ljubljana samo ne Renata in Mihael jo je izvedel, ko mu jo je v razburjenosti vrgel v obraz njegov oče.

Sedaj ga je bilo strah, da nastanejo iz te dolžitve Renati velike neprilike, da bo trpela na ugledu, da jo bodo zlobni ljudje obrekovali in gradili njeno čast po krivici in da jo bo do blaznosti ljubosumni mož trpinčil in ji zagrenil življenje. Zavedal se je, da mora to preprečiti, naj velja kar hoče in v ta namen je bil sedaj pripravljeno poročiti se celo z bogato vdovo Terezijo Ahčinovo.

II.

Ljubljanski guverner je po dvakrat na leto priredil na Barju velik lov in povabil vse plemstvo, vse oficirje in tudi najpremožnejše meščane. Lov sam je mikal samo lovce, toda lovu je vedno sledilo vesela zabava, združena s plesom pod milim nebom in na to zabavo so prihiteli povabljeni celo iz prav oddaljenih krajev. Na konjih, v ekvipažah in zlasti na čolnih je ob takih prilikah hitelo vse polno ljudi iz Ljubljane do Preserja in skoro tradicionalno je bilo, da je take dni pri povratku ponoči utonil v Ljubljanici kak udeleženeec, ki pri pijači ni poznal mere in meje.

Proti večeru je prijezdil v Preserje tudi Mihael Kržinar in našel je tam že jako mnogoštevilno in tudi že več kot jako veselo družbo. Že od daleč ga je zagledala gospa Terezija Ahčinova, mlada, bogata in vsestransko zelo okrogla vdova, ki je sedela med celo gručo mladih in starih čestilcev in vzbujala občno pozornost s svojim glasnim smehom in z neverjetno kričečimi barvami svoje obleke.

Terezija je bila pravzaprav jako čedna žena, navzlic nekoliko preveliki mesnatosti svojih udov. Govorila

je mnogo, hitro in glasno in moški so se ž njo kaj dobro zabavali, kajti dovolila je tudi kako krepkejšo besedo in se je rada ter prav presrčno smejala. Gospa Terezija je imela izredno trezno sodbo o življenju in ljudeh ter izredno slab ukus o toaletnih stvarih in družabnih navadah. Sicer pa je bila dobra in prijazna.

Njen oče je bil graščinski oskrbnik. Spravil je troje gospodarjev na beraško palico in ko je umrl, je zapustil svoji hčeri tri skrinje denarja in pa svoj izredno razviti praktični talent. Terezija se je hitro po očetovi smrti poročila z odvetnikom Ahčinom, ki ga sicer ni ljubila, ki pa ji je bil simpatičen zaradi svojega bogastva. Nemila usoda ji je sicer moža kmalu ugrabila, a v tolažbo je zapustil Tereziji toliko denarja, da je postala najbogatejša vdova ljubljanska.

Mihael je gospo Terezijo prej slišal, kakor jo je zagledal. Ko se je nanjo ozrl, je zagledal tik nje Štefana Ogulina, ki je bil povsod, koder je bilo dobiti kako bogato ženo, vdovo ali dekle. Mihael je instinktivno slutil, da je sladki in gladki Štefan Ogulin nevaren in zavraten človek in se ga je ogibal, kolikor je le mogel. Tudi sedaj si je rekel, da stori najboljše, če se ne približa družbi

gospe Terezije. Napravil je majhen ovinek, se spotoma ustavil pri mizi nekaterih znancev in ravno hotel iti, da pozdravi gostitelja, ko mu je gospa položila roko na ramo.

»Ali, ste se mi hoteli tudi danes izogniti?« je vprašala gospa Terezija.

Mihael se je presenečeno obrnil k njej, kajti tega pač ni pričakoval, da zapusti gospa Terezija svojo družbo in da ga bo kar tako pričel vseh ljudi atakirala.

Molče se je Mihael priklonil okrogli vdovi, tako globoko se ji je priklonil, da je imel njegov pozdrav že nekoliko ironičen značaj.

»Oprostite, milostiva«, — je dejal Mihael, »a danes sem tako slabovoljen, da vas nisem hotel nadlegovati s svojo navzočnostjo, da bi ne pokvaril veselega razpoloženja vaše družbe.

»Uh, uh, uh«, je kričala gospa Terezija. »Kar vstrašila bi se vas, ko bi se sploh koga bala. Slabovoljni ste? Potem pridite v našo družbo, tam se boste že razgreli in zvečer se peljemo na čolnū domov.«

»Oprostite, milostiva...«

»Že zopet, oprostite milostiva; kaj se vedno tako oproščate?«

Gospa Terezija je zdaj hitro spremenila glas in vedenje. Pogledala je najprej Mihaela prav ljubo, po-

tem povabila oči in končno sladkujé se rekla:

»Pojdite z nami; prav veliko veselje bi mi napravili, če bi šli z nami. Še nikdar Vas nisem prosila nobene prijaznosti — storite mi danes, kar Vas prosim.«

Mihael je bil silno presenečen. Vedel je, da bi ga gospa Terezija takoj vzela za moža, če bi jo zasnubil, domneval je tudi, da ima njegov oče v tem oziru že prav določen dogovor z gospo Terezijo, ali da je gospa Terezija vanj resnično zaljubljena, kakor je to pokazala v tem trenutku, tega niti slutil ni.

Njena prošnja mu je bila prav neprilичna in že je hotel povabilo odkloniti, ko je videl, da ima gospa Terezija vse rosne oči. Tedaj pa je njegova vljudnost premagala vse pomisleke.

»Razume se ob sebi, milostiva, da grem z Vami.«

Gospa Terezija je zadovoljnosti malo zardela, a svojega veselja ni hotela izdati.

»Kako govorite; prav kakor bi mi izkazali posebno milost.«

»Nikakor ne«, je ravnodušno odgovoril Mihael. »Vi gospa ste meni izkazali milost, da ste me povabili.«

V srcu mu je bilo že žal, da se je udal in začel je premišljevat, kako

bi se gospe Terezije in njene družbe zopet odkrižal.

»A, kaj storim s svojim konjem...«, je rekel čez trenotek kakor bi govoril sam s seboj.

»Major Harding ima strežaja s seboj — ta prevzame konja, Vi pa se peljete z nami«, se je hitro oglasila gospa Terezija. »To lahko takoj v red spraviva.«

Ni se hotela ločiti od Mihaela, kakor bi se bala, da ji uteče. Ko je bilo zastran konja vse preskrbljeno, sta šla nazaj na zabavišče. Ravno tedaj se je kot zadnji vseh povabljenec pripeljal baron Benalja s svojo soprogo baronico Renato.

Baron Benalja je imel navado, da je prišel vedno prepozno. Skoro zaspan je slonel na svojem vozu, a ko je zagledal tik svoje kočije Mihaela in gospo Terezijo, se je zganil in očitno je bilo, da je v tem trenotku postal prav dobre volje.

»Ali ju vidiš Renata — Kržinar in gospa Terezija — torej je le res, kar sem ti povedal, da sta skoro zaročena.«

Benalja je govoril tako glasno, da sta ga Mihael in Terezija morala slišati.

Mihael bi bil pač lahko baronici Renati kako pokazal, da je zašel v

družbo gospe Terezije proti svoji volji in le po nesrečnem slučaju, toda storil tega ni. Rekel si je, da nima nobene pravice dovoliti si take intimnosti napram baronici Renati in zavedal se je tudi, da bi bilo to poniževalno za gospo Terezijo in da tega ni zaslužila.

Zato je molče pozdravil, pogledal kar mogoče ravnodušno ženo, ki jo je ljubil z vso močjo svojega srca in šel naprej, kakor da je srečal znanko, za katero mu ni več kot za lanski sneg.

Bil je pa jezen sam nase in ljutil se je na vsiljivo gospo Terezijo, ki ga je spravila v tako neprijeten položaj. Spominjal se je natančno vsake besede, ki jo je rekel par dni poprej na večerji pri baronu Paumgartnu in kako je Renato zagotavljal, da se nikdar ne poroči z gospo Terezijo.

»Kaj si bo mislila o meni«, to mu je neprestano krožilo po glavi. »Rekla bo, da sem nestanoviten, da se z vsako rad zabavam, da sem se ji hlinil in kdo ve kaj še vse.«

Da, ko bi ji mogel povedati, kaj se je zgodilo med njim in njegovim očetom, ko bi ji mogel pojasniti, da je že na pol opustil svoj namen, se ne poročiti z gospo Terezijo, opustil edino za to, da bi rešil dobro ime in zakonski mir Renati, potem bi laglje

prenašal neljubo mu družbo gospe Terezije, a tako mu je bilo kar nezno in vedel se je tako, da je bilo naposled gospe Tereziji še žal, da ga je izvabila k sebi in k svoji družbi.

Edino stari baron Evzebij Benalja je bil zadovoljen, da je gospa Terezija odpeljala Mihaela Kržinarja v svojo družbo. O zvestobi svoje žene ni nikdar niti najmanj dvomil. Toda poznal je svet in ljudi, poznal človeško srce in imel toliko uvidevnosti, da je sam sebi priznal: enkrat pride le ura, ko se v Renatinem srcu vname plamen ljubezni — in te ure se je bal, misel na to uro, ki uniči vso njegovo srečo, mu je bila strašna, ta misel je bila edina skrb njegovega življenja.

Renata je bila največja in edina ljubezen njegovega življenja. Ljubkoval in užival je mnogo, a resnično ni ljubil nikdar, dokler ni videl Renate. V svoji mladosti je delal kolikor je mogel. Spomin na bedo v hiši svojega očeta, s predvorske grajšične prepodenega Ivana Jožefa Friderika, ga je vedno bodril, da je vztrajal pri delu in zbiral in štedil kolikor je mogel. V kupčiji je imel srečo, in ko je končno truden dela sklenil vse svoje kupčije in jih izročil drugim, tedaj je imel znamenito premoženje in tedaj ga je obšla

želja, da bi imel tudi dediča, ki bi prevzel njegov denar in imenu Benalja pridobil zopet nekdanji ugled in nekdanjo veljavo.

Bratov in sester ni imel več. Drug za drugim so šli pod zemljo, nekateri daleč v tujih krajih in niso razen najmlajšega brata zapustili naslednikov. Samo najmlajši brat, ki je bil ostal na nekdanji pristavi strmolske graščine blizu Cerkelj, je zapustil več otrok. Toda Evzebij jih ni poznal in jih ni hotel poznati. Bili so na skrajno slabem glasu. Evzebij je krivdo na pokvarjenosti svojih nečakov pripisoval njihovi materi. Kje da jo je njegov brat dobil, kako da se je ž njo poročil, kdo je sploh bila, tega Evzebij ni vedel in tudi ni poskušal dognati, saj je bil vesel, da so ga nečaki v miru pustili in se niso zanj zmenili.

Evzebij si je želel sina, dediča njegovega premoženja in njegovega nekdanjega slavnega imena. To je bil vzrok, da se je poročil z Renato. A njegova najsrčnejša želja se mu ni izponila. To je bila velika bolešt njegovega življenja.

Ko sta Mihael Kržinar in gospa Terezija izginila iz njegove bližine, je nežno prijel prste svoje žene in jih držal v svoji uveli suhi roki.

»Prav vseč mi bo, če se Kržinar in gospa Terezija poročita,« je dejal baron Benalja svoji ženi. »Kar ustvarjena sta drug za drugega. Terezija je mlada, čedna in bogata, Mihael pa isto tako. Res, da je ona vesela in skoro razposajena, on pa resen in dostojanstven — a meni se zdi, da se bodeta tako drug drugega spopolnjevala. Ali ni tako?«

Renata ni ničesar odgovorila. Kje so bile tudi njene misli! Moža niti poslušala ni. Pri srečanju ji je bilo tako težko, kakor še nikdar in vedno in vedno se ji je vsiljevalo vprašanje: Kako da je Mihael še pred par dnevi zatrjeval, da ne vzame gospe Terezije, sedaj pa se ji posveča, kakor bi že bila njegova nevesta.

»Zakaj mi ne odgovoriš,« je vprašal Benalja. »Vprašal sem te, če misliš tudi ti, da bodeta Kržinar in gospa Terezija srečen par.«

»Kaj naj na to odgovorim,« je menila Renata. »Kdo more o tem sploh imeti kako sodbo. Zdi se mi, da bi Kržinar lahko dobil boljšo nevesto. Kaj mu je treba vzeti vdovo!«

»Ali — prosim te — Terezija je vendar jako mlada vdova! Njen mož je bil grozno star; kdo ve kolikokrat ga je kap zadela; ves polomljen in pohabljen je bil, in naduho je imel. Ti si ne moreš misliti, kako naduho je imel!«

Stari baron Benalja je nosil čudovito dovršeno vlasuljo in si je barval obraz, a naduhe ni imel.

»Pa to bogastvo!« je nadaljeval Benalja. »Stari Kržinar, ki ne more zatajiti kramarske krvi svojega staroga očeta, ki je bil furman, bi se razjedel same jeze, če bi lepo premoženje gospe Terezije ne prišlo v roke njegovega rodu. Stari Kržinar je skop in lakomen.«

»Iz njegovih dejanj tega ni videti in tudi slišala nisem nikdar nič tacega« je mirno z nekako prepričanostjo rekla Renata.

»Ti še marsičesa nisi slišala kar je v Ljubljani znano« se je razvnel Benalja, ki ga je najbolj razjezilo. kadar mu Renata ni slepo verjela. »Skopuh je stari Kržinar. Prav grd skopuh je. Javno nastopa z veliko slovesnostjo, kakor kak španski kabalero s sedemindvajsetimi imeni, skrivaj pa stiska kar le more. In Michael bo ravno tak.«

»Zdi se mi, da se motiš,« je zopet prav mirno in prav hladno rekla Renata. »Zapravljivca nista, ne stari Kržinar, ne njegov sin, a skoposti in umazanosti jim ne more nihče očitati.«

Benalja se je začela razburjati. Postalo mu je sumljivo, da se Rena-

ta nekako poteguje za Kržinarja in njegovega sina.

»Kaj pa imaš s temi Kržinarji, da se zanje tako zavzemaš?« je siknil polglasno in začel trepetati, da se mu je vlasulja s klobukom vred začela nagibati zdaj na to, zdaj na drugo stran.

»Ne potegujem se prav nič za Kržinarje, ki mi sploh niso nič mari, nego potegujem se za resnico.«

Ta odgovor je barona Benaljo vsaj toliko ponižil, da njegova vlasulja ni bila več v nevarnosti, vedel je, da je Renata do skrajnosti resnicoljubna in pravična in da bi se zavzela tudi za največjega svojega nasprotnika, če bi sodila, da se mu godi krivica.

Toda obstanka na slavnosti ni imel Benalja nič več. V drugih razmerah bi za ves svet ne bil pripoznal, da je star, slab in bolehen, toda zdaj je hotel za vsako ceno priti iz bližine Mihaela Kržinarja. Samo pozdravil je guvernerja in njegove goste in izgovarjajoč se, da ima glavobol in da ga trga, se hitro zopet poslovil ter se z Renato vrnil v Ljubljano.

Dokler je sedela Renata poleg svojega moža v starinski kočiji, se je znala premagovati. Skrbno ga je vpraševala za njegove bolečine in ga

tolažila ter ga s prijaznim kramljanjem poskušala razvedriti. Toda ko je prišla v svojo sobo, ko je zaklenila vrata za seboj, so jo zapustile moči. Kakor bi bila vsa utrujena in izmučena, se je vrgla na stol in uprla glavo ob dlan. Njene misli so poletele tja ven v Preserje, kjer je bila Mihaela Kržinarja zapustila pri gospe Tereziji in ta spomin jo je zbolel v dušo tako, da so ji solze stopile v oči. Spoznala je sedaj, da ljubi Mihaela resnično in goreče in da bo vse žive dni neskončno nesrečna, če se poroči s Terezijo Ahčinovo.

Na eno misel pa Renata ni prišla, da bi se namreč ravnala po izgledih drugih žena. Takratna Ljubljana ni bila v nravnostnih stvaréh prav nič stroga. Zakonska zvestoba je postala pojem, ki ni imel nobene vsebine. Tudi če se je zgodil kak škandal, ga niti prizadeti niso jemali tragično. Renata je vedela, da bi ji noben človek ne zameril, če bi postala nezvesta svojemu možu, ki je bil star in pohabljen in ki jo je dobil za ženo samo vsled nesreče, ki je dohitela njenega očeta. Če so Ljubljančanje uvidevali, da nobena ljubezen ni večna in da vsaka ljubezen enkrat ugasne, so uvidevali toliko bolj, da mlada in cvetoča Renata ne more ljubiti starega, bolnega moža.

Toda vzlic prepričanju, da bi ji nihče ne zameril, če bi poslušala glas svojega srca, je ni ne enkrat obšla misel, da prizna Mihaelu Kržinarju svojo ljubezen. Obljubila je svojemu možu zvestobo in trden je bil njen sklep, da izpolni svojo obljubo in mu to zvestobo ohrani.

Že zavest, da ljubi Mihaela, da ga ljubi njeno srce proti njeni volji, se ji je zdelo pregrešno in videla je v tem nezvestobo. Toda njene moči niso zadostovale, da bi premagala in zadušila to ljubezen.

Renata je bila vzgojena v samostanu. Ni bila kdo ve kako religiozna, ali izpolnjevala je cerkvene predpise, ker je bilo to oblastveno ukazano in ker je bila tega vajena. V težkih trenutkih je tudi iz lastnega nagiba iskala tolažbe v cerkvi.

Ko se je nekaj dni bojevala s svojo ljubeznijo do Mihaela pa je ni mogla premagati, se je zatekla k staremu kapucinu, ki je bil njen spovednik in ki jo je včasih obiskal tudi na njenem domu. Stari kapucin je Renati ugajal, ker je bil moder in dobrohoten, in ni bil kar nič podoben drugim menihom; seveda Renata še slutila ni, da je bil pater Salezij v mladih letih odličen oficir in da je vstopil v samostan zaradi nesrečne ljubezni do odlične dame.

Renata je povabila patra Salezija k sebi in mu je zaupala tajnost in boleost svojega srca.

»Vem, da je greh ta moja ljubezen in da sem verolomna žena, a ne znam si pomagati« tako je končala Renata svoje pripovedovanje.

Pater Salezij se ni čudil razkritju, ki je je slišal. V svojem srcu si je rekel. »Ta žena, ki se tako bori proti svoji ljubezni in se tako trudi, da bi se niti v mislih ne izneverila svojemu grdemu, staremu in pohabljenemu možu, je plemenito bitje in bi zaslužila vso srečo.« A povedal tega Renati ni. Dobil je utis, da Renata ne bo več dolgo v stanu kljubovati svoji ljubezni in da se bliža ura, ko bo ta ljubezen prevzela Renato s toliko silo, da bo pozabila na vse in poslušala samo glas svojega srca — in zdelo se mu je, da stori dovolj, če pripravi Renato do tega, da se bo še dalje borila proti svoji ljubezni in ji da moč in pogum premagovati samo sebe, kolikor časa bo pač mogoče.

»Milostiva baronica,« je dejal pater Salezij, »dovolite mi odkritosrčno besedo. Znano mi je, kako se je zgodilo, da ste postali soproga barona Benalje in naravno je, da se je vaše mlado ljubezni željno srce razvnelo za družega. Vsak človek na

svetu ima pravico do prostora pod solncem in do sreče. Toda milostiva baronica, vi ste se te pravice sami odpovedali. Tu ne pride nič v poštev, da ste hoteli rešiti svojo rodovino, ko ste se poročili z baronom Benaljo. Prostovoljno ste mu obljubili zvestobo in se s tem odpovedali pravici do ljubezni do drugega. Svojo obljubo ste dolžni izpolniti in vem, da jo boste izpolnili. Vaša ljubezen, ki Vam zdaj prouzroča toliko bolesti ni greh; postala bi greh, če bi jo priznali tistemu, ki ga ljubite. V navadnem žargonu mojih stanovskih tovarišev se imenuje vaša ljubezen skušnjava ali jaz je ne morem tako imenovati, ker poznam vaš značaj. Vaša ljubezen se je porodila proti vaši volji; tudi če je ne zadušite, ne bo greh, samo da ostane skrita v vašem srcu.«

Renata je sedela kraj meniha in tiho jokala.

»Srce mi bo zgorelo od te ljubezni« je zaihtela, ko je utihnil pater Salezij. Tako bridko je zaihtela, da je starega mašnika zbolelo v dušo.

Izkušen menih je vedel, da baronici ni treba verske tolažbe, nego dobrega sveta, kako naj zmaga hrepenenje svojega srca in vzlic svoji

veliki ljubezni ohrani neljubemu možu obljubljeni zvestobo.

»Hčerka moja,« je rekel pater Salezij mehko, »jaz pojnim vaše gorje in razumem kaj hočete. Radi bi ostali dejansko in tudi v mislih zvesti storjeni obljubi, a strah vas je, da tega ne bodeste mogli storiti. Kaj, ko bi prosili tistega, ki ga ljubite, naj nikar z vami ne občuje. Še bolje bi bilo, če zapusti vsaj za nekaj časa Ljubljano; ako mu je to mogoče in ako je njegova ljubezen plemenita, vam to gotovo stori.«

»Ah, saj ne ve, da ga jaz ljubim in saj tudi jaz ne vem, če me ljubi on. Nikdar se nisva izdala in vedno občujeva le kakor se občuje z navadnimi znanci. Časih se mi pač zdi, da me ljubi; sklepam to iz kakega hipnega pogleda ali iz načina njegovega občevanja. A časih je zopet tako mrzel, tako resen in nepristopen, kakor da mu ni prav nič zame in da ne čuti zame ničesar. Da, pred nekaj dnevi se mi je celo zdelo, da se hoče poročiti . . .«

»To bi bilo še najbolje« je menil pater Salezij, a se je svojih besed kar ustrašil.

»Ne, ne, ne« je v silnem obupu vzkliknila Renata, »le tega ne.«

Solze so se ji vlile in bolest ji je pretresala život tako, da je pater

Salezij sprevidel, da tu ni nobene pomoči in da tu ne more ničesar svetovati.

»Kljubovala bo svoji ljubezni dokler bo mogla« si je rekel na tihem, »a enkrat bodo njene moči izčrpane in kaj se zgodi potem, vedi bog.«

Glasno pa je pater Salezij še dalje tolažil Renato in ji dokazoval, da mora na vsak način ukrotiti svoje ljubezenske želje, da svoje ljubezni ne sme izdati in da mora ohraniti zvestobo svojemu možu. A njegove besede niso bile več tako tople, kakor prej; ker niso prišle iz srca, tudi v Renatinem srcu niso našle odmeva.

»Kljubovati hočem svoji ljubezni do skrajnosti« je pri slovesu rekla Renata »in skušala bom ohraniti svojemu možu zvestobo — toda — če bi me on ljubil, on, po katerem koprnim — oče moj, potem ne vem kaj se zgodi.«

III.

Štefana vitezä Ogulina življenjski cilj je bil, dobiti — bogato ženo. Sam je bil reven in služil si je kruh s kvartanjem in s sleparjenjem pri kvartah. Ker pa je vedel, da kot siromak ne dobi premožne žene, je prikrival, da je bil nekoč oficir, ki so ga

zaradi prevelikih dolgov odsloviti in se je izdajal za lastnika velikih posestev in gozdov na Hrvaškem in v Bosni. Sam je s primerno previdnostjo razširil po Ljubljani mnenje, da hodi v Trst prodajat svoj les, a da to kot aristokrat prikriva, dočim je hodil v Trst in tudi v Benetke le kvartat.

Ko je postala gospa Terezija Ahčinova vdova, se ji je Štefan vitez Ogulin takoj približal in je storil vse, kar je bilo v človeških močeh, da bi se ji prikupil ter si pridobil njeno ljubezen. Izkazoval ji je vse mogoče usluge in pozornosti in dosegel je tudi, da je bila gospa Terezija prav rada v njegovi družbi. Ugajal ji je, ker je bil zabaven in postrežljiv, ker je z vljudnim smehom prenašal njene dostikrat kaj neprimerne in celo poniževalne šale in ker ji je v denarnih stvareh znal tako dobro svetovati, kakor najboljši trgovec.

Druga žena, ki je bila deležna pozornosti Štefana viteza Ogulina je bila baronica Renata Benalja. Ogulin je hladnokrvno računal, da Evzebij Benalja ne bo dolgo živel. »Ure njegove so štete« je računal Ogulin, »če bi se Renata z menoj spečala, lahko še malo pospešim konec.«

A pri obeh teh ženah mu je bil na potu Mihael Kržinar.

Ogulin je sovražil Kržinarja že prej, od prvega dneva, ko se je ž njim seznanil. Mihael mu je bil preveč resen in slovesen, preveč visok in samosvoj in se ni hotel sprijateljiti z Ogulinom. Zdaj, ko je Ogulin videl, da dobi Mihael gospo Terezijo lahko kadar hoče in ko se mu je začelo dozdevati, da vladajo med Mihaelom in med baronico Renato posebne simpatije, je njegovo sovraštvo do Mihaela postalo brezmejno besno. Ogulin je raznesel govorico, da je Mihael zaljubljen v Renato in je poskrbel, da je to izvedel tudi baron Benalja, a baronici Renati je povedal, da se hoče Mihael poročiti z gospo Terezijo, misleč, da jo tako odvrne od njega.

Spletkaril je tudi pri gospe Tereziji na vse načine proti Mihaelu, a kolikor bolj se je trudil, toliko bolj je želela gospa Terezija, da bi postal Mihael Kržinar njen mož. Gospa Terezija je bila tako zaljubljena v Mihaela, da se je celo sprla z Ogulinom in mu zagrozila, da ga ne pusti nikdar več čez prag svoje hiše, če izreče še enkrat slabo besedo o Mihaelu.

Ogulin je od tedaj neprestano mislil in ugibal, kako bi se znosil nad Mihaelom in ga zakopal v kake neprilike.

A ni mu mogel do živega. Mihael je bil najkorektnější človek, ki ni nikdar rekel besede, zaradi katere bi se mogel kesati in ki nikdar ni storil dejanja, ki bi moglo vreči nanj le najmanjšo senco.

Toda Štefan vitez Ogulin je vedel, da je treba le spretnosti, zvižanosti in brezvestnosti, da se pripravi tudi najpoštenejšega človeka v neprilike ali celo v nesrečo. In odločen je bil vporabiti tudi zadnje sredstvo, samo da doseže svoj smoter.

Dan po svojem razgovoru s patrom Salezijem je dobila baronica Renata pismo, pisano s krepko, a priprosto pisavo in podpisano: »Mihael Kržinar«. Skoro ji je zastalo srce, ko je čitala podpis. Najprej je instinktivno stopila k vratim, da bi jih zaklenila, kakor da se je hotela zagotoviti, da je pri čitanju tega pisma nihče ne preseneti, a ko je prišla za ključ, ga je tudi že izpustila. Rekla si je, da nima nikomur ničesar prikrivati in če bi jo bil njen mož v tem trenutku vprašal, kda da ji piše, bi mu bila brez pomisleka izročila Mihaelovo pismo.

Sedla je k oknu in mirno čitala pismo.

»Milostiva baronica! Ker nečem, da bi imeli o mojem značaju kake dvome, si dovoljujem Vam pisati te

vrste. Vprašal sem Vas za Vaš prijateljski svet glede moje poroke z Vam znano damo; vprašal sem Vas, ker imajo dame v takih stvareh bolj sodbo kakor moški. Ob sebi se razume, da priznavam Vaši sodbi največji pomen in da bi bila zame merodajna in odločilna, da niso nastale razmere, ki me silijo, postopati drugače, kakor je bil moj namen.

V pogovoru s svojim očetom sem nekaj izvedel, kar mi nalaga dolžnost, da se udam njegovi želji. Moj oče mi je namreč povedal, da spravljajo hudobni jeziki mojo osebo v zvezo z damo, ki mi je nad vse ljuba, ki je pa žal nemorem zasnuti. Moj oče mi je rekel, da sem dolžan časti te dame — ki se sicer zame niti najmanj ne zanima, da javno ovržem hudobne govorice s tem, da se kar najhitreje poročim s kako drugo. Odločen sem to storiti, da obvarujem zla ono damo, ki je najbližja mojemu srcu, a meni nedosegljiva. Oprostite mi, da sem si dovolil Vam to sporočiti; morda je v tem nekaj nečimernosti, ali jaz nečem, da bi me napačno sodili. Poljubljam Vam roko — Mihael Kržinar«.

Ko je Renata prečitala to pismo, so bili pozabljeni vsi njeni sklepi, da se ne bo Mihaela nič več spominjala in da zatare in zaduši svojo ljubezen

do njega. To priprosto pismo je raznetilo v njenem srcu nov plamen.

Mihael torej ljubi ženo, ki mu je nedosegljiva in s katero se ne more poročiti in da obvaruje njeno čast pred hudobnimi jeziki, hoče žrtvovati samega sebe in se poročiti z drugo, z ono, o kateri ve, da ž njo ne bo srečen.

Toplo ji je postalo v duši in notranji glas ji je rekel: Tebe ljubi, za Te se hoče žrtvovati. Polastilo se je je čustvo blaženosti, a ugasnilo je zopet hitro, ko je Renata spoznala, da bo Mihael za njo za vedno izgubljen, če se poroči z drugo.

Razmislila se je, v spomin ji je prišlo, kako je ona sama žrtvovala svojo mladost, svojo lepoto in svojo srečo očetu ter se poročila z možem, ki je goloto svoje glave zakrival z vlasuljo in si barval lice, obrvi in ustne, da bi poleg mlade cvetoče žene ne izgledal presmešno.

»Ne, Mihael, tega ne smeš storiti,« so mrmrale njene ustne. »Kaj mi je mar za moje dobro ime, kaj mi je mar za mir v zakonu in za čast — samo da ti nisi za me izgubljen.«

Razgrnila je Mihaelovo pismo vnovič in je zopet čitala, tako pazno, kakor da se je hoče na pamet naučiti.

»Ali — kdo mi pravi, da sem jaz tista žena, ki jo Mihael ljubi in

zaradi katere se hoče žrtvovati?«
Prevzela jo je ta misel s toliko silo,
da je zatrepetala po vsem životu.
»Nikdar ni z nobeno besedo izdal, da
me ljubi. V njegovih pogledih se mi
je pač časih zdelo, da nekaj gori, to-
da, kako naj iz tega sklepam, da je
svojo ljubezen meni posvetil? Ob-
čeval je z menoj vedno hladno, kakor
z vsako drugo, nikdar ni pokazal, da
ima za me kaj več simpatije, nikdar
ni poskusil doseči od mene niti naj-
manjšega izraza, da mi je na njem
kaj ležeče. Zakaj ni tega storil?«

Ta dvom se je vse bolj zajedel v
njeno srce in vse bolj je verjela, da
vidi Mihael v njej samo boljšo, za-
upanja vredno prijateljico in da ljubi
drugo,

Pri obedu je bil njen mož resen
in malobeseden. Renati se je zdelo,
da je žalosten. Nekaj časa se ni zme-
nila za to, a končno jo je obšlo le
usmiljenje ž njim, saj je bil baron
Benalja na svoj način zelo dober
ž njo.

»Kaj ti pa je danes,« ga je vpra-
šala po končanem obedu. »Nekaj po-
trt si, ali se ti je zgodilo kaj nepri-
jetnega?«

Stari baron je zavzdihnil in ne-
kako tožno pogledal Renato.

»Da, da,« je rekel, »nekaj ne-
prijetnega se je zgodilo. Dobil sem

nesramno brezimno pismo. Saj ne verjamem nobene besede, prav nobene besede, prav nobene; vem, da je laž, a neprijetno je vendar, da krožijo take govornice«.

Renata se je zganila. Zadnja beseda je vzbudila njeno pozornost.

»Kake govornice pa krožijo,« je vprašala in ni mogla zakrivati svoje vznemirjenosti.

»Prav neverjetno,« je odgovoril baron Benalja. »Kakor sem ti že rekel, sem dobil danes brezimno pismo.«

Vzel je iz žepa pismo in je počasi razgrnil.

»Predno ti je dam čitati, naj ti še enkrat povem, da ničesar ne verjamem.«

Molče je Renata vzela pismo. Z nerodno — najbrž nalašč popačeno pisavo je bilo pisano:

»Gospa baronica Renata Benalja upa, da bo podedovala vse premoženje svojega soproga in da bo ta popolnoma pozabil na svoje sorodnike. V ta namen zna prav spretno skrivati svoje grešno razmerje z Mihaelom Kržinarjem. Rogovi, ki Vam, gospod baron, krase čelo, so že prav veliki. Vaša smešnost je pa toliko večja, ker je Vaša žena vzrok, da je Mihael Kržinar popolnoma pozabil

na dolžnosti, ki jih ima napram neki drugi osebi.«

Renati je padlo pismo iz rok. Kakor smrt bleda je uprla svoje velike črne oči v moža, a še predno je mogla kaj reči, se je baron Evzebij sklonil nad njeno roko in jo poljubil.

»Vem da je to ostudno peklensko obrekovanje,« je jecljal stari mož, »prisegam ti, da ničesar ne verjamem in odpusti mi, da sem ti pismo pokazal.«

Evzebij je čutil, da ni prav ravnal, ko je Renati pokazal to pismo, a čutil je to šele sedaj. Žal mu je bilo, da pisma ni zamolčal in uničil in vedel je, da bo Renata smatrala kot izraz nezaupanja, da ji je pismo pokazal.

Toda obdolžitve v brezimnem pismu so bile tako velike, težke, da Renata na to okolnost niti mislila ni. Zadostovalo ji je, da njen mož teh obdolžitev ne verjame.

»Hvala ti za tvoje zaupanje,« je rekla in je podala soprogu roko. »Dokler mi ti verjameš in zaupaš, naj govore ljudje kar hočejo.«

Renata in njen mož sta bila tako razdražena vsled surovih obdolžitev tega brezimnega pisma, da sta čisto prezrla kar je bilo v pismu rečeno o Mihaelu Kržinarju, dasi sta pismo ponovno prebrala.

Renati niso bila brezimna pisma nič novega. Dobivala jih je večkrat; časih so obsegala ljubezenska razkritja, časih pekoča zasmehovanja, da se je staremu možu prodala za denar, časih pa tudi vsakovrstne obdolžitve. Tako brutalnega pisma, kakor ta dan, pa še ni imela v rokah.

Ogledovala je pismo in pisavo z vso pozornostjo, če bi kaj ne našla, iz česar bi se dalo sklepati, kdo je pisec. Pismo je bilo pisano na jako slabem papirju in pisava je izdajala, da pisec nima dosti opraviti s peresom. Sumljivo je bilo, da v pismu ni bilo jezikovnih napak, iz česar se je dalo sklepati, da je besedilo nekdo drugi sestavil, pisec pa je to besedilo le prepisal. A kdo bi mogel to biti, tega nista uganila niti Evzebij, niti Renata.

Ko je baron Benalja končno zapustil svojo ženo, je Renata vnovič vzela pismo v roke in zdaj je njeno pozornost vzbudil odstavek glede Mihaela Kržinarja.

»Kaj pomeni to očitanje, da je Mihael po moji krivdi popolnoma pozabil na dolžnost, ki jo ima napram neki drugi osebi?« se je vprašala Renata. »Katera oseba bi to mogla biti? Ali Terezija Ahčinova?«

Renata je začela sumiti, da je morda gospa Terezija v kaki zvezi z brezimnim pismom.

»Če je name ljubosumna, če misli, da sem jaz vzrok, da se je je Mihael toliko časa branil, je lahko mogoče, da je dala to pismo pisati,« je ugibala Renata. »Ali — kako more ta ženska govoriti, da ima Mihael napram nji kake dolžnosti? Ne, ne, Terezija ni v zvezi s tem pismom.«

Zaman je bilo vse ugibanje, kdo je pisec ali pisateljica pisma.

Renata je imela navado, da je brezimna pisma uničila. To pot pa je napravila izjemo. Zdelo se ji je, da utegne to pismo še enkrat prav priti in zato je je shranila.

Zvečer je šla, kakor vsak dan z nekima prijateljicama na sprehod. Takrat je bilo shajališče Ljubljancanov na Cojzovem vrtu, ki je bil tam, kjer je zdaj Cojzova cesta. Od šeste do osme ure zvečer je bila na tem vrtu zbrana vsa ljubljanska gospoda.

Renata je s svojima prijateljicama sedla na klop pod staro lipo. Zbralo se je okrog njih mnogo mladega sveta in tudi nekaj starejših gospodov in končno se je prikazal tudi Mihael Kržinar ter se pridružil okrog Renate in njenih prijateljic zbrani družbi. Topli pogled, s katerim ga je sprejela Renata, je razgnal slabo-

voljnost, ki ga je trpinčila od dneva, ko je bil lov na barju in sestanek v Preserju, in mu je dal pogum, da se je približal Renati.

Ko se je družba razhajala, je nanesel srečen slučaj, da je mogel Mihael iti nekaj korakov sam z Renato.

»Dovolite mi neko vprašanje, milostiva baronica,« je naglo rekel Mihael. »Ali ste prejeli moje pismo?«

Renata je povabila glavo. Spomnila se je ne le Mihaelovega, nego tudi brezimnega pisma in ni ničesar odgovorila.

»Pisal sem Vam, ker upam, da bodete pravično sodili moje postopanje,« je nadaljeval Mihael.

»Kaj Vam more biti na tem, če Vas jaz sodim pravično ali krivično?« je trpko vprašala Renata. »Če se hočete žrtvovati, da obvarujete čast dami, ki jo ljubite, bo vsakdo rekel, da je to plemenito.«

Renata je bila zopet v dvomih, kdo je ona, zaradi katere se hoče Mihael žrtvovati; kar verjeti ni mogla, da ljubi Mihael njo in zato je govorila hladno in ostro.

»Ni mi na tem, kaj bodo rekli ljudje,« je menil Mihael. »Razen Vas in mene ne bo nihče vedel na svetu, zakaj sem se poročil z gospo Terezijo

in torej ne bo nihče mogel soditi o mojem koraku.«

»Potem pripisujete mojemu mnenju preveč važnosti,« je odgovorila Renata.»Sploh ne umejem, zakaj ste se v tej zelo skrivnostni stvari obrnili name.«

Renata je vedela, da se igra z ognjem. A hotela je priti na jasno, hotela je Mihaela prisiliti, da pove polno resnico, da razodene, kdo je ona, ki jo ljubi, da pove vsaj eno, če ljubi njo ali kako drugo. Negotovosti ni mogla več prenašati. Pozabljeni so bili vsi njeni trdni sklepi, popolnoma pozabljeni; ljubila je Mihaela preveč, da bi mogla še dalje prenašati negotovost.

»Prav pravite, milostiva,« je rekel Mihael, »moja stvar je zdaj še zelo skrivnostna. Žal mi je, da sem Vam povedal premalo, a ne morem Vam povedati več.«

»Neki vzrok pa ste morali vendar imeti, da ste mi zaupali en del svoje skrivnosti in imeti morali tudi poseben vzrok, da mi ne poveste vsega.«

Renata je to rekla naglo in razdraženo; komaj je končala, ji je bilo že žal teh besedi; ves svet bi bila dala, ko bi jih mogla preklicati, a bilo je prepozno.

Mihael je odgovoril hitro, z glasom, ki je zvenel, kakor da se je z največjo težavo izvil iz njegovega grla. Obraz mu je bil ves bled, zobje se zadevali eni ob druge, a oči so mu žareli, kakor dve črni zvezdi.

»Da — milostiva — vzrok sem imel — tista dama, ki jo ljubim, ste Vi.«

Renata je zadrhtela, kakor onemogla se je naslonila ob ograjo, pri kateri sta stala in povescila je oči. Pred njo je stal Mihael, ves prepaden, nepremično, kakor bi bil izklesan iz kamna. V njegovi notranjosti pa je divjal vihar in pekla ga je vest, da se ni znal premagovati in da ni znal ohraniti tajnost svojega srca, čeprav je vedel, da je bila to njegova dolžnost in da bi ne bil smel razodeti Renati svoje ljubezni.

Glasovi bližajoče se družbe so vzbudili Renato in Mihaela.

»Odpustite, milostiva, kar sem se predrznil povedati,« je dejal Mihael.

Proseče je uprl svoje poglede na Renato, a ta ni dvignila glave.

»Lahko noč,« je rekla in je šla počasi iz vrta.

Mihael se ji je molče priklonil in se obrnil k družbi, od katere se je v naglici poslovil in potem na gornji strani vrta pri vratih odšel. Vse je v njem trepetalo in hoteč najprej umi-

riti svoje živce, je krenil proti mestnemu logu, vedoč, da bo tam sam in nemoten.

Zavedal se je zdaj docela, da je storil to, o čemer je vedno sodil, da tega kot pošten človek ne sme storiti. Srce je govorilo, dasi sta mu pamet in vest toliko časa velevali, naj molči. Rekel si je pač, da ga je Renata izzvala, a sodil je, da je to storila, ker niti slutila ni, da ljubi njo samo.

Bolelo ga je, da je izdal svojo tajnost, ker je imel utis, da je s svojim razkritjem globoko užalil Renato in da v prihodnje še občevati ne bo več hotela ž njim. Priznal ji je, da mu Renata nikdar ni dala niti najneznatnejšega povoda misliti, da zanj kaj več čuti, kakor za druge ljudi in da torej tudi ni imel nobene pravice, govoriti ž njo o svoji ljubezni.

Do poznega večera je begal po mestnem logu. Mir, ki je tu vladal in sveži zrak sta mu umirila živce tako, da je naposled mogel trezno razmišljati, kaj naj stori.

»Najbolje bo, da za nekaj časa zapustim Ljubljano,« si je rekel. »Renata bo iz tega spoznala, da sem ji v prenačljjenosti razkril svoja čustva in kako mi je žal, da sem za trenotek pozabil na ozire, ki jih mora imeti pošten človek napram omoženi dami, če jo ljubi. Videla bo, da ne-

čem motiti njenega zakonskega miru in odpustila mi bo ter mi dovolila, da občujem ž njo še dalje.«

Mihael je bil mož, ki je storjene sklepe vedno takoj izvršil. Predno se je naslednji dan še prav zjasnilo, se je Mihael že odpeljal na Lesno brdo pri Vrhniki, kateri gradič je bil last njegovega očeta.

IV.

Mihael Kržinar je tako nenadoma in nepričakovano izginil iz Ljubljane, da se njegovi znanci niso mogli prečuditi. Štefan vitez Ogulin se je skrivnostno smehljaj, kadar se je govorilo o Mihaelovem begu; kdor mu je pogledal v obraz, si je moral misliti »»ta ve nekaj«, ali če je kdo kaj vprašal, ni dobil odgovora in razjasnila. Štefan Ogulin je bil veliko preveč previden, da bi bil zinil le besedico.

Renata je čutila v svojem srcu vročo željo, da bi vsaj videla Mihaela. Noč po njegovem ljubezenskem razodetju ni zatisnila nobenega očesa, in težko glavo je imela, kakor da so jo Mihaelove besede omamile. Ko pa se je pleglo to razburjenje, ko se je umirilo srce, jo je prevzelo čustvo blaženosti. Srečna je bila, da ljubi Mihael njo in ne kake druge; nad

vse je bila srečna in niti na misel ji ni prišlo ugibati, kaj bo konec te ljubezni.

Želela ga je videti, želela je pogledati v njegove oči in vsaj v njih čitati, kar so ji bile povedale Mihaelove ustne na Cojzovem vrtu. Begala je po mestu in po javnih šetališčih, da bi ga srečala, a nikjer ga ni bilo videti.

Šele čez nekaj dni je izvedela, da je odšel na gradič Lesno brdo in da misli sam več tednov »nadzorovati sekanje lesa.« Kdor ji je omenil Mihaela, vsak je s povdarkom dvoumnosti ponavljal, da nadzoruje Mihael sekanje lesa in napravil je tak obraz, kakor Štefan Ogulin, ko je vrigel to frazo med ljudi.

Renata se ni dala zbegati. Smešno in nizkotno se ji je zdelo to sumničenje in v svoji odkritosrčnosti je brez ovinkov povedala vsakemu, da Mihaela obrekuje. A skrbela jo je Mihaelova odsotnost vendar.

Kmalu so ljudje tudi izvedeli, da je Mihael večer pred svojim odhodom na Cojzovem vrtu imel daljši pogovor z baronico Renato in začeli so ugibati, da je morda ta razgovor vzrok nenadnemu odpotovanju.

Gospa Terezija Ahčinova se je najbolj zagrizla v misel, da je Mihael odpotoval vsled pogovora, ki ga

je imel z baronico Renato. Nebroj sumov in domnevanj se je porodilo v njenem srcu. Najbolj verjetno se ji je zdelo, da je baronica Renata nanjo ljubosumna in da je pri Mihaelu kaj spletkarila proti nji.

»Kdo ve kaj mu je vse natvezila o meni, samo da bi naju razdvojila« je ugibala gospa Terezija.»Morda sta imela kaj skupaj in je Renata prepodila Mihaela iz Ljubljane, da bi ga obvarovala pred menoj in ga ohranila zase.«

Gospa Terezija absolutno ni verjela v žensko krepost. Ni se ji moglo sicer ničesar očitati, ali krepost gospe Terezije je imela izvor v njeni ljubezni do Mihaela. Ko bi imela moža, bi ne bila niti trenotek omahovala in se mu izneverila v prvem hipu, ko bi bil to zahteval mož po njenem srcu. Zaradi tega tudi ni verjela, da je baronica Renata zvesta svojemu možu, nego je le mislila, da zna Renata svoje ljubezenske doživljaje tako spretno skrivati, da nihče o njih ničesar ne izve.

Ljutost gospe Terezije je še narasla naslednjo nedeljo. Za ta dan je povabila Mihaela z drugimi gospodi in gospeni k sebi na večerjo. Gospa Terezija je ljubila take prijateljske sestanke in jih je večkrat prirejala. Prišli so vsi drugi povabljen-

ci, samo Mihaela ni bilo. Pozabil je na povabilo, hote ali nehote in pozabil se je opravičiti. In prav za ta dan je preskrbela gospa Terezija tako imenitno večerjo, da niti pri cesarskem guvernerju take nikdar niso imeli.

Štefan Ogulin se je na tihem zadovoljno smejal. Večkrat ga je obšla želja, da bi se iz gospe Terezije malo ponorčeval, a vselej je to željo premagal, dobro vedoč, da bi se hudo zameril in sam sebi pokvaril tako previdno in prekanjeno zasnovane načrte.

Renata ni vsega tega ničesar slutila. Samo bolelo jo je, da Mihaela ne more videti in skrbelo jo je, kaj da ga je pregnalo iz Ljubljane.

Očitala si je, da ga je sama pregnala, ker na njegovo ljubezensko razodetje ni odgovorila nobene besede, ker mu niti enega pogleda ni več privoščila in ker je šla od njega, ne da bi mu bila dala roko.

»Užaljen je in odšel je, da bi me laglje pozabil.«

To je bil končni sad njenega razmišljanja in ta misel ji je ležala na duši in jo bolela, kakor sveža opeklina.

Ljubljana je bila v onih časih malo mesto in majhne so bile tudi

družabne razmere ljubljanske. Javnih priredb ni bilo skoro nobenih. V predpustnem času sta bila dva plesa in pozimi nekaj gledaliških predstav, to je bilo vse. Ni bilo pevskih družb, ni bilo godbe, ni bilo vsem pristopnih zabav in razen Cojzovega vrta tudi ni bilo sprehajališč. Premožnejše rodovine so si pomagale s prirejanjem domačih zabav, na katere so vabile znance in znanke. Ljubljana je bila tedaj bogato mesto. Cvetela je trgovina in cvetela je obrtnost, a koder je mnogo denarja, tam je tudi mnogo življenjskega veselja. Gostije so bile na dnevnem redu.

Evzebij baron Benalja ni bil prijatelj gostij. Ljubil je red in mir in ni maral glasnih gostov, posebno ne takih, ki so se radi sukali okoli njegove žene. A ker se družabnim dolžnostim ni mogel odtegniti, je priredil vsako zimo tri ali štiri posebno bogate pojedine.

Tudi sedaj je nameraval prirediti tako domačo zabavo. Hitel je posebno, ker je želel, da bi se vršila, dokler je Mihael Kržinar odsoten. Dasi ni verjel nobene besede brezimnega pisma, mu je bilo vendar neprijetno, da bi se Renata sešla z Mihaelom, vsaj dokler ni slednji zaročen z gospo Terezijo.

Priprave so bile že vse gotove, le nekaj dni je še bilo do te priredbe, ko je baron Evzebij Benalja nenadoma zbolel. Našli so ga brez zavesti v njegovi sobi in pri njem mladega popolnoma neznanega moža, ki mu je močil čelo in z mogočnim glasom klical na pomoč.

Ko je Renata prihitela v sobo, se ji je tujec predstavil.

»Jaz sem Lenard baron Benalja« je rekel z globokim glasom in se okorno priklonil.

»Kako ste rekli?« se je začudila Renata. »Lenard baron Benalja? Ali ste mar sorodnik mojega moža?«

»Evzebij je moj pravi stric« je odgovoril Lenard.

Renata se je začudila in strme je gledala čvrstega mladega moža, ki je stal pred njo. Iz nekih besed svojega moža ji je bilo sicer znano, da ima nekje na kmetih še nekaj sorodništva, ali natančnega ni ničesar vedela, kajti baron Evzebij ni hotel ničesar vedeti o svojih sorodnikih, ni maral nikdar o njih govoriti in jih sploh ni hotel poznati.

Z enim samim pogledom je premerila Renata netjaka svojega moža. Lenard je bil po njeni sodbi kakih šestindvajset let star. Obleka njegova je kazala, da živi na kmetih in sicer ne gosposko. Lice njegovo je bilo

od solnca in vetra zagorelo in ustrojeno, roke njegove so bile velike in malo čedne, a kar je na Renato napravilo najslabši utis, to je bila nestalnost v Lenardovem pogledu. Nekaj zavratnega in grozečega je plapolalo v očeh tega mladega moža in Renati se je vsilil sum, da je ta Lenard baron Benalja vzrok, da se je onesvestil njen mož.

»Obiskal sem danes prvič svojega strica« je dejal Lenard, čuteč, da mora pojasniti svojo navzočnost. »Nisem mislil, da je že tako star in slab.«

Evzebij baron Benalja je ležal na svoji postelji, kamor so ga položili posli z Lenardovo pomočjo. Renata je stala kraj postelje. Ko je Lenard rekel, da je Evzebij star in slab, se je Renata nehote ozrla na svojega moža in se ga je kar ustrašila. Vlasulja mu je bila padla z glave in videla se je vsa golota te glave. Lice je bilo upadlo in vse nagubančeno — Evzebij to jutro še ni imel časa si lice poslikati — oči so bile motne. Tako strašno star in slab je bil Evzebij baron Benalja.

Močenje z octom in z vodo je baronu Evzebiju dobro storilo; prišel je kmalu k zavesti. Njegovi plahi pogledi so iskali Renato, ki je stala sicer pri njegovem vzglavju, a je pre-

pustila poslom, da so močili njenega moža. Ko je videla, da je baron Evzebij prišel k sebi, se je sklonila nad njega.

»Ali ti je bolje?« vprašala je to nekako mehanično, brez sočutja. V tem trenutku se ji mož niti smilil ni, kajti videla je samo, da je silno star in strašno grd in misel, da se je temu človeku prodala, je zadušila v njej celo človeško sočutje.

»Zdaj mi je že dobro, ljuba moja Renata,« je zavzdihnil baron Evzebij in koščeni njegovi prsti so se oklenili drobne in mehke roke njegove žene. »Saj ni bilo nič posebnega; le brez skrbi bodi.«

»Poslala sem po zdravnika,« je dejala Renata, »vsak čas mora priti.«

Zdaj, ko je minila nevarnost za Evzebija, se je Renata novič domislila, da se je moralo med njenim možem in njegovim netjakom Lenardom nekaj posebnega zgoditi, kar je Evzebija tako razburilo, da se je onesvestil. Rada bi bila vprašala, ali pričo Lenarda tegä ni mogla storiti. Lenard je stal nekaj korakav od nje sredi sobe, kakor bi čakal, da ga Evzebij pokliče ali da ga Renata odslovi. Ko je videl, da je začel Evzebij govoriti, zanj pa da se nihče ne zmeeni, je nepoklican stopil k postelji.

»Vidim, da Vam je bolje, stric,« je rekel s trdim glasom. »Nisem mislil, da ste tako slabi.«

»Saj nisem slab,« je zahreščal baron Evzebij. »Še nikdar se mi ni kaj tacega primerilo. Prav čvrst in zdrav sem navadno.«

Evzebij je pri tem mislil samo na Renato. Pred njo je skrbno prikrival svojo starost in svojo oslabelost, zaradi nje je nosil vlasuljo in se je lepotičil in v tem trenutku mu je bilo silno neprijetno, da ga vidi tako onemoglega in starega.

»Ljuba Renata — hvala ti za tvojo nežno skrb,« je dejal Evzebij. »Ker vidiš sama, da mi nič ni, da me je prevzela le hipna slabost, si lahko zame brez skrbi. Predno pride zdravnik, bi se rad še nekaj pomenil s svojim netjakom. Dovolj, da ti ga predstavim — —«

»Predstavil se je že sam,« je Renata prekinila svojega moža. »Le pogovorita se; kadar pride zdravnik, se že oglasim.«

Pokimala je svojemu možu, pozdravila z lahnim nagnenjem Lenarda in odšla iz sobe. Evzebij je tudi poslom ukazal oditi in se je potem obrnil k svojemu netjaku.

Nekaj trenutkov je vladala v sobi tišina. Lenard je stal pri postelji in gledal s svojimi mrkimi pogledi

l
starega strica tako grozeče, da ta njegovih pogedov ni mogel vzdržati.

»Ti ostaneš torej pri svojem sklepu?« je vprašal Evzebij.

»Da,« je trdo odgovoril Lenard. »Pojasnil sem vam vse in če mirno presodite naš položaj, boste sprevideali, da drugače ne morem ravnati.«

»Strašno — strašno,« je vzdihoval Evzebij. »Tako sorodništvo — to je grozno.«

»Kaj niste sami krivi, da je z nami prišlo tako daleč? Nikdar se niste za nas zmenili, še poznati nas niste hoteli, šele od tujih ljudi smo izvedeli, da ste živi in da ste bogati, med tem, ko smo se mi morali boriti z uboštvom.«

Lenard baron Benalja si je primaknil stol k postelji in se nanj vsedel tako trdo, da je stol zaječal.

»Ne zahtevam mnogo od vas, ali če mi moje prošnje ne izpolnite, uničim celo rodovino, svojo in vašo,« je nadaljeval Lenard. »Ljudje v mojem položaju ne morejo poznati usmiljenja.«

Stari baron Evzebij je trepetal, kakor bi ga tresla mrzlica. Strah ga je bilo pred netjakom prav, kakor bi se mu bilo bati, da ga na mestu umori. Lenard je videl, da je starega strica premagal.

»Poslušajte mirno, stric, da Vam vse povem,« je dejal mehkeje. »Pravičen, moder in izkušen mož ste in vem, da se ne obračam zaman do vas. Ali me hočete poslušati?«

Evzebij je molče prikimal; hotel je zdaj vse poslušati, da bi vedel, kako bi se v prihodnje ravnal.

»Vsi bratje ste se razšli po svetu in zapustili ste mojega očeta v bedi«, je pripovedoval Lenard. »Pokopal je očeta in mater, a nihče izmed vseh bratov ni prišel na pogreb. Dočim so starši Vas in vse druge spravili do kruha, so držali njega doma. Ni znal družega, kakor hoditi na lov. Zabredel je kmalu v take dolgove, da bi ga bili upniki lahko pognali po svetu. V tem strašnem položaju se je sprijaznil z rokovnjači; postal je njih zaveznik in kmalu tudi njih tovariš. Pomagal jim je pri njih roparstvih in spravljal poropano blago v Trst; saj je pristen baron tako blago laglje unovčil, kakor vsak drugi.«

»Strašno — strašno —« je vzdihnil baron Evzebij.

»Kakor sem Vam že prej rekel, je bila moja mati rokovnjaško dekle in naravno je, da smo tudi mi, njeni otroci, bili vzgojeni v rokovnjaškem duhu. Že kot otroka me je oče jemal seboj na rokovnjaške pojezde; ravno

tako moje brate. Podnevi smo bili sinovi obubožanega barona, ponoči smo bili rokovnjaški otroci. Ko je oče umrl, sem jaz v rokovnjaški družbi stopil na njegovo mesto in ko bi bil sam, bi si prav nič ne želel, priti iz te družbe. Toda obljubil sem očetu na smrtni postelji, da bom vestno skrbel za svoji sestri in to obljubo sem izpolnil. Vzgojeni sta bili v škofje-loškem samostanu. Nič ne slutita, da je mati rokovnjaška hči in nič ne slutita, da so bratje rokovnjači. Zdaj sta zapustili samostan. Starejša ima osemnajst let, mlajša sedemnajst. Naravno je, da ne moreta ostati pri nas na kmetih. Ali naj se poročita s kakimi kmeti? Baronica Benalja vendar ne more postati kmečka žena; posebno ne, ko je vzgojena gosposko. Če hočem, da se primerno omožita, se moramo preseliti v Ljubljano. Vsi moramo priti sem, zakaj doma se ne moremo več otresti rokovnjaške družbe. A kaj bi bilo iz sester, če bi slučajno prišlo na dan, da so bratje razbojniki? Kaj bi bilo z vami, stric, če bi nekega dne kakega barona Benaljo obsodili na smrt na vešalih in bi isti povedal, da ste Vi njegov stric ter morda še pojasnil —«

»Molči, molči,« je zajechal baron Evzebij.

»Dobro, pustiva to,« je rekel Lenard. »Prosim Vas samo, preudarite sedaj le to, kaj naj storimo. Sprevideli bode, da nam je odprta ena sama pot — da se preselimo v Ljubljano. In to se mudi, kajti rokovnjaški poglavar — znan je samo z imenom Rudeči Jakob — in nihče ne ve, kaj je bil prej — se je začel ozirati po moji sestri Eleonori in treba je, da mu hitro izginemo izpred oči. Rudeči Jakob je strašen človek; če bi mu ne dali Eleonore, nas vse uniči.«

Lenard je umolknil in je čakal, da zdaj izreče Evzebij svoj sklep. Toda baron Evzebij se je samo nemirno premetaval po svojem ležišču in je bolestno vzdihoval.

»Torej, stric,« je končno zopet povzel Lenard, »odločite se zdaj. Naša usoda je v Vaših rokah, ali tudi Vaša usoda je nekoliko v naših rokah. V Ljubljano pridemo na vsak način, ali kot Vaši prijatelji, ali pa kot Vaši sovražniki.«

»Kaj torej zahtevaš,« je čez nekaj trenutkov vprašal baron Evzebij. »Pomisli, jaz nisem bogatin in ne morem vsega tega storiti, kar morda pričakuješ.«

»Bogati ste dovelj,« se je razhudil Lenard, »a jaz ne zahtevam nič pretiranega, ker hočem živeti z Vami v prijateljstvu. Obljubite, da bode

nam vsem skupaj dajali dvatisoč tolarjev na leto; če bi se moji sestri omožili, izplačajte jima primerno do-to in pomagajte tudi nam bratom, da se dobro oženimo. Ker pa človek nikoli ne ve, kje ga smrt čaka, bo prav, da naredite takoj svojo oporoko in da v njej ne pozabite svojih najbližjih sorodnikov.«

Te zahteve so oživile ostanke eneržije, ki jih je še imel baron Evzebij. Obrnil se je naglo proti svojemu netjaku in zarohnel:

»Kar zahtevaš, to že ni več pretirano, to je nesramno.«

»Kaj si o mojih pogojih mislite, mi je vse eno,« je brezobrazno rekel Lenard. »Rokovnjač sem in lahko prenašam take besede. Toda če morajo moji bratje in moji sestri ostati v bedi in sramoti, potegnem tudi Vas v to nesrečo. Še enkrat Vam povem: rokovnjač sem in strahu ne poznam.«

Evzebij baron Benalja je padel nazaj na svoje ležišče in skoro bi se bil zopet onesvestil, tak blazen strah ga je prešinil.

»Torej?« je vprašal Lenard, ko je čul trkanje na vratih, naznanjajoče, da je prišel zdravnik.

»Storim kar zahtevaš,« je zajechal baron Evzebij ves onemogel.

»Dobro,« je dejal Lenard in je odšel brez slovesa mimo vstopivšega zdravnika iz sobe.

Ko je Lenard baron Benalja vstopil v sobo Štefana viteza Ogulina, je ta kar planil z zofe, na kateri je ležal, ter zaklical.

»Torej — kaj ste opravili?«

»Vse je dobro izteklo, tako, kakor sva se dogovorila.«

Lenard je vrgel klobuk na posteljo in se vsedel za mizo. Močni mladi mož je šele zdaj čutil, da ga je razgovor z njegovim stricem tako razburil, da je bil ves utrujen.

»Stari je bil z vsem zadovoljen?« je začel izpraševati Ogulin. »Ali se je zelo branil? Kaj je rekel?«

Lenard je moral vse natančno povedati. Ogulin ga je poslušal z največjo pozornostjo in si zdaj zadovoljno mel roke, zdaj se glasno in prešerno zasmeljal.

Vse je šlo tako, kakor je sam hotel, točno in natančno po njegovem načrtu in kar mu je bilo najbolj po volji, je bilo to, da mladi Lenard baron Benalja niti najmanj ni slutil, da je samo orodje v njegovih rokah.

Na tihem je Ogulin samega sebe občudoval. Slučaj je nanesel, da se je v Trstu pri kvartanju seznanil s človekom, ki je bil v zvezi s kranjskimi rokovnjači. Kupoval je od

njih poropano blago in je prodajal naprej. Ogulin in rokovnjaški prekupec sta postala prijatelja in zaveznika. Ogulin je lahko marsikaj vedel in izvedel, kar je bilo za rokovnjače velikega pomena in to je napotilo tržaškega prekupca, da je seznanil Ogulina z Rdečim Jakobom, takratnim poglavarjem gorenjskih rokovnjačev. Rdeči Jakob je od tedaj prihajal večkrat prav gosposko opravljen v Ljubljano in imel z Ogulinom v njegovem stanovanju dolge pogovore. Ogulin se je z vnemo posvečal Rdečemu Jakobu in je vselej spravil lepe tolarje, kadar ga je rokovnjaški poglavar zapustil.

Od Rdečega Jakoba je izvedel Ogulin za sorodnike barona Evzebija Benalje in za njih razmere. To je bilo za njegove naklepe velikanskega pomena, kajti spoznal je takoj, da bo propadlo rodovino lahko izkoristil za svoje namene.

»Vam vsem bo pomagano« je Ogulin prigovarjal Rdečemu Jakobu, »če se bode te ravnali po mojih nasvetih. Lenard in njegovi bratje in sestre bodo prišli do premoženja, saj je baron Evzebij že star in so mu dnovi šteti. S starim je treba le odločno govoriti in udal se bo koj, posebno če mu zagrozi Lenard, da pride na dan, kako je prišel do premo-

ženja. Pa tudi za vas bo to dobro. Rokovnjaški poglavar vendar ne morete ostati. Ta poklic je združen z velikimi neprijetnostmi in nevarnostmi. Če imate Eleonoro radi in če vas ona ljubi, morate vendar misliti na prihodnjost. Pustite Eleonoro v mesto, vsaj za toliko časa, da umrje Evzebij, potem pa gresta v kako drugo mesto, kjer bodeta nepoznana lahko v miru živela.«

Rdečemu Jakobu so Ogulinovi načrti zelo ugajali in znal je tudi Lenarda zanje pridobiti. Oba sta pri tem mislila, da ukaneta drug drugega. Rdeči Jakob je hotel Eleonoro dobiti, Lenard pa je hotel to preprečiti. Niti eden, niti drugi pa ni slutil, kake temne naklepe kuje njiju prijatelj in zaveznik.

»Kadar bo čas žetve, vas spravim vse na vešala« se je smejal sam pri sebi Štefan vitez Ogulin, med tem pa z vso prekanjenostjo pomagal skovati načrte za Lenardovo delovanje.

Ogulin je bil zelo zadovoljen z uspešnim nastopom svojega gojenca Lenarda. Ko mu je ta natančno povedal, kako se je upeljal pri Evzebiju in kaj je dosegel, ga je Ogulin navdušeno hvalil.

»To ste izvrstno naredili, to ste imenitno izvedli in videli bodete, da

se vam bo kraljevsko izplačalo.«

Nekaj tednov po prvem Lenardovem nastopu pri baronu Evzebiju se je priselila v Ljubljano doslej popolnoma neznana rodovina. Vse mesto se je čudilo, ker ni nihče vedel, da ima baron Evzebij Benalja tako bližnje sorodnike.

»Ti moji sorodniki so jako ponosni ljudje, jako ponosni« je pripovedoval baron Evzebij, koder so ga hoteli poslušati. »Dokler so bili revni in niso mogli stanu primerno nastopati, se niso nikdar približali in so celo zatajevali svoje plemstvo. Zdaj so napravili malo dedščino, ki jim omogoča brezskrbno življenje in so vsled tega prišli v Ljubljano. Tak ponos mi zelo imponira.«

Na ta način je baron Evzebij upeljal svoje sorodstvo v ljubljansko družbo.

Lenardova mati je bila bolehná. Gosposke družbe ni poznala in se je je bala. Lenard jo je moral vprav prisiliti, da se je preselila v Ljubljano, in udala se je le ker je vedela, da ne pojde nikdar iz hiše. Lenard in njegovi sestri Eleonora in Cecilija so bili edini, ki so reprezentirali rodovino na zunaj, kajti Lenardova brata sta bila še majhna.

Baronici Renati ni to doslej neznanó sorodništvo njenega moža prav

nič ugajalo. Zdelo se ji je, da je svakinja neomikana, navadna ženska, ki je morala biti v svoji mladosti jako lepa, ki pa je zdaj vprav odurna.

»Skrbi in delo so jo prezgodaj uničile« je rekla Renata, ko je po želji svojega moža obiskala svakinjo. »Nekaj posebnega, nekaj nenavadnega pa je na njej in na njenih otrocih.«

»Da, to se tudi meni zdi« je pritrjeval svoji ženi baron Evzebij. »Tuja kri se je pomešala s krvjo Benaljev, to je očitno.«

Sam pri sebi si je rekel, da ta kri ne more biti dobra, a prav svoji ženi je to skrbno zamolčal.

Renata je, dasi nerada, prevzela nalogo, da bo netjakinjama svojega moža nekaka voditeljica in nadzorica. Teška ta naloga ni bila, kajti dekletoma ni »teta Renata« prav nič ugajala in občevali sta z njo le kar je bilo neizogibno potrebno. Renati je bilo to prav všeč, zlasti ko je spoznala, kako živi, prešerni in neukrotljivi sta Eleonora in Cecilija.

Štefan vitez Ogulin je imel svoje veselje, kadar je prilika nanesla, da je mogel opazovati Lenarda in njegovi sestri. Z Lenardom sta se domenila, da bodeta občevala samo kot navadna znanca, Eleonora in Ce-

cilija pa nista nič vedeli, da se Ogulin in Lenard že od prej poznata.

Ker je baron Evzebij med tem popolnoma okreval od svoje slabosti, ki ga je bila popadla pri prvem obisku barona Lenarda, se je zdaj končno odločil, da vendar priredi večerjo, ki jo je bil že prej pripravljal. Poleg običajnih znancev in znank je povabil seveda tudi Lenarda in njegovi dve sestri, da jih takorekoč slovesno vpelje v družbo ljubljanskih aristokratov.

V.

Domača zabava v hiši barona Evzebija Benalje je privabila vso ljubljansko gospodo. Samci so po takratni navadi prišli zgodaj, kajti običaj je zahteval, da so zbrani okrog hišnega gospodarja asistirali sprejemanju gostov ter došle dame peljali do hišne gospodinje.

Med prvimi, ki so prišli, je bil baron Lenard Benalja s svojima sestrama. Starega Evzebija je nekako zazeblo, ko je svoje sorodnike zagledal pred sabo, kakor ga je zazeblo vselej, kadar je moral pogledati svogemu netjaku v oči.

Ko je bilo zbrano že lepo število gostov, je vstopil Mihael Kržinar. Nihče ga ni pričakoval, da, celo ne-

koliko pozabljen je že bil, ker se več tednov ni prikazal v mestu in se ni čulo ničesar drugega o njem, kot da na Lesnem brdu meri hlode in hodi na lov.

Mihael je izgledal utrujen, kakor da se je mnogo mučil s težkim delom, a bil je izjemoma prav zgovoren in je prijateljsko pozdravil ne le vse dobre znance, nego tudi druge povabljenec. Renati se je približal nekako plaho in jo kratko pozdravil.

»Dolgo vas ni bilo videti,« je rekla Renata.

»Opravki so me zadrževali na Lesnem brdu,« je odgovoril Mihael.

Poleg Renate je stal prazen stol. A Mihael ni dal Renati časa, da bi ga bila povabila, naj se vsede. Naglo je izpregovoril nekaj brezpomembnih besed in se umaknil, čim so prišli novi gostje pozdravit hišno gospodinjo.

Renata je z napeto pozornostjo gledala na Mihaela, ko ga je njen mož seznanil z Lenardom. Na Mihaelovem obrazu je hotela čitati kako mu ugaja ta sorodnik njenega moža. Toda na Mihaelovem obrazu se ni spremenila nobena poteza, samo v njegovih očeh je zaplapolalo nekaj, kar si je Renata tolmačila kot začudenje.

Samo najnavadnejše pozdravne besede sta izpregovorila Mihael in Lenard, zelo ceremonijelno, kakor je to zahtevala družabna navada, a oba sta si bila svesta, da ne bodeta nikdar prijatelja.

Prihod ljubljanskega škofa je njiju pogovoru naredil konec. Vsa družba je silila naprej, da pozdravi priljubljenega škofa, ki je obiskoval vse priredbe v odličnejših ljubljanskih hišah, se rad mudil v družbi izobraženih dam in tudi sam večkrat prirejal v škofiji zabave, na katerih se je prav tako veselo plesalo, kakor v zasebnih hišah. Pozdravljal je z ljubeznivostjo finega moža, zdelo se je, kakor da ima za vsakega posameznika poseben usmev in poljubil baronici Renati roko.

Vsa družba povablencev se je strnila okrog škofa in baron Evzebija je hitel mu predstaviti tiste, ki jih škof še ni poznal, največ le mlada dekleta. Tudi Lenard in njegovi sestri sta bili predstavljeni škofu. Premotril jih je s hitrim, a ostrim pogledom in se potem obrnil do barona Evzebija.

»Kje pa ste doslej skrivali svoje sorodnike, da se niti vedelo ni, da so na svetu?« je šegavo vprašal škof: »Mislil sem vedno, da ste vi zadnji svojega rodu; sedaj imam upanje, da

slavno ime barona Benalja še dolgo ne izgine.«

Evzebija je spravilo škofovo vprašanje v veliko zadrego, a na srečo mu ni bilo treba odgovoriti, ker je vsa družba govorila obenem in je tudi Lenard hitel pripovedovati, da je živel na kmetih in se preselil v Ljubljano samo zaradi sester.

Škof se je vsedel poleg baronice Renate in kramljal ž njo prav prijateljsko, dočim je mladino nagovarjal, naj se ne da motiti po njegovi navzočnosti, nego se naj zabava in kratkočasi, kakor ji je drago.

»Najbolj mi ugaja mladina, ki je vesela,« je dejal škof. »Mladi svet naj se veseli življenja; taka mladina, ki ne ljubi zabav in plesa, ki je resnobna in kritična, mi ni všeč; samo ljudje, ki se znajo smejati in veseliti so dobrega srea.«

Skoro celo uro je ostal škof v hiši barona Evzebija. Za vsakega, ki se mu je približal, je imel prijazno besedo, vse njegovo vedenje je pričalo, da je bil salonski mož. A nihče ni zapazil, kake bistro in kritično je motril zbrano družbo in kako vprašujoče je večkrat obstal njegov pogled zlasti na Lenardu in na njegovih sestrah.

Ko se je škof že poslavljal, je zagledal Mihaela Kržinarja. Nasmel-

nil se mu je, ga pozdravil z očmi in z roko in mu dal z glavo znamenje, naj mu sledi. Zapazila je to družba in vsled tega ni silila v predsobo, kamor je Mihael sledil škofu. Samo baron Evzebij je hotel spremiti škofa do stopnic, a škof je to odklonil.

V tem, ko je vsa družba ugibalala, kaj da moreta škof in Mihael Kržinar imeti tako nujnega govoriti, je škof v predsobi položil Mihaelu roko na ramo.

»Kje ste bili toliko časa, prijatelj?«

»Na Lesnem brdu, Vaša milost«, je odgovoril Mihael.

»Torej kupčijske stvari,« je menil škof. »No, to je prav. Povedati Vam moram namreč, da sem bil nekoliko v skrbeh za Vas.«

»Kako to?« se je začudil Mihael. »Kaj se je takega govorilo, da ste bili Vaša milost zame v skrbeh?«

»Govori se, ljubi prijatelj, da se hočete poročiti z gospo Terezijo Ahčinovo. Lepa je, mlada je in bogata, a dovolite mi, ljubi prijatelj, da Vam povem svoje mnenje: za Vas to ni prava žena.«

Mihael je odstopil za pol koraka, njegov obraz se je zresnil in pogled njegov je postal teman.

»Dovolite mi, Vaša milost, spoštljivo opomnjo, da sem že šestintri-deset let star in torej zmožen sam izbrati ženo. Gospa Terezija Ahčinova hodi k maši, k spovedi in k obhajilu, je torej dobra katoličanka in sodim, da s cerkvenega stališča ne morete ničesar reči proti njej. Sicer pa se mi zdi, da v zakonskih zadevah nimam dolžnosti, poslušati svete.«

»Kržinarji ste vsi strašni ljudje,« se je smejal škof z vso dobrohotnostjo, dasi so bile Mihaelove besede malo uljudne. »Poznal sem Vašega starega očeta in poznam vašega očeta; vi ste ravno taki, kakor ona dva. Ponosen in samosvoj. Vidite, Mihael, to mi ugaja, take ljudi imam jaz rad. Dovolite mi pa vendar, da povem, zakaj mislim, da bi gospa Ahčinova ne bila prava žena za vas.«

»Prosim pa, Vaša milost, da pri tem ne razžalite gospe Ahčinove,« je z vso resnobo rekel Mihael.

»Ne bom je žalil in nimam vzroka, da bi jo žalil,« je dejal škof. »Nikar ne bodite preveč občutljivi, opozarjam Vas le na razliko v temperamentu in v vseh življenjskih nazorih, ki je med Vami in med gospo Terezijo. Vidva nista vstvarjena drug za drugega in bojim se, da ne bodeta srečna. Jaz pa Vas imam rad, ljubi Mihael, želel bi, da postanete

tako srečni, kakor le more kdo biti. Iz te moje želje za Vas se je rodil moj opomin.«

Mihaelu je bil ta pogovor skrajno neprijeten. V njegovem sreću je bil storjen sklep, da se poroči z gospo Terezijo, samo da obvaruje Renato pred hudobnimi govoricami. V dolgih urah resnega premišljevanja na Lesnem brdu se je porodil ta njegov sklep in prišel je v Ljubljano, da ga čim prej izvrši. Kaj je bilo njemu na razliki v temperamentu in v življenjskih nazorih, na katero ga je opozoril škof. Saj ni iskal v zakonu z gospo Terezijo ne sreče, ne harmonije in ne zadovoljstva, nego je hotel ž njim samo rešiti čast in mir baronice Renate.

»Zahvaljujem se Vaši milosti za blagohotni opomin,« je dejal Mihael. »Uvaževal ga bom.«

»Prav tako, ljubi prijatelj, uvažujte moje besede — izrečene so bile iz najboljšega namena. Škoda bi Vas bilo, Mihael, če bi bili v zakonu nesrečni.«

Škof je odšel, Mihael pa se je obrnil, da se vrne v dvorano k družbi.

Mihaelu Kržinarju ni kar nič ugajalo, da se celo škof zanima za njegovo poroko. Svest si je bil, da je moral škof imeti poseben vzrok sva-

riti ga pred gospo Terezijo, a zaman je skušal uganiti, kakšen bi mogel biti ta vzrok.

»Ali me svari pred Terezijo, ker želi meni dobro, ali je mnenja, da mora Terezijo obvarovati pred menoj?« Na to vprašanje so se naposled strnile Mihaelove misli, a odgovora si ni vedel dati.

Ko bi se bil Mihael že za stalno in nepreklicno odločil poročiti se z gospo Terezijo, bi škofa sploh ne bil poslušal, ali do stalnega sklepa le še ni prišel. Ves čas, kar se je mudil na Lesnem brdu, je samo razmišljeval, če je res potrebno, da zaradi časti in miru baronice Renate žrtvuje samega sebe; stokrat na dan si je rekel, da mu ni odprta nobena druga pot in ravno tolikrat si je zopet rekel, da je to blaznost, da je njegov oče le uprizoril zvijačen manever, ko je apeliral na njegovo čast, da bi ga tako speljal, ugoditi njegovi želji in se poročiti z gospo Terezijo.

Škofove besede so pa le napravile nanj vtis, dasi se ga Mihael sam ni zavedal. Razmišljevati je začel o značaju in navadah gospe Terezije. Tega doslej še nikdar ni storil, ker ga osebnost gospe Terezije ni prav nič zanimala. Čim dalje je analiziral značaj in življenje gospe Terezije, toliko bolj se mu je vsiljevalo mne-

nje, da škofa sicer prav nič ne briga, kako ženo da si izbere Mihael Kržinar, a da je bilo škofovo utemeljevanje njegovega svarila res čudno.

Mihael je imel dovolj časa udajati se takemu razmišljanju, kajti takoj po škofovem odhodu se je začel ples, kar je bil vzrok, da je bila kadična soba popolnoma prazna. Po tej sobi je hodil Mihael gor in dol in je čisto pozabil, kje da je in da ima dolžnost plesati. Šele žvenket čaš iz sosedne sobe, koder so sedeč okrog barona Evzebija popivali starejši gospodje, je vzbudilo Mihaela iz njegovih sanj. Šele zdaj je slišal glasove klavecina in gosli iz drugih sob in se zavedal, kako je grešil proti družabnemu običaju.

Pohitel je v plesno dvorano, ki ni bila sicer velika, a lepo okrašena in sijajno razsvetljena, tako da se je njegovemu očesu nudil pester razgled. Ravno so se pari pripravljali na nov ples. Mihael se je hitro prerinil skozi goste vrste, da si zagotovi plesalko, bodi že katerokoli, ki je nankrat stal pred baronico Renato. Pozneje sam ni vedel, kako se je zgodilo, da jo je ogovoril, dasi je imel namen se ogibati, in da jo je celo nujno in srčno prosil, naj pleše ž njim.

»Pozneje — čez kako uro«, mu je rekla, »zdaj sem preveč utrujena«.

Besede njene so bile prijazno izrečene, a njen pogled je bil tako hladen, da je hipoma streznil Mihaela.

»Če dovolite, se oglasim pozneje, je rekel Mihael, a Renata se je v tem trenutku tudi že odvrnila od njega in šla drugam.

Mihael je z nekaterimi damami plesal nekaj tur, potem se je zopet umaknil iz plesne dvorane in se vsedel med nekaj znancev, ki so že kartali in praznili buteljke, ne meneč se več za ples.

Ko je tako sedel med znanci, ne da bi se vdeležil njih iger in zabav, je slišal v svoji bližini, da se je govorilo o njem. Obrnil se je naglo in zagleda barona Lenarda Benaljo in gospo Terezijo; zdelo se mu je tudi, da je Štefan vitez Ogulin švignil ravno v istem hipu iz sobe, a gotovo tega ni vedel.

»Ravno o vas sem govorila«, je ostro rekla gospa Terezija na Mihaelov vprašajoči pogled. »Ali nič ne čutite dolžnosti se opravičiti, da ste zapustili Ljubljano ne da bi me bili obvestili, dasi ste obljubili, da pridete k meni na večerjo?«

Mihael se je šele zdaj spomnil svoje obljube in žal mu je bilo, da jo je pozabil.

»Odpustite mi to, milostiva gospa,« je rekel najuljudneje. »Imel sem toliko skrbi, da bi se lahko z njimi opravičil, toda priznam skesano, da se nisem vedel, kakor bi se moral. Odpustite mi torej in v dokaz, da ste mi odpustili, dovolite mi kak ples.«

»Morda kot nagrado, da se danes ves večer še niste zame zmenili?« je zbadljivo opomnila gospa Terezija. »Sicer sem pa že angažirana za ves večer«.

»To mi je resnično žal« je dejal Mihael iskreno.

»No, ena tura se bo naposled že dala dobiti tudi še za vas, lepi nezvestnik«, je zaljubljeno vzdihnila gospa Terezija. »Proti koncu prihodnjega plesa se oglasite«.

»Hvala vam za to milost« je dejal Mihael in se je globoko priklonil, dasi bi bil najraje zbežal iz dvorane.

Gospa Terezija se mu je koketno nasmehnila, ga pogledala zaljubljeno in zopet odšla z baronom Lenardom, ki je z veliko nevoljo zapazil, kako velike simpatije goji njegova spremljevalka za Mihaela Kržinarja.

Ko se je začel nov ples, je gospa Terezija zapustila Lenarda. Ta je komaj čakal, da dobi nekaj trenutkov svobode. Odhitel je takoj iskat Štefana viteza Ogulina, ga poklical na

hodnik in ga začel nujno izpraševati za razmerje med gospo Terezijo in med Mihaelom Kržinarjem.

Štefan vitez Ogulin je bil skrajno presenečen. Kakor jastreb je uprl svoje poglede v Lenarda, stopil prav blizu njega in mu grozeče zašepetal na uho:

»Ljubi dečko — za gospo Terezijo se mi Vi nikar preveč ne ozirajte. Ta žlahtna ptica je drugemu namenjena, človeku, ki ne pozna nobene šale.«

»Kaj naj to pomeni?« je zarohnel polglasno Lenard.

»To pomeni, da se morate točno držati sklenjenega kontrakta, cenjeni gospod baron«. Ogulin, ki ni hotel prepira z Lenardom, je zdaj govoril uljudno, dasi bi bilo dobro uho slišalo porogljivost, ki je zvenela iz njegovega glasu. »Domenjeno in sklenjeno je vender, da se po smrti svojega strica poročite z baronico Renato in je torej vaša naloga zanimati se zanjo in si pridobiti njeno ljubezen. Evzzebij vas bo že vzdrževal do svoje smrti in vas tudi v svojem testamentu ne bo pozabil, a s tem vam ne bo pomagano; največ njegovega denarja dobi vender Renata«.

Lenard je začel slutiti, da je Štefan vitez Ogulin gospo Terezijo

zase izbral in da ga je zaradi tega tako resno opozoril na njegov kontrakt. Ni za hip mu ni prišlo na misel, da se temu dogovoru ne sme izneveriti, a zdelo se mu je primerno, da prikrije svoje misli.

»Da tega dogovora ne bom pozabil, se samo obsebi razume«, je dejal osorno. »Kar obljubim, to tudi izpolnim, a če naj uspešno tekmujem pri Renati s tem Kržinarjem, moram vendar poznati vse razmere.«

Štefan Ogulin je natančno vedel kako prazne so te besede, a hotel je ostati v prijateljstvu z Lenardom in zato mu je dal prijaznejši odgovor.

»Gospa Terezija je zaljubljena v Kržinarja ravno tako, kakor baronica Renata« je pojasnjeval Ogulin, »Kržinar je zopet zaljubljen v Renato, a morda se bo vendar poročil s Terezijo, ker je bogata, ker želi to njegov oče in ker Renate ne more vzeti. Da bodete razmere še bolje poznali, vam povem, da sem tudi jaz zaljubljen v gospo Terezijo in se bom branil vsakega tekmeca, vi pa glejte, da pri Renati izpodrinete svojega tekmeca«.

Zdaj je Lenard popolnoma razumel položaj in ko je bil sam, si je napravil jasno sliko o njem.

»Ogulin bi se rad poročil s Terezijo, ker je bogata in vdova, mene pa hoče prisiliti, naj se peham za Renato, ki bo šele kdovekdaj vdova. Kontrakt gor ali dol — če bi bilo mogoče ujeti Terezijo, bi bilo to zame dosti boljše, kakor lov na Renato. Treba bo previdnosti. Pri Renati bom za vse slučaje delal po sklenjenem dogovoru, pri Tereziji pa proti temu dogovoru. Katero prej dobim, tisto vzamem in vsi Ogulini na svetu mi tega ne bodo ubranili.«

Tudi vitez Ogulin se je umaknil v miren kotiček in razmišljeval o svojem prizoru z Lenardom.

»Lej ga fanta, lej« je dejal sam pri sebi. »Komaj je postal gorak v Ljubljani, pa že sili v moj zelnik. Preklicano si pameten, moj ljubi rokovnjaški baronček; vidi se, da imaš laško kri v svojih žilah. Po zlati goski Tereziji se oziraš. Ne, fante, ta je zame. In če mi jo Kržinar iztrga iz rok, potem moj ljubi baron, se mi boš tudi pri Renati umaknil izlepa ali iz grda. Prvi sem jaz, fantič moj, če pa misliš, da mi boš račune pokazil, ti posvetim tako, da bo veselje.«

Ko sta se Lenard in Ogulin čez pol ure zopet sešla v plesni dvorani, sta se drug drugemu delala najboljša prijatelja, a oba sta čutila, da sta smrtna sovražnika.

Med tem, ko je šel Ogulin iskat gospo Terezijo, je naročil Lenardu, naj poišče baronico Renato.

»Recite, da Mihael sploh ni bil na Lesnem brdu, kakor sam zatrjuje, nego nekje drugje in skušajte tudi doseči, da ga bodo poklicali k Renati in ga tam zadržali. Pozneje vam povem vse.«

Lenard bi bil pač rad imel takoj pojasnilo, ali Ogulin ni hotel ničesar povedati, češ, zdaj ni več časa, sicer se njegov načrt ponesreči.

Baronica Renata je sedela v družbi nekaterih posebnih prijateljic in gospodov v mali stranski sobi. Lenard je bil v skrbeh, kako bi pogovor napeljal na Kržinarja. Na svoje veselje je slišal, da družba ravno govori o Mihaelu.

»Meni je to všeč, da se sam tako briga za gospodarstvo na svojih posestvih, naj sodijo o tem aristokratje kakor hočejo« je slišal Lenard govoriti starejšega gospoda. »Prebiti skoro mesec dni v taki samoti kakor je Lesno brdo in meriti hlode, to ni mala stvar za mladega človeka.«

»Kdo pa ve, če je bil gospod Kržinar ta čas sploh na Lesnem brdu« se je oglasil Lenard. »Vsaj čuje se, da so ga neki ljudje tam iskali, a ga niso dobili. Eni pravijo, da je bil v

Trstu, drugi trde, da so ga videli v Zagrebu.«

Vsa družba je ostrmela. Prej so se čudili vsi, da je Mihael vzdržal toliko časa v slabem vremenu na Lesnem brdu, zdaj so se čudili, da nihče ni prišel na misel vprašati, če je bil Mihael tudi resnično na svojem gradu. Skoro v eni sapi so rekli zdaj vsi, da se Mihael morda prikriva, kje da je bil.

»Najbolje bo, če ga pokličem, da sam pove, kje je bil« je dejal Lenard.

»Ne, ne, ne kličite ga« je zaklicala baronica Renata, toda Lenard je bil že vstal s stola. Delal se je, kakor bi bil preslišal Renatin odgovor in hitro odšel.

Renati je bilo skrajno neprijetno, da je Lenard poklical Mihaela in najraje bi se bila oddaljila. Prepričana je bila popolnoma, da se je Mihael mudil na Lesnem brdu in ni hotela v njem vzbuditi mnenja, da mu ne verjame. Toda bilo je nemogoče kaj storiti, ker je Lenard že pripeljal Mihaela.

»Kaj ukažete, milostiva baronica?« je vprašal Mihael, ko je stal pred Renato.

»Ničesar, ničesar, dragi gospod Kržinar« je zatrjevala Renata. »Le-

nard je prenagel. Pravil je, da v njegovih lahkomišelnih krogih ne verjamejo, da ste bili na Lesnem brdu in trde, da ste bili ali v Zagrebu ali v Trstu ali kdo ve kje. Saj nam to nič mari in jaz tudi nič ne dvomim o resničnosti vaših besed. Lenardu ne smete zameriti, da se je predrznil vas poklicati.«

»Zadostuje mi, da vi milostiva baronica, verjamete mojim besedam« je hladno rekel Mihael. »Kaj govore lahkoživi krogi barona Lenarda, mi je vse eno. Bil sem na Lesnem brdu in nisem niti koraka storil čez mejo svojega posestva.«

Obrnil se je potem k ostalim gospodom in z ostrim, čeprav kratkim pogledom na Lenarda dejal:

»Zahvaljujem se vam pa, da se tako živo zanimate za moje početje in upam, da izvira iz prijateljskih nagnenj, kajti samo prijatelji smejo v šali izrekati dvome o resničnosti besedi takega poštenega človeka.«

Kar poparjeni so sedeli gospodje in dame na svojih sedežih in so potrebovali več trenotkov, predno so prišli do sape. Hiteli so zagotavljati Mihaelu, da ni nihče dvomil o njegovih besedah, Lenard ni napravil nobene opravičevalne besede čez ustne, pač pa je porabil prvo priliko, da jo je popihal iz Mihaelove bližine.

Mihael se za to že več ni zmenil. Sodil je, da je Lenard napravil neumno šalo, a ne iz zlobnega namena, nego iz nerodnosti. »Saj je na pol kmet« je rekel sam pri sebi. Sicer pa ga ni zdaj Lenard prav nič več zanimal. Magična moč Renatinih oči je bila zopet dobila oblast nad njim, čim je pogledal v te oči. Da, še nekako hvaležen je bil Lenardu, da ga je prišel klicat.

Prisedel je k družbi in začel prostodušno pripovedovati o svojem početju na Lesnem brdu. Renata je sloanela na svojem stolu. Oči je imela na pol zaprte, a poslušala je pazno, kakor da ji Mihael kdovekaj pripoveduje. Toplo ji je bilo pri srcu in nekako srečna je bila, da je bil Mihael tako blizu nje.

Ta mirni prizor je prekinila gospa Terezija Ahčinova. Vsa razburjena je stopila v sobo, dočim je Ogulin z malicijoznim usmevom na tankih ustnih ostal na pragu.

»Ah — tukaj se vas dobi« je siknila gospa Terezija in kri ji je zalila tolsta lica. »Začnjič ste imeli na Cojzovem vrtu pogovor z baronico Renato in ste vsled tega pozabili na večerjo pri meni — danes pa ste zopet zapleteni v tak pogovor z baronico, da ste pozabili na turo, za ka-

tero ste me angažirali. Hvala vam gospod — kavalir.«

Mihael je planil po konci, v Renatini družbi je bil v resnici pozabil na ples.

»Milostiva gospa — prosim vas — bodite prepričani — jaz sem res pozabil« je hitel zatrjevati. »Prosim vas, odpustite mi.«

»Ni se treba opravičevati,« je rohnela gospa Terezija. »Razžalili ste me v drugič, za to ni opravičenja in ni odpuščenja.«

Gospa Terezija se je srdito obrnila in je odšla iz sobe.

»Kako ste mogli biti tako neuljudni?« je rekla Renata s karajočim glasom. »Terezija je po pravici razžaljena.«

»Vem, da sem neodpustljivo ravnal,« je dejal Mihael in kakor v sanjah dostavil polglasno: »A kako naravno je vendar, da sem tukaj pozabil na ples. Odpustila mi tega ne bo nikdar — a — mogoče, da bo to še na mojo srečo.

VI.

Mihael ni kar nič mislil, da ne sme kakor prikovan ostati kraj Renate in ji onemogočati izvrševanje gospodinjskih dolžnosti. Nekaj časa se tudi Renata ni domislila teh dolž-

nosti, tako ljubo ji je bilo, da je Mihael v njeni bližini. Toda polagoma se je Renata zavedla, da se posebno pri prizoru z gospo Terezijo ne more kar tako posvečati Mihaelu. Začela se je vznemirjati, zlasti ker se je spominjala, da je obljubila Mihaelu plesatižnjim. Rada bi bila to obljubo preklicala, a ni se upala. Bala se je, da bi to Mihaela žalilo in bolelo.

Končno se je zopet oglasila godba iz velike dvorane.

»Ali se spominjate, milostiva baronica, da ste mi dovolili, Vas prositi za ples?« je vprašal Mihael polglasno. »Če Vam je prav . . .«

»Spominjam se«, je kratko odgovorila Renata in vstala. »Lahko greva-.

Besede njene so bile resne, a spremljal jih je prijazen pogled.

»Kako ste dobri . . .« je menil Mihael.

Zaplesala sta in se nekaj trenutkov molče sukala. Marsikateri gledalec ju je opazoval z dopadanjem, misleč: lep par sta, da ga lepšega ni.

»Zakaj ste prej rekli, da sem dobra«, je nenadoma prav hladno vprašala Renata.

»Ne zamerite mi«, je odgovoril Mihael. »Časih kaj rečem, česar bi ne smel reči. Žal mi je.«

»Tudi meni je žal«.

»Milostiva — če bi mogli uganiti le polovico tega, česar vam ne smem povedati, bi mi gotovo odpustili.«

»Ljubše mi je, da ničesar ne uganem.«

Ta odbijajoča hladnost je vzela Mihaelu njegovo običajno razsodnost.

»Ah milostiva«, je zavzdihnil, »nekaj sem vam že razodel . . .«

»Gospod Kržinar«, ga je prekinila Renata s ponosno resnobo, »ne govorite dalje! Poznam vas in spoštujem vas kot značajnega moža. Enkrat ste mi nekaj rekli, česar bi ne smeli reči, a verjeti hočem, da se je to zgodilo v trenutku izredne razburjenosti, ko svojih besed niste mogli prevdariti.«

»V trenutku razburjenosti? Recite raje, v trenutku blaznosti. In vendar je spomin na tisti trenotek najlepši izmed vseh spominov, kar jih imam. Če je blaznost, vas ljubiti, potem, milostiva, sem neozdravljivo blazen. Lahko me v tem trenutku poženete od sebe, lahko mi prepoveste, vas še kdaj ogovoriti, ljubil vas bom vendar in če bi moral plačati svoja čustva z življenjem, vam vendar povem: Jaz vas ljubim.«

Mihael je bil ves iz sebe, nič ni vedel, kaj je govoril; govoril je le to, kar mu je narekovalo njegovo srce.

S stisnjenimi ustnicami in gledaje v stran je poslušala Renata ta izbruh Mihaelovih čustev. Mihael je moral imeti utis, da ga Renata neče slišati. Toda njene srce je vriskalo, njena duša se je topila blaženstva in vse v njej je koprnelo po onem, ki ji je šepetal tako sladke besede na uho.

Zavedala se je: če bi bila sama, bi mu zdaj ovila roke okrog vratu in ga poljubila tako vroče, kakor bi hotela na njegovih prsih umreti. A bila sta v plesni dverani in to je bila njena sreča.

»Ah, ne delajte se, kakor da vas je strah pred menoj«, je nadaljeval Mihael. »Le z enim samim pogledom mi razodenite svoja čustva.«

»Ne«, je odgovorila Renata. Morala je napeti vse moči, da je premagala samo sebe. »Zavedam se, da nisem taka, kakor bi morala biti, grešnica sem, ali ne tolika, da bi vas hotela še dalje poslušati. Rekli ste, da me ljubite. Mihael Kržinar — daj bog, da bi to ne bilo resnično. Ali rekli ste tako. Mihael — ali ni v vas nič več časti, nič več ponosa in nič več lastne moči? Ali je iz vašega srca izginila vsa velikodušnost, da mi

govorite o svoji ljubezni in da nič ne pomislite, kaj bi se moralo zgoditi, če bi tudi jaz ljubila vas?»

V tem hipu ni Renata nič več omahovala. Prav ko je bila v nevarnosti, da premaga ljubezen njen razum, je prišla nekako k sebi, zadržala je zopet duševno ravnovesje. V trenutku največje nevarnosti se je oglasila njena vest, in ji dala moč in pogum.

Globoko je zajela sapo in potem še rekla:

»Mihael Kržinar — jaz hočem ostati poštena žena, ne samo pred ljudmi, nego tudi pred svojo vestjo.«

Ničesar ni mogel Mihael odgovoriti. Molče je ponudil Renati roko in jo peljal v sobo, kjer sta prej sedela.

»Vem Mihael, da niste taki, kakršnega bi vas morala smatrati potem, kakor ste danes ravnali. Vem, da imate značajnosti in plemenitosti dovolj, da boste vsaj v prihodnje spoštovali v meni omoženo ženo. Najbolje bi bilo, če bi se nikdar več ne videla, ali za slučaj, da se še kdaj snideva, hočem v naprej imeti gotovost, da vam smem zaupati popolnoma in brez zadržka. Recite, Mihael, ali vam smem v tem smislu zaupati?»

Za trenotek je Mihael povetil oči, zadrhtelo je nekaj v njem, potem je zopet dvignil glavo.

»Hočem biti vreden vašega zaupanja« je rekel s trdnim glasom. »Vi ste dobri in plemeniti — tudi jaz poskusim biti tak. Na mojo čast — zaupate mi lahko. In odpustite mi, da me je premagalo, kar nosim v sreču.«

»Tiho« je mehko in ljubo ukazala Renata in podala Mihaelu roko. »Verujem, da vam smem zaupati in da me nikdar z nobeno besedo ne bode spominjali današnjega večera in vaših današnjih besed.«

Mihael je poljubil drobno roko baronici Renati.

»Odpustite« je rekel »in pozabite.«

»Odpuščam« je dihnila Renata, »pozabila pa ne bom.«

Tako mehko je to rekla Renata, da je v Mihaelu vse vzkipelilo, a zdaj ga čustva niso premagala. Še en hiter, komaj viden pogled in razšla sta se.

Ko je Mihael prekoračil prag sosedne sobe je zaslišal za seboj žvenket. V sobi, kjer je bil pravkar z Renato, se je morala razsuti šipa.

»To je zlo znamenje« je pol v šali pol resno mislil Mihael in se ozrl v sobo, ki jo je ravnokar zapustil.

Tedaj pa je zagledal med preprogami prepadeni obraz Lenarda barona Benalje.

Mihael je planil pred Lenarda in ga prijel za goltanec. Kakor z železnimi kleščami ga je držal, tako da se Lenard še braniti ni mogel in je le mahal z rokama okrog sebe.

»Lopov — ti si prisluškoval« je srdito zarohnel Mihael. »Če se pre-makneš, te na mestu ubijem.«

Tako strašen je bil v tem trenutku Mihael Kržinar, da se ga je rokovnjaški baron bal kakor smrti.

Mihael se je zavedel, da spravi Renato v silne neprilike, če se zgodi v njeni hiši škandal.

»Ako mi obljubite da bodete mirni in da bodete molčali o tem kar ste slišali« je rekel Mihael, »potem Vas izpustim. Seveda Vam dam vsako zadoščenje z orožjem.«

Mihael je izpustil Lenarda, še predno je ta dal kako znamenje. Vedel je, da je kos Lenardu in da ga lahko uniči na mestu, če hoče. Lenard je najprej globoko zasopel, potem je siknil:

»Zadoščenje mi bodete dali —na življenje in smrt«.

»Na življenje in smrt« je srdito ponavljal Mihael, »A gorje Vam, če izdaste le eno besedo tega, kar ste slišali.«

»Od sedme ure zjutraj sem Vam na razpolaganje« je še rekel Mihael, potem je obrnil Lenardu hrbet in je odšel iz sobe.

Stopil je najprej v plesno dvorano. Oko njegovo je iskalo Renato. Še enkrat jo je hotel videti.

»Kdo ve, če bom jutri zvečer še živ« je rekel sam pri sebi, »saj enkrat moram še videti ta ljubi obraz.«

Zagledal je Renato na drugi strani dvorane. Približal se ji je in ko je bila sama, je stopil k nji.

»Odhajam, milostiva baronica« je rekel »in ne vem kdaj se zopet vidiva.«

»Kako to?« se je začudila Renata. »Kaj mislite odpotovati?«

»Še sam ne vem. Mogoče je vse. A eno prošnjo še imam.«

»Kaj želite, prijatelj?«

»Dajte mi na pot svoj blagoslov« je šepetaje prosil Mihael. »Blagoslov plemenite žene mora donesti človeku srečo in mu dati pogum v vseh slučajih življenja.«

Pogledala ga je resno in ljubo, potem pa tiho rekla:

»Naj vas spremlja moj blagoslov na vseh potih življenja.«

»Hvala Vam, Renata« je dihnil Mihael in naglo odšel, ne da bi se poslovil od drugih.

Šel je naravnost domov. Zdelo se mu je, kakor da je Renata nad njim izrekla zadnji requiescat in pace, ki naj ga spremlja v večnost. Mirno se je pripravil na to.

Še šest ur je imel časa do prihoda Lenardovih prič. Treba je bilo v tem času vse urediti.

Najprej je sedel k mizi in počasi in previdno spisal svojo oporoko. Kar je imel svojega po materi poddedovanega premoženja, je določil v dobrodelne namene, postavil pa je v oporoki tudi prošnjo do očeta, naj mu položi v grob malo podobo baronice Renate. Uredil je potem vse spise in vse kar je bilo njegovega in šel na to klicat očeta.

»Kaj ti pa je, da me budiš tako pozno ponoči« je vzkliknil stari Kržinar, ko se je predramil.

»Vas še ponoči potrebujem, oče« je odgovoril Mihael. »Vem, da se lahko zanesem na vas v vsakem slučaju.

»V vsakem« je potrdil stari in se vsedel v postelji. »Govori, kaj je.«

»Na plesu pri baronu Benalji sem zasačil nekega človeka pri prisluškovanju. Zagrabil sem ga za vrat, ga imenoval lopova in mu grozil, da ga ubijem. Ob sedmih prideta njegovi prič. Dvoboj bo na življenje in na smrt.«

»Eden tvojih sekundantov bom jaz« je vskliknil stari Kržinar. »To se samo ob sebi razume«.

»Res, oče?« se je razveselil Mihael. »Klical sem Vas, da bi Vas vprašal za to uslugo«.

»Šele vprašati si me hotel? Fant moj, kaj me tako slabo poznaš? Ti bi moral naprej vedeti, da bom jaz to od tebe zahteval.«

Stari Kržinar je bil med tem že skočil iz postelje in se je v naglici oblačil.

»Treba je dobiti še drugega sekundanta — pojdi ga iskat, med tem ko se jaz oblečem, da se potem v miru porazgovorimo.«

»Mislim, da bo najbolje, če prosim kapitana Mrmoljo, je menil Mihael. »Stejem ga med svoje najboljše prijatelje.«

»Mrmolja bo pravi mož,« je pritrdil stari Kržinar. »Pojdi ga iskat.«

Čez kako uro se je vrnil Mihael s kapitanom Mrmoljo. Stari je bil dal med tem pripraviti primeren zajutrek. Ko so se vsi okrepčali, si je stari užgal pipo, se naslonil na svoj stol in rekel mirno in ravnodušno:

»Zdaj, Mihael, razloži nama vse, da bomo tvojo stvar vzeli v pretres.«

»Nimam vama nič posebnega povedati,« je dejal Mihael. »Na plesu pri baronu Benalji sem prišel v na-

vskrižje s človekom, ki mi že itak kar nič ne ugaja. Zgrabil sem ga za vrat, ga imenoval lopova, mu grozil, da ga ubijem in končno mu povedal, naj me pozove na dvoboj.«

»Kdo pa je ta človek?« je vprašal kapetan Mrmolja.

»Ah, kdo — baron Lenard Benalja,« je vzkliknil Mihael.

Stari Kržinar se je prav od srca zasmejal.

»Ta klada? Ta Lenard? Kdo bi kaj tacega mislil. Ali se hoče s teboj dvobojevati na cepce ali na vile, saj flereta še ni imel v rokah.«

»Motite se, oče,« je menil Mihael. »Ta Lenard je prijatelj Ogulinov in Ogulin je tako previden, da zahteva od vseh svojih prijateljev, da se morajo vaditi v borenju.«

»Potem je stvar malo drugačna,« je priznal stari Kržinar, ki mu očitno ni prav nič imponiralo, da se Lenard vežba v borenju. »Katero orožje naj določiva?«

»Meni je vse eno — fleret, sablja ali samokres — naj izbere orožje nasprotnik.«

»Pravico izbrati orožje, imaš ti,« se je oglasil malobesedni Mrmolja. »Sablja je samo za otročji dvoboj, kaj torej hočeš, fleret ali samokres.«

Mihael je bil zadovoljen, da njegov oče in kapitan Mrmolja nista

vpraševala, zakaj je Lenarda prijel za vrat in ga imenoval lopova. Da bi jima to ne prišlo še na misel, je povzročil prav živahno razpravo o vprašanju, katero orožje bi bilo bolje izbrati. Končno so se zedinili, da prepuste določitev orožja Lenardu in da naj se dvoboj vrši še dopoldne v mestnem logu.

»Zdaj, Mihael,« pojdi spat,« je rekel stari Kržinar, ko je bilo vse dogovorjeno. »Vem, da imaš krepke živce, a dobro bo le, če se od plesa in razburjenja te noči odpočiješ. Kadar bodeva z Mrmoljo vse v red spravila, te že pokličem.«

VII.

Mihael je spal več ur, trdno in mirno, navzlic vsem velikim razburjenjem minole noči. Zaspal je od utrujenosti hitro ko se je bil vlegel. Njegova zadnja misel je bila, da tisti, ki so na smrt obsojeni, spe dolgo in mirno.

Zdelo se mu je, da se bo dvoboj končal z njegovo smrtjo. Notranji glas mu je rekel, da ga bo Lenard prebodel.

»Kolikor sem jaz bolj izvežban, toliko bolj bo njega vodila strast in osvetoželjnost,« si je rekel; »jaz ga bom skusil raniti, on bo skusil mene usmrtiti.«

Lenard je res tako mislil. Zavedal se je, da je dvoboj zanj velika nevarnost, ker v borenju ni izvežban, a to ga ni vznemirjalo. Mihaela usmrtiti — to je bil njegov sklep in najpazljiveje je poslušal pouke Štefana viteza Ogulina, kako si pri dvoboju lahko pomaga.

»Usmrtiti ga moraš,« je Ogulin prigovarjal Lenardu. Prisluškovanje je sploh sramotno dejanje, a v tvojem slučaju dvojnega pomena. Evzebij te odžene, če izve, da si zapletel njegovo ženo v neprilike. Renata te ne bo nikdar več pogledala, če izve, da si prisluškoval, in Mihael te bo imel vedno v rokah in te bo neusmiljeno poniževal. Vsi tvoji načrti bodo padli v vodo. Samo če Mihaela ubiješ, moreš doseči svoje namene.«

»Tebi pa tudi ne bo na škodo, če spravim s sveta tvojega tekmeča pri gospé Tereziji« se je srdito rogal Lenard. »Kožo bom jaz nesel na semenj. Če zmagam, boš ti gotovo imel korist; če jo bom pa tudi jaz imel, je jako dvomljivo.«

»Prav nič ni dvomljivo. Mihael je edini navaren tvojim namenom; če spraviš njega s pota, je tvoja sreča zagotovljena.«

Na vse načine je Ogulin prepričeval Lenarda, da mora Mihaela ubiti in vso noč je porabil, da mu je ka-

zal različne načine zavratnih naskokov in izpadov in ga v njih vežbal.

Proti jutru je šel Ogulin iskat drugo pričo in Lenard se je vlegel na Ogulinovo posteljo, da se nekoliko odpočije, a zaspati ni mogel.

Ko je stari Kržinar zbudil svojega sina, mu je ravnodušno naznanil:

»Dvoboj bo ob petih popoldne. Dogovorili smo dvoboj na fleret.«

»Hvala, oče«, je odgovoril Mihael. »Kadar bo čas oditi, zbudi me.«

Mihael se je obrnil na drugo stran in je zopet zaspal.

Lenard se je nemirno premetaval po Ogulinovi postelji. Smrti se je bal in strah pred smrtjo ga je neprestano trpinčil. Ves čas mu je rojilo po glavi, kako bi mogel dati Mihaela zavratno ubiti, da bi dvoboja sploh ne bilo treba. Že ko se je Mihael mudil na Lesnem brdu, je Lenard razmišljal, če bi ne kazalo poslati nadenj rokovnjaško četo Rudečega Jakoba in sedaj mu je bilo žal, da tega namena ni izvršil.

»Torej ob petih popoldne dvoboj na fleret«, je naznanil Ogulin, ko se je z drugim sekundantom vrnil od posvetovanja z Mihaelovima pričama. »Kar je najbolj neprijetno, je to, da bo stari Kržinar sam sekundant svojega sina.«

Pričo drugega sekundanta, nekega graničarskega oficirja, se Ogulin in Lenard nista mogla svobodno razgovarjati. Dogovorili so se kar je bilo najpotrebneje in se potem razšli.

Domenjeno je bilo, da se bo dvoboj vršil v mestnem logu na samotnem senčnatem prostoru, kamor je bilo mogoče priti od dveh strani in kjer so se vršili običajno krvavi in nekrvavi dvoji, ki med takratnimi ljubljanskimi aristokrati in oficirji niso bili redki.

Ob določeni uri so se pripeljali Mihael s svojim očetom, s kapitanom Mrmoljo in zdravnikom. Mrmolja je nosil v usnje zavite flerete.

Lenard in njegova sekundanta so že čakali. Ko jih je zagledal stari Kržinar, je rekel svojemu sinu:

»Drži se dobro in glej da opraviš hitro -- naročil sem večerjo, da bomo svojo zmago primerno slavili.«

Še enkrat, kakor za slovo pred odločitvijo, se je stari nasmehnil svojemu sinu, potem je dobil njegov obraz resen izraz.

Formalnosti, predpisane za take slučaje, so bile hitro izvršene. Sekundantje so se pozdravili in potem določili dogovorno stojišče bojevnikov, med tem ko je zdravnik razgrnil po tleh večji robec in po njem

razložil svoje instrumente in zdravniške pripomočke.

Mihael in Lenard sta se med tem slekla; dogovorjeno je bilo borenje z golimi prsimi.

Ko so sekundantje zaznamovali prostore, so vzeli v pregled orožje. Nihče ni imel ugovora proti orožju.

«Gospod plem. Kržinar voli orožje prvi,» je naznanil kapitan Mrmolja in pomudivši Mihaela flerete dostavil: »Prosim — izberite.«

Mihael je vzel fleret, ki mu je ravno prišel v roke, ne da bi kaj izbiral; Lenard si je smrtonosno orožje natančno ogledal in končno vzel fleret, ki se mu je zdel nekoliko trdnejši od drugih.

Sekundantje so vzeli sablje in potem peljali bojevnika na njiju mesti.

Vse je bilo pripravljeno za boj, treba je le še bilo, da dobita nasprotnika znamenje.

Tedaj se je obrnil stari Kržinar do svojega sina in je z veliko resnostjo rekel:

»Mihael — kot tvoj sekundant sem ti dolžan priporočati, da storiš, kar je v tvojih močeh, da se zadeva poravna izlepa in brez boja. Ali ti je to mogoče?«

»Ne, oče, to ni mogoče,« je z lahkim usmevom odgovoril Mihael.

Bil je popolnoma miren in izgledal je tako brezskrbno, kakor da se pripravlja na zabavo in ne na boj.

Stari Kržinar se je obrnil od sina. Šel je do sredi razdalje med Mihaelom in med Lenardom, kjer se je sešel z Ogulinom, ki je prinesel ravno tak odgovor kakor Kržinar.

Dvoboji tistega časa so se vršili po najstrožjem ceremonijalu; dostikrat so bile formularnosti veliko večje važnosti, kakor boj sam.

Pri dvobojih na fleret, ki so bili najnevarnejši, sta nasprotnika stala dvajset korakov narazen. Povelje je dal vedno prvi sekundant izzvanca.

Ko sta stari Kržinar in Štefan Ogulin drug drugemu izrekla svoje obžalovanje, da se prepir ne da izlepa poravnati, sta se pozdravila s sabljama in se vrnila vsak na svoje mesto.

Videč, da sta nasprotnika pripravljena, je stari Kržinar dvignil sabljo.

»Pozor! — Naprej!«

Nasprotnika sta šla drug proti drugemu. Vsak je storil pet korakov. Pozdravila sta se z orožjem, pozdravila vsak svoje sekundante in potem flerete obrnila k tlom.

Drugič je stari Kržinar dvignil sabljo visoko in jo potem nagnil, klicoč:

»Naprej!«

Tanko, komaj slišno sta zazvenela flereta in zadevala drug ob drugega. Na obrazu kapitana Mrmolje se je pojavil zaničljiv usmev. Mihael se je s fleretom igral; njegovi gibi so bili elegantni, njegove parade vzorne; Lenard je ravnal s fleretom, kakor bi imel poleno v rokah.

A Mrmolja je tudi zapazil, da begajo Lenardovi pogledi vedno sem in tja, kakor bi iskali, kdaj in kje bi bil mogoč zavraten izpad. Kmalu je to zapazil tudi stari Kržinar in na tihem se je ljutil na Mihaela, da se bori tako brezskrbno, kakor bi mu nič ne bilo na tem, da doseže krvavo zmago.

Naenkrat je Mihael premenil taktiko. Mrmolja je videl, kako je nagnil Mihael hipno svoj fleret, ga obrnil naravnost na nasprotnikove prsi, stegnil roko ter ovil svoje orožje ob Lenardovo.

»Stoj«, je v tem hipu zaklical Ogulin in s sabljo posegel vmes.

»Zakaj ste zaklicali »stoj«, kaj je vzrok?« se je razljutil stari Kržinar.

Ker se je mojemu pooblastitelju odvezal trak na čevlju — lahko bi nanj stopil in padel.«

Kržinarju se je zdelo, da govori Ogulin nekako porogljivo; tudi se mu je zdelo, da je bil čevelj že prej odvezan — toda sedaj ni rekel ničesar, nego le stisnil zobe.

Boj se je moral z istimi formalnostimi začeti iz nova.

»Mihael, pazi se,« je zašepetal stari Kržinar sinu na uho. »Ta dva lopova imata nepoštene namene. Ne igraj se več. Če ga nečeš ubiti, prebodi mu roko, da bo stvar končana.«

»Hotel sem mu fleret iz rok izbiti—« se je opravičeval Mihael. Nadaljujmo!«

»Pozor — naprej!«

Zopet sta zazvenela flereta, sukala se drug ob drugoga in Mihael je sunil —

»Stoj«, je zopet zakričal Ogulin, a s svojo sabljo ni posegel vmes.

V tem trenutku, ko je Mihael odstopil, je skočil Lenard proti njemu in ga zabodel v roko ter mu jo pretrgal od člena do lahti. Mihaelu je padel fleret iz rok in kri se mu je vlila.

Kržinar in Mrmolja sta planila na Ogulina.

»Zakaj ste zopet zaklicali »stoj« — govorite«, je besno zakričal Kržinar. »Opravičiti se, drugače Vas jaz naučim poštenega boja.«

Najraje bi bil Ogulina s sabljo udaril. Ogulin pa se ni dal ugnati.

»Zaklical sem »stoj«, ker je baron Benalja na vratu ranjen.«

Res je imel Lenard prav neznatno prasko na vratu; samo ena kaplja krvi je pričala, da je bil lahko zadet.

Kržinar in Mrmolja sta se zasmejala.

»To imenujete tudi že rano,« je vzkliknil stari Kržinar. »Oprostite mi, a to je smešno. Sicer mi pojasnite, kako to, da niste ob enem s sabljo vmes posegli, ko ste zaklicali »stoj«. Opravičite se!«

»Baron Benalja je pač prej napravil svoj izpad kot sem jaz mogel vmes poseči« je menil Ogulin ošabno. »Če ne morete nasprotja dokazati, prosim, da ne izrekate obdolžitev.«

»Jaz sem pripravljen prevzeti za izrečeno obdolžitev vso odgovornost« je grozeče izjavil stari Kržinar. »Kadar bo boj med mojim sinom in baronom Benaljo končan, sem vam na razpolaganje.«

»Ker je gospod Mihael plem. Kržinar na desni roki tako ranjen, da ne more več orožja držati, je boj pač končan.«

Arogantno nastopanje Ogulinovo je Kržinarja do skrajnosti raz-

ljutilo. Najraje bi ga bil pobil, a Mrmolja ga je potegnil na stran.

Ogulin videč kako obvezuje zdravnik Mihaelovo rano je bil popolnoma prepričan, da je dvoboju konec in tudi Lenard je bil tega mnenja in ni kar nič prikrival svojega zadovoljstva.

»Dvoboj se bo nadaljeval,« je zagrmel stari Kržinar. »Ker se moj sin ne more boriti z desno roko, se bo boril z levo.«

Ogulin in Lenard sta oba nekoliko prebledela; kaj takega nista pričakovala; smatrala sta, da je velika nevarnost že prestana in bila vsled tega prešerna.

»Dvoboj se bo nadaljeval,« se je zdaj oglasil tudi kapitan Mrmolja. »Če bo treba storim tudi jaz svojo dolžnost. Izpad barona Benalje je bil zavraten — kdor se čuti žaljenega, temu sem vsak hip na razpolaganje.«

»Jaz tudi,« je kratko in ostro izjavil stari Kržinar.

Šele sedaj je Ogulin spoznal, kako strašna nevarnost preti Lenardu in njemu; dvoboj s kapitanom Mrmoljo — to je bila gotova smrt. Za Lenarda mu ni bilo nič, a vse je kazalo, da se obrača sovraštvo starega Kržinarja, kakor kapitana Mrmolje poglavitno proti njemu in to ga je navdajalo z blaznim strahom.

Zdravnik je bil med tem obvezal Mihaelovo rano. Vsled izgube krvi in razburjenja je bil Mihael bled kakor smrt, a iz njegovih velikih oči so udarjali plameni, kažoči ves gnjev, ki ga je prešinjal.

»Pozor—naprej!« Komaj je stari Kržinar prav izrekel to povelje, že sta se dotaknila flereta obeh nasprotnikov. Mihael se je z levo roko boril ravno tako spretno in elegantno kakor z desno. Lenard je brutalno silil proti njemu, prežeč da bi mu zabodel fleret v prsi, a Mihael je odbil vse njegove napade, ovil s čudovito naglostjo svoj fleret okoli nasprotnikovega — in trenotek pozneje je Lenardu zletelo orožje iz rok ter več korakov od bojišča padlo na kup črepinj.

»Zopet zveni steklo«, je dejal Mihael. »Čudno.«

Potem se je obrnil k Ogulinu in mu zaklical:

»Dajte baronu Benalji drugo orožje; jaz ga nečem ubiti neoboroženega.«

Stari Kržinar ni zinil besede, a Mihael je videl, kako ponosen je njegov oče nanj.

Novič se je začel boj. Lenard se je bližal Mihaelu kakor zver, ki hoče svoj plen iz zasede napasti.

Zazvenela sta flereta, švigala drug okrog drugega tako hitro, da jih ni bilo več razločevati.

Naenkrat je Lenard pripognil desno koleno, kakor bi se bil spodtaknil in od strani poskusil zabosti Mihaela v srce.

Ko bi se bil Mihael boril z desno roko, bi ga bil Lenard gotovo zadel. Toda Mihael je imel orožje v levi roki; odbil je Lenardov nepošteni izpad, tako da je bil sam le lahko ranjen, ovil svoj fleret okrog nasprotnikovega in sunil.

Lenard je zaječal in padel vznak; Mihael ga bil nad srcem prebodel.

Zdravnik je priskočil in začel preiskovati Lenardovo rano, dočim je Kržinar prijel svojega sina za roko in ga peljal na stran.

»Če umrje, ne bo škode,« je dejal stari gospod; »ta lopov te je hotel dvakrat zavratno umoriti.«

Molče se je Mihael oblekel. Ko je bil gotov, mu je prišel Mrmolja povedat, da je Lenard sicer težko ranjen, da pa bo ozdravel.

»Sicer pa imate pravico, da ga še zdaj če hočete ubijete,« je dejal Mrmolja, »ker se je nepošteno boril in vas je hotel prav po razbojniško umoriti. Kako je z vašo rano?«

»Rana na prsih je brezpomembna praska; rana na desni roki je resnejša.«

»Potem bo imel vaš oče jutri dovolj opraviti, da vam bo stregel«, je smehljaje rekel Mrmolja. »Poiskal bom dve drugi priči.«

»Čemu?« sta se začudila oba Kržinarja.

»Obračunati moram z Ogulinom, ki je brez dvoma dogovorno z Benaljo postopal v dvoboju nepošteno.«

Izvršiti je bilo še eno formalnost. Priče obeh dvobojevnikov so se morali še enkrat sestati in izjaviti, da sta oba duelanta dobila zadoščeno. Ogulin je bil ves prepaden in je komaj govoril.

Čez nekaj minut dve kočiji, ki sta stali v bližini, odpeljeta Mihaela in Lenarda z njiju pričami v mesto.

»Prosim Vas, pojdite z nama na čašo vina,« je rekel Kržinar Mrmolji, ko je voz stal pred njegovim stanovanjem. »Saj se Vam tu dostojno ne morem niti zahvaliti za Vašo prijaznost.«

»Ni mogoče,« je odklonil Mrmolja. »Urediti moram še vse svoje stvari in jutri me bo vojaška oblast dala zapreti, ker upam, da bom Štefanu Ogulinu izpihnil luč življenja.«

Mir, s katerim je govoril Mrmolja, je bil strašen. Mrmolja je bil priznan kot nedosežen borilec; dvoboj ž njim je veljal kot gotova smrt za nasprotnika.

Mihael je stopil k Mrmolji in mu dal roko.

»Od srca se Vam zahvaljujem za izkazano prijateljstvo.«

»Izpolnil sem le prijateljsko dolžnost in izpolnil jo bom do kraja. Lenard vas je dvakrat poskusil zavratno umoriti — to bo plačal njegov sekundant.«

Mrmolja je bil mož beseda. Za naslednji dan ob 7. uri jutraj je bil napovedan dvoboj med njim in med Štefanom Ogulinom in ob en četrť na osem je že ležal Ogulin s prebodenim vratom smrtno ranjen na travi.

VIII.

Nekaj ur po dvoboju Mihaela Kržinarja z Lenardom Benaljo je že vsa Ljubljana vedela, kako se je boj vršil in kako sta bila nasprotnika ranjena. Stvar se ni dala prikrivati, kajti Lenard je bil težko ranjen in stanovaleci v hiši, kjer je bivala njegova rodovina, so jo raznesli po vsi okolici, da je šla kakor blisk po mestu.

Renata se je te vesti vstrašila, da ji je kar srce zastalo. Ni ji bilo za Lenarda, dasi se ji je smilil, a strah jo je bilo za Mihaela. Spomnila se je, kako je od nje slovo na plesu jemal in jo prosil njenega blagoslova

in jasno ji je bilo, da se je moralo na tem plesu kaj dogoditi, kar je dalo povod dvoboju. A zaman je v mislih iskala, kaj bi to utegnilo biti in zaman je izpraševala svojega moža in svoje posle, če so zapazili kako prerekanje med Mihaelom in med Leonardom.

Vzrok dvoboja jo je zanimal, ker se ji je neprestano vsiljevala slutnja, da je ona sama na katerikoli način v zvezi s tem dogodkom.

Srce ji je krvavelo, toliko bolj, ker je zdaj šele prav spoznala, kako neskončno ljubi Mihaela. Dasi je vedela, da njegova rana ni nevarna, si je vendar delala zanj največje skrbi.

Evzebij baron Benalja je svoji ženi po večerji obširno povedal, kako se je vršil dvoboj. Bil je sam pri Leonardu in zdravnik mu je natančno pojasnil ves dogodek. Evzebija je bilo sram, da se je njegov netjak nepošteno bojeval in to je bilo edino, kar je zamolčal svoji ženi.

O vzroku dvoboja mu tudi zdravnik ni vedel ničesar povedati. Toda Evzebij je v prvem trenutku, ko je izvedel za dvoboj začel slutiti, da utegne njegova žena biti vede ali nevede povod nastalemu nasprotju. V tem, da se je Mihael izpostavil smrtni nevarnosti ter se ko je bil zavratan ranjen v desno roko bojeval z le-

vo roko, je Evzebij baron Benalja videl le dokaz, da ljubi Mihael njegovo ženo še bolj, kakor svoje življenje. Evzebij je bil popolnoma prepričan, da bi se resni, ponosni in prevdarni Mihael zaradi kake malenkosti gotovo ne bojeval, nego da je moral biti poseben povod dvoboju. In tak poseben povod je videl Evzebij samo v Renati.

Pri tem spoznanju se je staremu gospodu kaj mило storilo; obupanje je leglo na njegovo srce, a mu ni zatemnilo prevdarnosti niti z gorjupom napolnilo njegove duše.

Dolgo je nepremično zrl na Renato, ki je sedela poleg njega vsa zatopljena v svoje misli, potem jo je nežno prijel za roko in ji tiho in bolestno rekel:

»Renata, ti pač ne veš, kako te ljubim.«

Skoro ravno te besede je bil prejšnjo noč rekel Renati oni, ki je zdaj ranjen ležal doma in pri katerem so bile vse njene misli in vsi njeni čuti. Renata se je spomnila teh besed, ko je slišala vzdih svojega moža in ta spomin ji je onemogočil, da bi kaj odgovorila. A premagala se je vsaj toliko, da je svojega moža prijazno pogledala in Evzebij ji je bil hvaležen za ta pogled.

»Nisem ti nič novega povedal,« je mehko nadaljeval Evzebij. »Časih me popade nepremagljivo hrepeneje izreči besede: Renata, jaz te ljubim. Upam, da mi to verjameš. Vse tvoje vedenje mi priča, da veš, kako te imam rad. Dobra, srčno dobra si z menoj, a da me ne ljubiš, je naravno. Nič ne ugovarjaj, Renata. Prenášaš me, a ljubiti me ne moreš. Star sem, grozno star, in ti si cvetoča in lepa, da se ti nobena ne more primerjati.«

Evzebij je bridko zavzdihnil. Sam ni vedel, kaj mu je bilo, da je povedal to, kar je dostikrat mislil, česar bi pa do te ure ne bil priznal za ves svet.

»Ljuba Renata,« je nadaljeval z zamolklim glasom, »vem, da ne bom več dolgo živel...«

»Ah, nikar tako ne govori,« je vzkliknila Renata. »Verjemi, da molim vsak dan, da bi te Bog še dolgo ohranil in da mi prihaja ta molitev iz srca.«

»Verjamem«, je dejal Evzebij, »ti si tako dobra in plemenita, da si zmožna take molitve, čeprav bi ves svet rekel, da je smešna.«

»Zakaj naj bo smešna? Ni prav, da tako govoriš!«

»Govorim resnico. Poznam svet in poznam ljudi. Zdi se mi, da mi je

čisto nemogoče ti pojasniti, kako srčno in iskreno te ljubim. Ti, Renata, ko si v cvetu svoje lepote in svoje mladosti, svojih telesnih in dušnih sil, pač ne moreš pojmiti, da sem zmožen velike in globoke ljubezni do tebe. Kako bi mogla to verjeti, saj vidiš, kako sem star in slab, da nimam las in skrivam svojo goloto z vlasuljo, da si barvam lice in obrvi. In vendar te ljubim blazno in vse dni kar mi jih je še sojenih, mi bo grenila misel, da me ne moreš ljubiti in da sem ti jaz pokvaril mladost in življenje.«

Nagnil je glavo, si zakril lice z rokama in se bridko razjokal.

»Prosim te, Evzebij, nikar ne govori tako,« je novič vzklinila Renata, ki jo je moževa obupanost globoko pretresla. »Ali sem ti le z eno samo besedico kaj takega očitala, česar se zdaj sam dolžiš? Nikdar! In tudi v prihodnje ne boš nikdar kaj takega slišal. Živela bom zate, samo zate, samo tebi se bom posvečala — že ker si tako dober. Da, še preveč si dober z menoj.«

V Evzebiju bāronu Benalji se je po dolgih letih zakrknjenosti oglasila vest.

»Slabo me poznaš, ljuba Renata, če misliš, da sem dober človek. Še nihče mi ni tega rekel. Vse svoje dni

sem bil sebičen, do skrajnosti sebičen. Samo za tebe, Renata, bi bil vse storil, tebi sem bil dober in hvaležen sem ti, da to priznavaš. A najbrž bi niti tebi ne bil dober, če bi bila enake starosti. Toda, kaj hočem danes! Naj bom dober ali ne, saj bo kmalu vsega konec in ti, Renata, boš svobodna.«

»Čemu mi to pripoveduješ?« je vprašala Renata z vidno žalostjo. »Kaj me smatraš za tako slabo, brezsrčno in pokvarjeno, da ti želim smrt?«

»Ne, moja ljuba Renata. V dno duše sem prepričan, da mi ne želiš smrti in da me imaš tudi toliko rada, kakor pač more mlada in lepa žena imeti rada starega in grdega moža. Ko bom umrl, boš jokala in nekaj časa boš tudi po meni resnično žalovala. Toda zakon narave ima tudi oblast nad teboj. Pozabila me boš in vzela boš družega. Že davno sem se sprijaznil s to mislijo in nič me ne vznemirja. Želim ti, da bi bila srečna, da bi bila najsrečnejša žena na svetu. Toda . . . . ena stvar . . . .«

»Kaj misliš reči?«

»Eno je, kar me boli, bega in mi dela skrbi. Star sem, vem, da nisem vreden tvoje ljubezni, a vendar me žene v obup že sama misel, da bi se znala ti od mene odvrniti, še predno sem zatisnil oči. Tvoja zvestoba je

vzviihena nad vsak dvom, ali časih me vendar prevzame strah, da se boš naveličala svojega zakonskega jetništva . . . Nič ne ugovarjaj. Pusti, da ti povem svoje misli.«

Prijel je Renato zopet za roko in jo obdržal v svoji roki.

»Ko bi mogel misliti, da ima moj blagoslov kaj pomena, jaz bi te blagoslovil za vsak trenotek, ki si mi ga posvetila in za vsako besedo, ki si mi jo privoščila. In ker sem ti iz dna srca hvaležen, zato ti odkrito povem, kaj bi želel, da se zgodi po moji smrti. Želel bi, da se omožiš. In da boš mogla poslušati pri izberi moža glas svojega srca, ti bom zapustil vse svoje premoženje. Kar sem namenil svojim sorodnikom, jim izročim še prej.«

»Čemu premišljuješ o takih stvareh?« ga je vprašala Renata. »Ali si mar bolan?«

»Naj ti priznam odkrito: bolan sem že dlje časa, neozdravljivo bolan in zdravnik mi je na moje zahtevanje povedal že pred več meseci, tedaj, ko je prišel moj netjak Lenard v Ljubljano, naj se pripravim za vse slučaje.«

Renata je vsa prestrašena skočila s svojega stola.

»Zakaj si mi to prikrival, zakaj mi nisi tega prej povedal. To ni lepo, ne, to ni lepo.«

»Ljuba Renata — vem, da meni tudi tvoja postrežba ne more nič pomagati in zato sem raje molčal. In molčal sem tudi, ker sem se bal, da bi ti bil bolan mož še zopernejši, kot star, a navidezno vsaj zdrav mož. A danes . . .«

Z rosnimi očmi je pogledal na svojo ženo.

»Danes, Renata . . . po tem dvo-boju . . . danes sem si rekel . . . mor-da bo prav, če ti povem . . . da ti ne bo več treba dolgo čakati . . .«

V vsem njegovem vedenju, v njegovih besedah in v njegovem gla-su je bilo nekaj ginljivega, toliko ljubezen do žene razodevajočega, da je Renata pritisnila Evzebijevo glavo na svoje prsi in prvič v življenju iz lastnega nagiba poljubila njegove uvele brezbarvne ustne.

»Ne — ne — ne,« je jokaje vzkliknila Renata »ne misli na smrt — ti ne smeš umreti.«

»Bog te blagoslovi za ta poljub in za tvoje solze, moja Renata; čez šest mesecev je rekel zdravnik, bo vsega konec.«

Izvil se je iz njenega objema, jo poljubil na čelo in odšel, rekoč:

»Lahko noč, ti sreča mojega življenja.«

IX.

Ljubljana je imela mrzlico. Razburjenje zaradi dvoboja med Mihaelom in Lenardom je priklopelo do vrhunca, ko se je razvedelo za dvo-boj med kapetanom Mrmoljo in med Štefanom Ogulinom. Vse mesto je bilo pokonci, oblastveni organi so begali sem in tja in kar je podžigalo to razburjenje, je bilo to, da nihče ni mogel izvedeti vzroka dvoboju. Kdor je bil z Mihaelom, z Lenardom ali z Ogulinom le količkaj znan, vsak jih je obiskal in poizvedoval po vzroku dvoboja, a ker ni bilo ničesar izvedeti, so si ljudje izmislili najneverjetnejše stvari.

Med prvimi, ki so prišli vprašati, kako se Mihaelu godi, je bila gospa Terezija Ahčinova. Vsa je puhtela razburjenja, ko je stopila v sobo starega Kržinarja.

»Nečuvveno — kakšen oče ste vi,« se je ljutila na starega gospoda. »Kako ste mogli dopustiti, da se je Mihael dvobojeval z Lenardom. In še njegov sekundant ste bili. Vi bi bili torej v stanu mirno gledati, kako nasprotnik Vašega sina umori? Vi ste strašen človek. Kar strah me je pred Vami. In nič srca nimate in prav nič očetovske ljubezni.«

Strah gospe Terezije Ahčinove pred starim Kržinarjem ni bil posebno velik, kajti oštevala je Mihaelovega očeta prav energično in vih-tela nad njim svoj solnčnik tako re-solutno, da se ji je moral stari go-spod umakniti za mizo.

Gospa Terezija je bila v resnici ogorčena na starega Kržinarja, toda večja od tega ogorčenja je bila njena radovednost. Komaj je izvedela, da Mihaelova rana ni čisto nič nevarna, je že začela izpraševati, kaj je bil vzrok dvoboju.

»Vzroka sam ne vem, ker mi ga Mihael ni povedal, tudi nisem nič iz-praševal po njem.«

Gospa Terezija se je porogljivo zasmejala in zopet dvignila svoj solnčnik.

»Nikar ne mislite, da sem tako naivna, da bi Vam to verjela! Vi, star mož, pa bi pustili iti svojega si-na v smrtni boj, ne da bi vedeli, kaj je vzrok temu dvoboju? Tega vam niti otroci ne bodo verjeli.«

Stari Kržinar se je nekoliko po-milovalno nasmehnil.

»Ljuba milostiva — stvar je pač taka, da me je Mihael prosil za po-moč in da sem se jaz udal njegovi želji, ne da bi stavil pogoj, naj mi zaupa, česar sam iz lastnega nagiba ni hotel povedati.«

»Vi ste ravno taki, kakor Mihael. Prav res, dva strašna človeka sta. Ah, saj ne bi tako izpraševala, ko bi imela gotovost, da nisem jaz kriva teh strašnih dvobojev.«

Stari Kržinar se je z roko udaril po čelu. Da mu ni prišlo prej na misel, da zna biti gospa Terezija vzrok dvoboju! Sam sebi se je zdaj čudil, da je prej mislil na vse mogoče in nemogoče žene, samo ne na ono, ki jo sam usiljuje svojemu sinu za nevesto.

Gospa Terezija je začela pripovedovati na dolgo in široko, kako je Mihael na večeru pri baronu Benalji pozabil na ples, za kateri jo je angažiral, kako ga je našla zatopljenega v pogovor z baronico Renato in kako mu je pošteno povedala svoje mnenje.

»Mihael me je tako razžalil, da mu tega ne morem odpustiti,« je končala gospa Terezija svoje pripovedovanje. Razžalil me je dvakrat zaporedoma in vsled tega tudi nisem hotela sprejeti njegovega opravičevanja. Zdaj se pa bojim, da je iz tega nastal med Lenardöm in Mihaelom prepir, ki se je končal z dvobojem.«

Kržinar je pazno poslušal dolgo historijo gospe Terezije. Ko je bila končana, je bil stari gospod trdno prepričan, da gospa Terezija ni

vzrok dvoboju. Čudil se je sam temu spoznanju, a priznal si je vendar, da bi se Mihael zaradi te zgovorne, okrogle, zabavne in bogate vdove z nikomur ne prerekal. In še trdneje je bil prepričan, da je samo Renata mogla biti vzrok dvoboju.

»Zaradi obnašanja Mihaelovega Vas prosim tudi jaz odpuščanja,« je rekel gospe Tereziji. »Čim bo mogel zapustiti hišo, pride še osebno prosit odpuščanja, da je pozabil na povabilo, na večerjo in na ples. To je res neodpušljivo vedenje« —

»Ah, kaj, saj sem Mihaelu že odpustila,« je koketno zavzdihnila gospa Terezija. »Jezilo me je, da me je Mihael zanemaril zaradi baronice Renate — a zdaj sem vsa obupana, če sem morda jaz vzrok nesrečnemu dvoboju...«

»To se pojasni že v prihodnjih dneh, milostiva gospa,« je menil Kržinar. »Saj taka stvar ne more ostati tajna. Sicer pa bom porabil ves svoj vpliv pri Mihaelu, naj si zopet pridobi Vašo milost in Vašo naklonjenost.«

»O — če sam tega ne želi, potem ga ni treba prav nič siliti —« se je pikro oglasila gospa Terezija.

»Ne bodite tako kruti,« je smehljaje rekel Kržinar. »Mihael se kesa, Mihael Vas ima zelo rad...«

»Naj mi to pove iz lastnega nagiba.«

»Saj to hoče in jaz se Vam zahvaljujem, da ste mu dovolili Vas obiskati.«

Stari Kržinar in gospa Terezija sta bila enako zadovoljna s tem pogovorom. Terezija, ker je menila, da bo Kržinar zdaj smatral njo za vzrok dvoboja, Kržinar pa, ker je poravnal prepir med Terezijo in Mihaelom, kar je v njem vzbudilo novo upanje, da se Mihael le oženi s Terezijo.

»Pri vseh svojih napakah je le pametna ženska,« je rekel sam pri sebi. »Nekoliko domišljava in koketna, a drugače razumna. Če jo vzame Mihael, bodeta imela zdrave otroke in mu bo z združenim bogastvom lahko pomagalo do sijajne karijere...«

Najljubše kratkočasje starega Kržinarja je bilo ugibati, kaj lahko postanejo njegovi vnuki, kako slavo in čast bodo mogli pridobiti njegovemu imenu. Kadar je začel o tem razmišljati je pozabil na vse drugo.

Tudi ta dan se je posvečal temu razmišljanju, a neprestano se mu je vsiljevala pri tem podoba baronice Renate. Usiljevala se mu je tako, da je nehote priznal, kako moč ima Renata celo nad njim in je začel pojmovati, zakaj se Mihael ne more ločiti od nje. Prišel je končno do spozna-

nja, da mora enkrat govoriti odkritosrčno besedo z Renato in še tisti dan jo je obiskal. Dobrodošla pre-tveza mu je bila, da se ni udeležil večera pri baronu Benalji, onega nesrečnega večera, na katerem se je Mihael spopadel z Lenardom.

Ko se je baronici Renati z izbranimi besedami zahvaljeval za povabilo ter obžaloval, da se ni mogel udeležiti tega večera, o katerem je slišal toliko lepega, ga je Renata ostro prekinila.

»Kako morete govoriti take brez-pomembne vsakdanjosti, ko leži tudi pri Vas doma eden ranjencev teh nesrečnih dvobojev. Povejte mi raje, zakaj teh dvobojev niste preprečili. Vaša dolžnost je bila, da to storite in da preprečite to klanje.«

Stari Kržinar je v tem trenutku izgubil vso svojo običajno prevdarnost. Tako hudo so ga zadele te besede.

»Milostiva«, se je ljutil, »Vaše besede so trde in krivične. Častnega boja ne smete imenovati klanja, Vi posebno ne.«

»Zakaj ravno jaz ne?«

»Vi ne, milostiva! Morda se motim, ali če poznam kot oče svojega sina, potem smem reči, da se je dvoboj zgodil zaradi Vas.«

»Kako morete kaj takega trditi? Kdo more to reči? Kdo Vam je to povedal.«

»Na mojo čast, milostiva baronica, nihče mi ni rekel ne besedice. Nihče na svetu!«

»Kako se potem upate...«

»Ker ste edina žena pod božjim solncem, za katero bi se dal moj sin, če treba, na kose razsekati.«

»Ni mogoče — ni mogoče — —«
Renata je bila vsa iz sebe. »Nikdar ne bom verjela — —«

»Milostiva gospa, moj sin Mihael Kržinar je poštenjak,« je rekel stari zdaj mirno, a s ponosom. »Moj sin ve, kaj ima storiti in ne bo nikdar niti meni, niti nikomur drugemu povedal, v kaki zvezi ste Vi z njegovim dvobojem. Toda jaz poznam svojega sina, jaz mu vidim na dno duše in sem uganil, da morate Vi biti v kaki zvezi z dvobojem. Povedal mi je Mihael le to, da je zasačil Lenarda pri prisluškovanju, ga zgrabil za vrat in ga razžalil. Lenard ga je na to pozval na dvoboj. To je vse, kar vem.«

»In iz tega sklepate, da sem jaz vzrok dvoboju?«

»Milostiva baronica — vem, da Vam ni nič za mojega sina, vem, da ste dama, ki je vzvišena nad vsak najmanjši dvom, ali tega vendar ne

bodete tajili, da Vas Mihael ljubi. Ker Vas ljubi, imate tudi vpliv nanj. Glejte, milostiva, moj sin je moja sreča in moj ponos. Moja žalost pa je, da je zaljubljen v Vas, v ženo drugega moža. Ta ljubezen ga uničuje. Porabite svoj vpliv na Mihaela v njegovo korist; iztrgajte iz njegovega srca vsako upanje, prepričajte ga, da je njegova ljubezen do Vas blaznost, ali me razumete?»

Renata je razumela, le predobro je razumela. Srce se ji je krčilo, a vendar je premagala svojo boleost.

»Razumem Vas,« je rekla, »in storila bom vse, kar bo v mojih močeh, da izpolnim Vašo željo.«

»Hvala Vam, milostiva,« je dejal Kržinar, »nikdar Vam ne bom nehal biti hvaležen.«

Renata je odločno odkimala z glavo in ponosno pogledala staremu Kržinarju v oči.

»Ni se Vam treba zahvaljevati! Kar ste vi danes izrekli kot svojo željo, to je bil od nekdanj moj namen tako glede Vašega sina kakor glede vsakega, ki bi se mi bil hotel približati. Poštena žena sem in ostati hočem poštena žena.«

»Ne dvomim o tem, milostiva, a hvaležen sem Vam vendar. Dovolite, da Vam poljubim roko —«

Renata je strahoma skočila s stola in se odmaknila.

»Ne dotaknite se me — vaša roka se mi zdi krvava —«

Zopet je stari Kržinar prišel iz ravnovesja. Ponosno se je vzravnal in z glasom, ki se mu je tresel razburjenja, je zaklical:

»Vi pač smatrate netjaka svojega soproga barona Lenarda Benalja za poštenega človeka, čigar kri je morda tekla po nedolžnem. Jaz pa vam povem, da se tega sorodnika lahko sramujete. Ni mi mar, iz katerega vzroka sta se z Mihaelom dvobojevala, povem pa na polna usta, da je baron Lenard Benalja v tem dvoboju dvakrat poskusil mojega sina zavrtno umoriti. Ali razumete: zavrtno umoriti!«

Renata je vsa prebledela; plaho je pristopila bližje.

»Kaj — pravite? — To — vendar — ne — to ni mogoče!«

»Na mojo čast, milostiva — dvakrat ga je poskusil zavrtno umoriti. Enkrat ga je napadel, ko je bil dvoboj prekinjen in je moj sin držal orožje obrnjeno k tlom; drugič se je Lenard sklonil k tlom in je na ta način od zdolaj gor hotel Mihaela zabosti v srce. To je prepovedano po vseh predpisih dvoboja, to se po vsem svetu imenuje umor in kdor kaj takega

stori je morilec. Ko je moj sin Lenarda premagal, je imel moj sin po predpisih dvoboja pravico da ga usmrti, a Mihael tega ni storil.«

»In — ali je Mihael težko ranjen?« Boječe je vprašala Renata in povabila oči, kakor da je s tem vprašanjem izdala svojo srčno skrivnost.

»Mihaelova rana ni težka. Čez dober teden bo zdrav. Ali vsak Leonardovih poskusov zavratnega umora je bil tak, da je res pravi čudež, da Mihael že ne leži v grobu. In vidite, milostiva baronica, ko bi bil Mihael v tem dvoboju padel, umrl bi bil zaradi Vas. Nikar se ne razburjajte. Saj vem, da ste vi na vsem tem nedolžni in da nič ne morete za to, da Vas Mihael ljubi. Ali uvideti morate, da sem po pravici v skrbeh za svojega sina, ker je vsak čas v stanu staviti svoje življenje v nevarnost — zaradi Vas.«

»Ali — tega vendar ne more nihče reči, da se je vršil ta nesrečni dvoboj zaradi mene,« se je branila Renata. »Ne spominjam se niti najmanjše stvarice vsled katere bi bilo moglo priti do dvoboja zaradi mene.«

»Saj gotovega tudi jaz ničesar ne vem . . . to pa vem, da Vas moj sin blazno ljubi in da bi se zaradi nobe druge žene ne dvobojeval . . . Toda, obljubili ste mi, kar sem Vas pro-

sil in to me pomirja vsaj za prihodnjost. Zato vam bom vedno hvaležen, vedno, milostiva baronica.«

Stari gospod je vstal in se je pripravil za odhod.

»Milostiva — ali mi tudi zdaj ne daste roke?«

Renata je pristopila bližje in dala Kržinarju roko.

»Zdravstvujte«, je rekla tiho in rosa ji je stopila na oči.

Stari gospod se je priklonil in poljubil drobno roko baronice Renate.

»Ne čudim se nič, ne čudim se nič«, je dejal mrmraje kakor bi govoril sam s seboj in naglo zapustil sobo.

Ko je stari Kržinar prišel k Renati, ni vedel, kaj da ji naj reče in niti na jasnem si ni bil, kaj da hoče. A sedaj je bil pač zadovoljen, da je po svoji sodbi tako dobro uredil vso stvar, a tudi žalosten, ker je zdaj prvič prišel do spoznanja, kako srečen bi bil njegov sin, če bi bila Renata njegova žena.

Ugibal je dolgo, ali naj Mihaelu kaj pove o svojem obisku pri baronici Renati ali naj o njem molči. Rekel si je, da se bo Mihael razljutil, če izve, kar je vse povedal baronici Renati in kaj je od nje zahteval in ker se je bal, da bi Mihaelu vsako raz-

burjenje znalo škodovati, se je naposled le odločil, da mu za sedaj zamolči svoj obisk pri baronici Renati.

»Torej, sin moj,« je rekel stari Kržinar, ko je sedel pri postelji svojega sina »vsa Ljubljana govori samo o tvojem dvoboju.«

»To sem si mislil! Ni mala reč taka dva dvoboja za malo Ljubljano. Kaj je s kapetanom Mrmoljo.«

»Pod ključ so ga spravili. Obiskal sem polkovnika in ta mi je obljubil, da ga hitro reši zapora.«

»S kom ste še govorili?«

»Gospa Terezija je prišla vprašat za tvoje zdravje. Grozno je huda, ne da si ranil Lenarda in da je Mrmolja spraval Ogulina skoro na drugi svet, marveč da si na večeru pri Benalji pozabil plesati ž njo. Kako si mogel pozabiti na ta ples?«

»Tega sam ne vem«, je odgovoril Mihael, ki mu ni bilo prav nič vseč, da je oče izvedel ta dogodek.

»Čim ozdraviš, moraš Terezijo obiskati in jo prositi odpuščanja.«

»Prav rad — to se ob sebi razume.«

»Storiti moraš to toliko bolj, ker je Terezija mnenja, da je ona vzrok tvojemu dvoboju z Lenardom.«

»Kako to?« Mihael je resnično strmел, ko je slišal, kaj si domišlja gospa Terezija.

»Ona misli, da sta se z Lenardom sprla, ker ti nisi ž njo plesal.«

»Ljubi oče — to je že preveč neumno. Zaradi gospe Terezije se ne bom jaz nikdar in z nikomur dvobojeval.«

»Ne?« Prav zategnjeno je izrekel stari Kržinar to besedo. »Nikdar? Z nikomur?«

»Nikdar in z nikomur, ljubi oče — tudi če bi se odločil, da se ž njo poročim.«

»Kar je moja iskrena želja,« je naglo pripomnil Kržinar. »Vidiš — zdaj, ko je dvoboj končan, ti tudi lahko povem, česar prej nisem hotel. Zdi sa mi, da si se dvobojeval z Lenardom zaradi kake žene. Če ta žena ni gospa Terezija, mora biti kaka druga. In to mi ni všeč. Obljubil si mi, da si glede gospe Terezije premisliš...«

»Saj razmišljam pogostoma o tej stvari«, se je hitro oglasil Mihael, »a dogovorjeni rok še ni pretekел.«

»Da — a zdi se mi, da si vendar nekako vezan, da se v tem času ne zanimaš za nobeno drugo, kaj še da bi se dvobojeval.«

»Nisem se dvobojeval zaradi kake ženske. Nihče na svetu ne ve, kaj je bil vzrok dvoboju. Lenard bo molčal, ker bi bilo zanj sramotno, če bi govoril in mene ne pripravi nobena

sila na svetu do tega, da bi povedal vzrok dvoboju.

»Potem ni nobenega dvoma, da si se bojeval zaradi kake ženske«, je vzkliknil stari Kržinar. »Prav to ni bilo. Poslušaj moj očetovski svet, Mihael. Vzemi Terezijo. Srečen in zadovoljen boš in jaz bom imel svoje veselje, ker mi bo tvoja sreča lepšala večer mojega življenja. Mihael, odloči se!«

»Dokler ne poteče dogovorjeni rok, ne morem ničesar reči. Še je nekaj tednov časa. Točno ob minuti, ko poteče rok, Vam povem, kako se zgodi.

Stari Kržinar ni bil kar nič zadovoljen s tem odgovorom, toda vedel je, da pri Mihaelu ničesar ne opravi, če bi ga začel siliti in nagovarjati in zato je umolknil.

X.

Lenard baron Benalja in Štefan vitez Ogulin sta ležala več tednov; Lenard je ležal pri svoji materi, Štefana pa so zdravili v bolnici. Vzlic temu, da sta drug o drugem le malo izvedela, sta si bila svesta, da gojita oba le eno misel, da ju oba navdaja le ena želja. Koprnela sta si poosveti, in v dolgih urah samote delala najstrašnejše načrte.

Ko je Lenard toliko okreval, da je mogel zapustiti posteljo, se je nemudoma lotil priprav za svojo osve-to. Ves čas, kar je bival v Ljubljani, je bil vedno v zvezi z rokovnjaškim poglavarjem Rudečim Jakobom, ki ga je tudi večkrat zvečer obiskoval in se ž njim posvetoval glede različ-nih podjetij. Njemu je Lenard sporo-čil, da bi rad ž njim govoril in dober teden pozneje se je Rudeči Jakob oglasil pri Lenardu.

Rudeči Jakob je bil previden in nezaupen in Lenardu že celo ni ver-jel več, odkar je imel sum, da se Le-nard čuti barona in hoče rokovja-škega poglavarja ločiti od Eleonore. Vsled tega je Rudeči Jakob najprej obiskal svojega prijajatelja Ogulina, pri katerem je izvedel vse podrobno-sti dvoboja, tako da je že slutil, kaj da bo Lenard od njega zahteval.

Rudečemu Jakobu se je že dolgo tožilo po Eleonori. Vse njegove mi-sli in vsa njegova hrepenenja so ji bila posvečena; zbiral je denar, se loteval najpredrznejših napadov, iz-vrševal najsmelejša rokovnjaška ju-naštva, vse z nameňom, da bi čim prej prišel do tolikega bogastva, da bi mogel nuditi Eleonori mirno, brez-skrbno in udobno življenje.

Dokler je Lenard z materjo in sestrama prebival pod cerkljanskimi

šumami, je Eleonora ljubila Rudečega Jakoba. Ljubila ga je strastno, ne le ker je bil svoje vrste lep mož, nego tudi zato, ker ga je njegova rokovnjaška slava v njenih očeh visoko dvigala nad druge moške.

Materina ciganska kri se v Lenardu in v Eleonori ni nikdar zatajila. Bila sta si podobna, ne le po zunanosti, nego tudi po mišljenju in značaju, po ukusu in navadah. Eleonora je tudi v mestu ostala taka, kakor je bila na deželi. Mestna družba jo je pač opilila in gladila, a njenih divjih instinktov ni nič ublažila, pač pa poostrila njeno zvijačnost in utrdila njeno brezvestnost. Ljubki obraz ji je dal sredstvo, da je varala vse in da je dostikrat ukanila tudi svojega brata Lenarda.

Nič ni ugovarjala bratovemu nasvetu, naj pozabi Rudečega Jakoba in skuša ujeti kakega bogatega ženina. Ravnala se je po Lenardovih željah, celo toli vestno, da jo je brat dostikrat hvalil; spretno je nastavljala svoje mreže in imela kmalu toliko častilcev, da so jo zavidala druga ljubljanska dekleta. Pripravljena in odločena je bila, da se omoži s komurkoli, a Rudečega Jakoba ni pozabila niti za trenotek, vedno in povsod jo je spremljalo spoznanje, da bo ž njim srečna in da vse, kar stori, se

zgoditi le, da bi sebi in njemu zagotovila bodočnost.

Rudeči Jakob pa tudi Eleonori ni zaupal. Vedno ga je trpinčila misel, da se mu Eleonora naposled venderle izneveri in se poroči raje z drugim, kakor z rokovnjaškim poglavarjem, ki bo moral vse žive dni trepetati pred rabljem. Zato je bila že dolgo srčna želja Rudečega Jakoba, da naredi konec tem negotovim in vsled tega neznosnim razmeram in ko je izvedel za Lenardov dvoboj je že tudi napravil načrt, da pridobi sebi Eleonoro.

Ko je vladala v Ljubljani že tema, je prišel Rudeči Jakob na stanovanje Lenarda barona Benalje. Prišel je skrivaj, da ga nihče v hiši ni videl in skrivaj pa tudi odšel, čim se je začelo daniti.

Celo noč sta se Rudeči Jakob in Lenard Benalja posvetovala o maščevanju. Vzela sta v pretres različne načrte in se dolgo razgovarjala o vsaki najmanjši posamičnosti. Mirno in hladnokrvno sta se posvetovala in dasi se je šlo za smrt različnih ljudi, nista nikdar začutila niti najmanjšega usmiljenja z izbranimi žrtvami.

Ko je bilo posvetovanje končano, je Rudeči Jakob primaknil pred Lenarda papir in pero s črnilom.

»Zdaj je samo še treba, da določiva plačilo, ki je dobim, ako storim in izvedem vse, kar sva se dogovorila. Prevzel sem težko nalogo. Bil sem že neštetokrat v smrtnih nevarnostih, a v takih še nikdar, v kakršne pojdem sedaj. Zato zahtevam tudi primerneplačilo, zakaj samo da osvetim tebe, ljubi Lenard, za to še prsta ne ganem.«

»Kakega plačila pa še želiš? Kar boš storil, ti bo dovolj dobička vrglo.«

»Morda bo mnogo dobička, morda ga ne bo nič. To je moja stvar. A če naj nesem zate svojo glavo na semenj, hočem imeti plačilo tudi od tebe.«

Lenard se je lokavo nasmehnil, kakor bi hotel reči, da dobi Rudeči Jakob že primerno plačilo.

»Povej, kaj zahtevaš; to moram vendar vedeti, kako naj ti drugače kaj obljubim.

Rudeči Jakob je uprl roko ob mizo, pogledal resno in grozeče Lenardu v oči in je rekel:

»Torej slušaj, kaj zahtevam. Prvo je, da dobim Eleonoro za ženo. V tvojih očeh vidim, da ti ta moja zahteva ne ugaja, ali svarim te Lenard, izbij si iz glave vse zle misli, ker v tej stvari ne poznam šale in ne poznam usmiljenja.«

»Kako si postal krivičen in nezaupljiv« se je hlinil Lenard. Sem li kdaj izrekel le eno samo besedo, iz katere smeš sklepati, da ti nečem dati Eleonore? Kaj sva govorila tisto noč pred mojim odhodom iz cerkljanskega gozda — saj veš, tistega hrastovega gozda, kjer imaš zakopan svoj denar? Tedaj sem ti vender prisegel, da dobiš Eleonoro tisti dan za ženo, ko sam spoznaš, da se moreš z njo poročiti. Sam si rekel, naj počakamo, da zbereš dovolj denarja.«

»To je vse res, pa ti Lenard nisi bil še nikoli mož beseda. Po tvojih žilah se pretaka baronovska in ciganska kri, in zmožen si tudi najgrjega zločina.«

»Čuješ rokovnjaški poglavar, ne pozabi s kom govoriš.«

Rudeči Jakob se je zasmel na ves glas.

»Otročaj« je z izrazom preziranja zaklical Lenardu. »Ko bi ti vedel kdo sem jaz, bi šele prav spoznal, kaka reva da si. Pohodim in uničim te lahko. To sam dobro veš. Svarim te tudi: nikar ne uĝibaj nobenih zavratnosti. Vsak poskus bi plačal z glavo.«

Rudeči Jakob je govoril tako srdito, da je sicer drzni in neustrašni Lenard postal nekako plah.

»Toda, pustiva to« je nadaljeval Rudeči Jakob. »Jaz ti ne zaupam in ker hočem varno hoditi, zahtevam dvoje jamstev, če naj izpolnim najin dogovor. Prvo jamstvo je, da pošlješ ali Eleonoro ali celo rodovino čez poletje nazaj na strmolsko pristanišče, kjer ste prej bivali. Eleonora mora ostati pod nadzorstvom mojih ljudi, zakaj ti si v stanu in me izdaš v tistem trenutku, ko je tvoje maščevanje izvršeno.«

V Lenardu je vse vrelo, toda znal se je premagovati, znal je tudi s sovraštvom v srcu sladko govoriti.

»Ti si grd in nehvaležen človek Jakob,« je rekel očitajoče. »Storil sem zato, že mnogo in ti z dejanji dokazal svoje prijateljstvo in svojo zvestobo, kako mi moreš torej očitati, da nisem vreden tvojega zaupanja. Ti me žališ, Jakob, a jaz sem v resnici zvest prijatelj in ti hočem zopet pokazati, da ti vzlic vsemu zaupam. Ker Eleonora vendar ne more dlje časa bivati sama na pristavi, pride vsa moja rodovina čez poletje tja, jaz pa ostanim v mestu. Si-li zdaj zadovoljen.«

Rudeči Jakob je samo prikimal; verjel ni Lenardu ničesar.

»In kaj je drugi pogoj — saj si govoril o dvojnem jamstvu?« je zopet povzel Lenard. »Spraviva vse v red.«

»Za slučaj, da se poročim z Eleonoro kakor tudi za slučaj, da pri našem podjetju pridem ob življenje, hočem tvoji sestri zagotoviti njen delež na dedščini po baronu Evzebiju. Podpiši torej izjavo, da izplačaš svoji sestri dvajset tisoč tolarjev, in podeduješ premoženje barona Evzebija.«

Molče je segel Lenard po persusu in po papirju ter je zapisal izjavo, ki jo je zahteval Rudeči Jakob. Soba je bila slabo razsvetljena in Rudeči Jakob ni zapazil malicioznega nasmeha, ki je trepetal na ustnicah barona Lenarda. Ko je bila izjava spisana jo je Lenard počasi in razločno prečital in jo potem izročil rokovnjaškemu poglavarju.

»Izpolnil sem torej tudi tvoj drugi pogoj«, je dejal Lenard »in je zdaj vse v redu.«

»Vse je v redu in najdlje čez tri mesece bo tudi izvršeno, kar sva se dogovorila,« je dejal Rudeči Jakob in segel po svojem plašču. »Bodi pošten, Lenard, in dobro bo za naju oba.«

»Zanesi se name, kakor se zanašam jaz nate«, je odgovoril Lenard in je segel Rudečemu Jakobu v roke. »Čez dober teden bo Eleonora na pristavi.«

Stisnila sta si roki — potem je Rudeči Jakob tiho in previdno zapustil hišo.

Lenard se je na pol opravljen vrgel na posteljo, a spati ni mogel. Šele zdaj je udarila na dan njegova jeza in užaljenost.

»Le čakaj, hudič rudeči«, se je togotil polglasno. »Ko boš visel na vešalah, tedaj se bom pa jaz veselil! Ne praviš zastonj, da se pretaka po mojih žilah italijanska in ciganska kri.«

Ko je Rudeči Jakob stopil na ulico, je videl da se že dani. Zavil se je tesneje v svoj dolgi plašč, pomaknil široki klobuk v čelo in korakal sredi ulice, držeč roko vedno ob držaju svojega bodala. V stari hiši na Rebri je imel somišljenika, malega krojača, pri katerem se je skrival, kadar se je mudil v Ljubljani in ki je bil njegov pomočnik pri različnih podjetjih. Krojač ni vedel, kdo je Rudeči Jakob in kaj da je, in Rudeči Jakob je menil, da je pri njem popolnoma varen, in da nihče ne ve za to njegovo skrivališče. Toda vedel je eden, Lenard baron Benalja.

Krojač Matjok je še spal, ko je Rudeči Jakob potrkal na njegova vrata. Na rokovnjaško znamenje je odprl in spustil Rudečega Jakoba v sobo, ki jo je potem skrbno zaprl.

Krojačevo stanovanje je bilo napolnjeno z vsakovrstnim blagom, kajti Matjok je bil glavni razpečevallec rokovnjaškega plena. Preskrbljeno je pa bilo tudi za varnost. Pri oknu je bila pričvrščena lestev iz vrvi, iz sobe je vodila druga lestev v podstrešje, v tleh pa je vodila odprtina v klet.

Rudeči Jakob se je vrgel na krojačevo posteljo, med tem ko je Matjok postavil na mizo mrzle pečenke, kruha in prašno buteljko plemenitega vina.

»Matjok — dela bo«, je končno izpregovoril Rudeči Jakob. »Dela bo in zaslužka bo. Če nama bo sreča mila, ti ne bo več treba prodajati ukradenega blaga in krpati umazanih hlač.«

»Hm — kako si rekel?« se je oglasil Matjok. »Dela bo — zaslužka bo? Hm — če bi ga le bilo.«

»Malo krvi bo teklo — pa kaj zato — da bo le zaslužek.«

»Hm — kako si rekel? malo krvi bo teklo? je ponavljal Matjok. »Hm — če jo že padarji vsak dan prelivajo, naj jo enkrat še krojač.«

»Ali poznaš mladega Kržinarja?«

»Hm — Kržinarja? Kajpak! Lep človek! Bogat človek! Ponosen človek! Škoda zanj! Ali ga bodeva?«

»Samo gledala bodeva, kako ga bodo drugi — «

»Hm — pa zaslužek, jaz bi rad kaj zaslužil!«

»Le nič se ne boj — zaslužka bo dosti.«

Rudeči Jakob je bil sedel k mizi in se je pokrepčal; Matjok je sedel na postelji, in gledal pred se na tla.

»Ali poznaš barona Benaljo? Starega barona Benaljo in njegovo ženo?«

»Hm — kako si rekel? Benaljo poznam. Tudi njegovo ženo poznam. Suha je kakor bi samo prežganko klepala.«

»Tu bodeva tudi imela nekaj opravka — pa ne bo nič hudega. Ti boš moral ž njo uiti.«

»Hm — kako si rekel? Veš, Jakob, to me pa nič ne veseli. Če bi ž njo ušel, bi se je morda nikoli več ne odkrižal. Jaz pa suhih žensk ne maram. Ženska mora biti lepo okrogla.

»Ne boj se, Matjok. Saj ti ne bo ostala. Samo odpeljal jo boš in še to ne daleč.«

Matjok ni bil radoveden. Storil je, kar je Rudeči Jakob zahteval in ni nikdar vprašal ne zakaj ne čemu. Vedel je, da je Rudeči Jakob mož beseda in to mu je zadostovalo.

»Kdaj pa začneva?« je vprašal po dolgem molku.

»Najbrž že v kratkem — pred vsem je treba mladega Kržinarja zvabiti na Lesno brdo. Ti boš na to pazil, kdaj odide. Ali boš znal?«

»Kaj bi ne! Kržinarjev kočijaš hodi v krčmo »k modrasu« — tam bom lahko izvedel, kdaj bo odšel.«

»Dobro! Hodi odslej vsak večer »k modrasu« in ko izveš za Kržinarjev odhod, pa to sporoči možu, ki bo prihajal vsako jutro k tebi vprašat. Za stroške ti dam za sedaj pet tolarjev.«

Kadar je Matjok denar zagledal, je bil vselej dobre volje. Naglo je pobasal tolarje in svečano obljubil Rudečemu Jakobu, da bo njegovo naročilo vestno izpolnil.

»Dalje glej, da boš natančno izvedel, kako živita baron Benalja in njegova žena« je dejal Rudeči Jakob. »Namreč kdaj ustajata, koliko imata poslov, kdaj hodi baron iz hiše in kdaj gospa, kje spita, kako se pride v njiju stanovanje — sploh vse kar je treba vedeti. Če bo kaj stroškov, ti jih povrnem.«

Matjoka je beseda o stroških tako razveselila, da je celo pozabil na svoj običajni »Hm — kako si rekel« nego radostno obljubil, da izve vse kar je treba.«

»Potem je vse v redu« je končal Rudeči Jakob pogovor. »Kar bo po-

zneje storiti, ti že o pravem času povem. Zdaj mi pripravi ležišče, da bom do mraka lahko mirno spal.«

Matjok je peljal Rudečega Jakoba pod streho, kjer je imel kamrico, zastavljeno od vseh strani s starim pohištvom in kjer je pripravil ležišče za rokovnjaškega poglavarja. Rudeči Jakob se je zaklenil, položil na mizico bodalo in dva napeta samokresa in potem mirno zaspal.

XI.

Leno so minevali dnevi. Evzebij baron Benalja se je držal svojega doma, kolikor mu je bilo največ mogoče. Časih se je zdelo Renati, da ostaja doma, samo da bi ona ne šla nikamor iz hiše. Renata je pazila na svojega moža bolj kakor na punčico v svojem očesu, samo da ga ohrani pri dobri volji in pri zdravju. Lahko ji to ni bilo, zakaj Evzebij je bil zdaj mehak in jokav, zdaj zopet siten in nestrpen.

Mihael ni videl Renate. Ko je ozdravel in začel zopet hoditi v družbe in med prijatelje, ga je dostikrat obšla želja, da bi govoril vsaj nekaj besedi z Renato, ali jo vsaj videl, a ta želja se mu ni izpolnila. Naposled se je odločil, da enkrat obišče barona Evzebija pod pretvezo, da pride

vprašat za njegovo zdravje, ker ga ni nikjer videti.

Tega namena ni mogel izpolniti, ker je bil poklican na gradič Lesno brdo. Od tam je namreč dobil obvestilo, da so se pojavili rokovnjači v okoliških gozdih in da zlasti napadajo njegovo posestvo, dočim puščajo kmete popolnoma v miru.

Krojač Matjok je bil kmalu v položaju sporočiti Rudečemu Jakobu, da se je Mihael pl. Kržinar z dvema najetima človekoma odpeljal na Lesno brdo in da je pred svojim odhodom povedal doma, da bo rokovnjačem tako posvetil, da se ne bo nikoli več nobeden upal priti v bližino Lesnega brda.

Ravno tisti dan, ko je Kržinar odpotoval iz Ljubljane, se je baron Evzebij odločil, da gre zopet enkrat v edino kavarno, ki je bila takrat v Ljubljani. Pri obedu je bil nenavadno živahen in je hvalil Mihaela, ki se upa z dvema služabnikoma iti na Lesno brdo preganjat rokovnjače, a Renata je vendar vedela, da je le odsotnost Mihaelova vzrok dobremu razpoloženju njenega moža.

Renati se je Evzebij samo še smilil, tako neskončno smilil, da bi bila zanj vse storila.

V kavarni je našel baron Evzebij družbo dobrih znancev. Kvartal

je ž njimi in se zabaval ves popoldne in nič ni zapazil, da so mladi častniki stikali glave, se ozirali nanj in si sušljaje pripovedovali stvari, ki so jih očividno silno zanimale.

V mraku, ravno ko se je baron Evzebij odpravljaj domov, je slučajno prišel v obližje te družbe in čuvši svoje ime, postal pozoren.

»Svetujem ti, bodi previden« je rekel eden častnikov. »Kržinar je pri zadnjem dvoboju pokazal, da ne pusti reči nobene besedice o baronici Benalji.«

Evzebij baron Benalja je pri teh besedah prebledel kakor smrt. Naglo je stopil k mizi, kjer so sedeli častniki. Nič ni rekel, samo gledal jih je, a s takim izrazom, da so se ga skoro ustrašili.

Končno je eden iz družbe vstal in ga v vidni zadregi vprašal, kaj da želi.

»Govorili ste o moji ženi in o plem. Kržinarju« je rekel baron Evzebij. »Govorili ste tako, kakor da se je Kržinar zaradi moje žene dvobojeval z mojim netjakom. Prosim vas, gospodje, pojasnila, ker ne morem dopustiti, da bi se raznašale o moji ženi neutemeljene govornice.«

Mladi možje so bili vsi poparjeni in nihče ni vedel, kaj naj odgovori razburjenemu Evzebiju.

»Če sem prav razumel« je nadaljeval baron Evzebij, »ste rekli, da Kržinar ne pusti nobene besede reči o moji ženi in da je to pokazal s svojim dvobojem. Prisiljen sem zahtevati, da mi to razjasnite. Kolikor je meni znano, ni moja žena v prav nobeni zvezi s tem dvobojem. Vprašal sem tudi svojega netjaka barona Leonarda Benaljo, kaj je bil vzrok dvoboju in on mi je zatrdil, da popolnoma zasebni prepir. Prosim torej, povejte mi, kako morete mojo ženo spravljati v zvezo s tem dvobojem.«

Evzebij baron Benalja je pač drhtel razburjenja in gneva, ali vzhle temu je govoril z izredno eneržijo in odločnostjo.

»Oprostite gospod baron . . .« je končno rekel eden častnikov. »Slabe ga namena ni imel nihče . . . gotovo ne . . . pripovedovali smo si pač, kar se govori po mestu . . .«

»Kaj se govori po mestu? da je bila moja žena vzrok dvoboju?«

»No . . . da« je naposled izjavil eden častnikov. »Če je res ali če ni res, tega ne vem . . . a govori se tako.«

»In vi to ponavljate« se je razljutil baron Evzebij »in spravljate s tem mojo ženo v tako zvezo z gospodom Kržinarjem, da mora pasti črna senca na njeno žensko čast. Gospoda,

moja žena nima z gospodom Kržinarjem nič drugačnega znanja, kakor z vsakim drugim moškim, ki ji je bil kdaj predstavljen. Kdor kaj drugega trdi, je obrekljivec in kdor take govornice raznaša, jemlje pošteni ženi čast.«

Razburjenje je prevzelo barona Evzebija tako, da je začel trepetati po vsem životu, omahoval je in moral se je z obema rokama prijeti za stol, da se ni zgrudil.

Častniki so, razžaljeni po Evzebijevih besedah, planili po konci in začeli protestirati ter zahtevali naj Evzebij prekliče.

Stari mož je še enkrat zbral vse svoje moči. Ponosno se je vzravnal.

»Ničesar ne prekličem« je izjavil glasno, »sicer sem vam vsak čas na razpolaganje.«

Moči barona Evzebija so bile zdaj izčrpane. Omahnil je in padel, a vjeli so ga kavarniški gostje, ki so bili vsi prihiteli, čuvši nastali prepir.

Gostje so peljali Evzebija do zofe in ga nanjo položili. Močili so mu čelo in glavo, raz katero je bila padla vlasulja in ko je prišel nekoliko k sebi, so mu dali piti konjaka, da se je okrepčal.

Evzebijevi znanci so med tem pomirjevali razžaljene častnike in

jim dopovedovali, naj vendar ne zahtevajo zadoščenja od tako starega in bolnega moža, marveč naj privolijo, da se stvar iz lepa poravna.

»Dajte baronici Renati častno izjavo in baron Evzebij jo bo dal vam in vse bo v redu«, so govorili Evzebijevi prijatelji in bili trdno prepričani, da bo baron Evzebij s tako časno poravnavo zadovoljen.

Toda baron Evzebij Benalja ni hotel o taki poravnavi ničesar vedeti. Komaj je prišel toliko k sebi, da se je mogel ganiti, je že izjavil, da o poravnavi ne more biti govora. Ljuta jeza na žaljivee njegove žene mu je razvnela kri in odločen je bil, da vzlje svoji slabosti in starosti prime za orožje in brani v dvoboju čast svoje žene.

Evzebij baron Benalja je bil trdno prepričan, da ljubi njegova žena Mihaela Kržinarja, a čisto tako je bil trdno prepričan, da Renata svoje ljubezni ni nikdar izdala z nobeno besedico in z nobenim dejanjem, niti Mihaelu niti komu drugemu. Mogla je biti vzrok dvoboju med Mihaelom in med Lenardom, da, Evzebij ni dvomil, da je res bila Renata ta vzrok, ali nad vsak dvom je bilo, da Renata ni dala za to nobenega povoda in da ni o vsem tem ničesar vedela.

Braniti čast svoje žene z orožjem v roki in storiti v tem boju smrt — ta misel je prevzela Evzebija z vso močjo, v takem dejanju je videl najlepši, vse presežajoči dokaz svoje ljubezni in udanosti do Renate.

»Če padem, bo vsaj vedela in spoznala, kako resnično, presrčno in neskončno sem jo ljubil« je rekel sam pri sebi in glasno je zaklical »odklanjam vsako poravnavo.«

Opiraje se na dva prijatelja je sicer teško stopajoč, a s ponosno povzdignjeno glavo, zapustil kavarno.

S težavo je prišel baron Evzebij do svojega doma. Njegovo razburjenje je bilo tako veliko, da nič ni pazil nase. Stara in lena njegova kri se je z izredno naglostjo podila po njegovih žilah in zdelo se mu je, kakor da ga je burni prizor v kavarni posvežil in poživil. Sicer je čutil, da mu srce bije z izredno silo, a sodil je, da je to naravna posledica vsega tega, kar je pravkar doživel.

Posli so se ga ustrašili, ko so ga zagledali, tako je bil slab in prepaden. Vlasulja je ostala v kavarni pod zofo in gola glava je šele prav kazala, kako star in izmozgan je baron Evzebij Benalja.

Prihitela je tudi Renata. Z udano skrbnostjo je sama pripravila vse, kar je bilo treba; priredila je poste-

ljo in poslala po zdravnika. Toda Evzebij baron Beualja ni hotel v posteljo in ni maral nič slišati o zdravniku.

Odpravil je posle in pozval Renato naj se vsede kraj njega.

»Nekaj važnega ti imam povedati,« je rekel, ko sta bila sama. »Nekaj nečuvvenega se je zgodilo. V javni kavarni so te obdolžili, da si mi nezvesta, da imaš ljubezensko razmerje z Mihaelom Kržinarjem, da se je Kržinar zaradi tebe dvobojeval z Lenardom...«

Spomin na dogodek v kavarni je v novič razljutil barona Evzebija. Sedaj, ko je videl poleg sebe Renato v vsi njeni lepoti in mladosti, ga je naenkrat obšel sum, da je morda vendar ne dolže popolnoma po krivici.

Ker Renata v svojem presenečenju ni takoj odgovorila, jo je Evzebij zagrabil za roko in zakričal nanjo:

»Ali si čula? Ali si razumela? Dolže te, da me varaš in da se je Mihael zaradi tebe dvobojeval z Lenardom.«

Šele zdaj se je Renata zganila.

»Ta dolžitev je podla laž,« je rekla samozavestno. »Prepričana sem, da sam ne verjameš česar me dolže zlobni ljudje.«

»Kaj zlobni ljudje — celo mesto govori tako. Ljudje, ki te niti osebno ne poznajo, si to javno pripovedujejo. Ali pejmiš, kaka sramota je to zame. V časti sem postal star in zdaj kaj takega!«

»Ne razburjaj se, Evzebij,« je prosila Renata. »Zaradi podlih govoric se ne smeš razburjati. Še škodovati bi ti utegnilo. Povej mi mirno, kaj se je zgodilo.«

»Še prezgodaj boš vse izvedela«, se je ljutil baron Evzebij. »In kaj bi ti pripovedoval! Saj vendar nisi slepa. Da je Mihael Kržinar v tebe zaljubljen, do blaznosti zaljubljen, to ve že davno vsak otrok. Ali mar samo ti nisi tega zapazila?«

Ta izbruh barona Evzebija je prišel tako nepričakovano, in je Renata tako presenetil, da se je nemo naslonila na svoj stol, sklenila roke in povescila pogled. Bilo ji je nemogoče pogledati svojemu možu v oči, ker ga ni hotela varati in ni hotela lagati, da ne ve za Mihaelovo ljubezen.

»Če si ti slepa — pa jaz nisem,« se je ljutil baron Evzebij. »Kdaj sem jaz to že zapazil. Toda zaupal sem ti brezpogojno. Sedaj pa se gre za tvojo in za mojo čast. To moraš vendar vedeti, da izgubi vsaka žena svoje dobro ime, čim jo začno ljudje sprav-

ljati v zvezo z Mihaelom Kržinarjem.«

Stara in iskrena nevolja barona Evzebija na ves rod Kržinarjev je udarila z novo močjo na dan.

»Kržinarji imajo sploh slab glas,« je zabavljajal. »Stiskači so, ošabni, a brezvestni. In posebno ta Mihael; za vsakim ženskim krilom se lovi...«

»To ni res,« je Renata segla svojemu možu v besedo. Bilo ji je nemogoče še dlje poslušati tako obrekovanje moža, ki ga je ljubila z vso gorečnostjo svojega srca.

Evzebija pa je Renatin ugovor, dasi je bil mirno izrečen, razdražil do skrajnosti.

»Kaj — ti ga še zagovarjaš?« je zakričal in vstal s stola ter se oprl ob mizo. »Ti se ga upaš pričo mene zagovarjati? Kaj ne uvidiš, kakšen sum mora to v meni vzbuditi.«

»Evzebij — kako moreš tako govoriti?«

»Govorim resnico. Morda bom moral dati svoje življenje, da operem tvojo čast — ali vse bolj vidim, da si me varala, da ljubiš tudi ti Mihaela, da si me izdala.«

Ponosno je vstala Renata. Izgledala je popolnoma mirno. Kakor otroka je potisnila Evzebija od sebe in nazaj na njegov stol.

»Zdaj boš mene poslušal,« je rekla z resnim, zapovedujočim glasom. »Mogoče, da zaslužim mnogo očitanj, ali tega ne zaslužim. Nisem te varala in nisem te izdala. Nikdar nisem nobenemu moškemu na svetu rekla besedo, ki bi ga opravičevala misliti, da ga ljubim. Ti veš, da govorim resnico in da nikdar ni prišla čez moje ustnice neresnična beseda. Ti me zdaj dolžiš, da sem te varala, a vendar veš in, če si pošten, moraš to tudi priznati, da sem ti bila vedno vdana, da sem te vedno spoštovala in te imela rada vzlic razliki v starosti. Nisem ti delala sramote in zato zavračam s preziranjem tvoje obdolžitve.«

Kadar je Renata tako nastopila, je bil Evzebij brez moči, kajti vedel je vendar, da Renata ne izreče nikdar neresnične besede. Iz njenega ogorčenja je spoznal, kako hudo jo je razžalil in ko se je ponosno odvrnila od njega, ko je odbila roko, ki jo je stezal proti nji ter hotela oditi iz sobe, tedaj se je Evzebij baron Benalja prestrašil, da ga zapusti za vedno.

Renata — ne beži od mene — ostani pri meni — odpusti mi — prosim te — odpusti mi — saj sem ves blazen — saj ne vem kaj govo-

rim — odpusti mi, saj te ljubim tako neskončno — —«

Padel je pred Renato na koleni in prosil novič:

»Odpusti mi, Renata, saj te ljubim čez vse — čez vse —«

»Bog mi je priča, da ti odpuščam od vsega srca,« je mehko rekla Renata in solze so ji stopile v oči.

Nagnila se je k Evzebiju, da bi mu pomagala vstati. Hotela ga je prijeti pod ramo.

»... ljubim... čez vse... je jecljal stari mož in v tem trenutku padel na tla.

»Jezus... Evzebij... ne umreti... ne umreti,« je kričala Renata. Z močnima rokama je dvignila moža in ga stisnila k sebi. »Evzebij... ali slišiš... Evzebij... govori...«

Vse klicanje je bilo zaman, Evzebij baron Benalja je bil mrtev.

S strahom v srcu je gledala Renata to staro truplo, ki je ležalo ob njenih nogah. Kako se je moglo to zgoditi. Spomnila se je, kar ji je zapupno povedal zdravnik tedaj, ko je Lenard Benalja prvič stopil pred svojega strica. Zdravnik je takrat opozarjal Renato, da ima njen mož srčno napako in da se ne sme razburiti.

Dobrih deset minut se Renata ni ganila od svojega mrtvega moža.

Šele ko je do cela premagala grozo, in se zavedla popolnoma, kaj se je zgodilo, tedaj se je takorekoč poživila.

Pogladila je mrliču lice in mu poljubila roko.

»Hvala ti za vse, kar si mi izkazal dobrega,« so šepetale njene ustnice.

Pozvonila je, a nekaj časa se ni prikazal noben posel. Vsa hiša je bila zaradi smrti barona Evzebija tako razbujena, da nihče ni slišal zvonjenja. Naposled je Renata vendar prizvonila neko žensko.

»Naj gre kdo naglo po zdravnika,« je ukazala Renata. »Ta čas ostanem jaz tu.«

»Ali Vas ne bo nič strah?« je vprašala služkinja. »Jaz bi se ne upala ostati sama z mrličem...«

»Mene ne bo strah,« je dejala Renata, »le opravite hitro.«

Renata se je vsedla kraj postelje in prijela svojega moža za roko. Zdaj ni imela druge misli, kakor da je bil ta mrlič njen prijatelj in skrbnik, ki jo je ljubil iz vsega srca in celo umrl z zagotovilom svoje neskončne ljubezni na ustnih.

Sama ni vedela, koliko časa je tako sedela zatopljena v to edino misel. Bila je že noč, ko je prišel zdravnik, ki je mrliča površno pre-

iskal in potem izrekel Renati svoje sožalje.

»Pomoči tu ni nobene, milostiva baronica. Rajni je dobro vedel, da mora v kratkem umreti. Pomirite se baronica — pomislite, da moramo vsi umreti...«

»Mirna sem, ljubi gospod doktor. A zdaj sem sama na svetu. Nikogar nimam, ki bi mi šel na roko. Ali hočete Vi ukreniti, kar je za sedaj potrebno.«

»Vse Vam naredim, milostiva,« je izjavil zdravnik. »Vi ste trudni in potrebni vsaj nekoliko počitka. Saj ni mala stvar tak prizor, kakor ste ga danes doživeli...«

»Da, malo počitka sem res potrebna,« je pritrdila Renata in odšla iz sobe, ko je bila poklicala hišno ključarko.

Počasnih korakov je šla v svojo sobo in se vrgla na zofo. Tu se več ni bilo treba premagovati in zatajevati, tu je mogla svobodno dati duška svojim čustvom.

Razjokala se je; njena bolest je bila pristna.

Duša pokojnega barona Evzebija je mogla mirno počivati, zakaj Renata je žalovala po svojem možu iskreno. Ko bi njena bolest ne bila tako čista in iskrena, bi jo bila v tem stanju morala vsaj enkrat prešiniti

misel, da je zdaj svobodna; nekako zadoščenje bi ji moralo biti, da ji zdaj ni treba več sile delati, da lahko svobodno posluša glas svojega srca in če hoče, se lahko tudi poroči z Mihaelom Kržinarjem.

Toda ta misel je ni spreletela ne enkrat in ne enkrat se ni domislila Mihaela Kržinarja, prav kakor da ga sploh ni na svetu.

Renata ni mislila, da je svobodna, čutila je samo, da je sama in zapuščena.

Njene misli so bile neprestano pri umrlem možu.

Spominjala se je njegovega glasu, njegovega vedenja, da, spominjala se je med solzami tudi njegove vlasulje.

Največkrat ji je prišlo v spomin, kako je njen pokojni mož vedno le želel, da bi mogel postati mlad zaradi nje in za njo.

Naslednje jutro je že vsa Ljubljana vedela, da je Evzebij baron Benalja umrl nagle smrti. Vsa hiša je bila polna znancev, ki so prišli kondolirat.

Temnih pogledov, prepaden in razdražen je stal med drugimi tudi Lenard baron Benalja.

Vsi upi njegovi so se v tej noči podrli, vsi načrti in računi so mu bili prekrižani.

»Prezgodaj, vsaj štirinajst dni prezgodaj ga je hudič vzel,« je sam pri sebi govoril Lenard.

Tako lepo in dobro je bilo vse napeljeno. Kržinar je na Lesnem brdu — Renato bi bili pripeljali tja — Evzebij bi v svoji jezi nad to sramoto svoji ženi ničesar ne zapustil — nego vse meni — jaz bi bil spravil Rudečega Jakoba na vešala, Ogulina v ječo in bi bil vzel gospo Terezijo Ahčinovo . . . Zdaj je ves ta lepi načrt pokvarjen.«

Lenard bi bil rad govoril z Renato na samem. Morda je ugibal, bi se ji mogel vsiliti za oskrbnika njenega imetja ali celo za tolažnika. Toda Renata je bila napram Lenardu skrajno malobesedna in hladna in se ga je očitno izogibala. Še toliko ni mogel Lenard izvedeti, če je Evzebij zapustil oporoko.

XII.

Mihael Kržinar je energično poskrbel za varnost „na Lesnem brdu. Rokovnjači so bili ravno napadli njegov grad in odgnali nekaj živine. Mihael je za dobro plačilo dobil dovolj ljudi, ki so bili pripravljeni iti z njim na vojno zoper rokovnjače. Oborožil jih je in jih razdelil na več

čet, ki so deloma stražile grad, deloma pa iskale v gozdih rokovnjačev.

Toda odkar je bil Mihael sam na Lesnem brdu, se ni prikazal noben rokovnjač v bližini gradu. Rudeči Jakob, ki je vodil rokovnjaško četo, je videl, kdaj se je pripeljal Mihael na Lesno brdo in ustavil je svoje napade na gradič, saj so imeli samo namen, izvabiti Mihaela iz Ljubljane v gozdno samoto. Zdaj je čakal, da izpolni Lenard svojo nalogo.

Čakal je že več dni in postajal nestrpen, ker je dobival vesti, da se odpravljajo vojaške čete na lov na rokovnjače. Moral je svojo četo razdeliti na male skupine, da so se laglje skrivale in nadzorovale cesto, po kateri se je imela pripeljati baronica Renata. Toda ni je bilo, pač pa je končno Rudečega Jakoba odposlanec, ki se je vsak dan oglasil v Ljubljani, prinesel vest, da baronice Renate ne bo, ker je njen mož nenadoma umrl.

»Torej je Lenardov krasni načrt padel v vodo« se je škodoželjno smejal Rudeči Jakob. »Tako lepo si jo je izmislil. S silo bi bil baronico odpeljal — njen mož in vsi ljudje pa bi bili mislili, da je ušla k svojemu ljubimcu — mi bi pa bili obema pomagali na drugi svet, in Lenard bi bil podedoval veliko premoženje svojega strica. Res krasen načrt. Sam zlodej

je moral vtakniti svoje kremplje vmes in pomagati baronu Evzebiju, da jo je odkuril s tega sveta, predno smo mogli Lenardov načrt izvesti«.

Odposlanec je prinesel obširno pismo Lenarda Benalje. Rudeči Jakob je pismo temeljito preštudiral. Izvedel je poleg tega, kar mu je povedal že odposlanec, samo še to, naj nujno napade Lesno brdo in skrbi, da spravi Mihaela Kržinarja zanesljivo iz sveta.

»Če ti uteče, so vsi moji upi uničeni« je pisal Lenard, »zakaj kakor hitro se vrne Kržinar živ v Ljubljano, postane Renata njegova. Maščeval bi se mu sicer lahko tudi pozneje, ali s tem bi mi ne bilo dosti pomagano.«

»Seveda, seveda« se je rogal Rudeči Jakob, »saj denar je vendar veliko večjega pomena, kakor samo maščevanje. Če bi morala Renata žalovati še po svojem ljubimcu, bo imel Lenard najlepšo priliko postati njen tolažnik . . .«

Rudeči Jakob je bil vesel, da se čim prej odkriža težke naloge, ki jo je bil prevzel, kajti vojaške čete, ki so se zbirale v Polhovem gradu, so mu delale velike skrbi. Zato je takoj razposlal svoje ljudi, naj skličejo posamične rokovnjaške četice na dogovorjeno shajališče in je tudi sam za-

pustil skrivališče, kjer se je mudil v zadnjih dneh.

Mihael Kržinar je bil tisti dan dobil od svojega očeta pismo, z naznanilom, da je baron Evzebij Benalja nagloma umrl.

Pol ure pozneje je že odjezdil v Ljubljano. Jezdil je tudi mimo skrivališča Rudečega Jakoba, a ta je bil s svojimi ljudmi že zapustil ta kraj. Šele čez več dni je Mihael izvedel, da so rokovnjači tisto noč po ljutem boju zavzeli Lesno brdo in poklali več ljudi. Vsakega, kdor jim je prišel v roko, so vprašali, kje da je Mihael Kržinar. Ker je vsak rekel, da je odšel, rokovnjači pa tega niso verjeli, so vsakega teh nesrečnikov ubili. Naпослед pa je prišla pomoč in rokovnjači so se morali umakniti. Užgali so pač poprej Lesno brdo, a ljudje so ogenj pogasili.

Mihael pač ni slutil, kake naklepe so kovali rokovnjači proti njemu. Ko je odjezdil v Ljubljano, ga je navdajalo tako veselje, kakor ga ni še nikdar čutil. Rekel si je sicer da to njegovo veselje ni pošteno in plemenito čustvo, a premagati tega veselja vendar ni mogel. Ni se pa veselil, da je Evzebij Benalja mrtev, veselil se je samo, da je Renata sedaj svobodna.

»Mislil sem si, da prideš, makar če razdenejo rokovnjači ves grad« je dejal stari Kržinar, ko je pozdravil sina. »Naročil sem tudi, da pripravijo večerjo zate. Kar sedi.«

»Torej je res —?«

»Da, da, Evzebij baron Benalja je mrtev. Prav hitro je opravil.«

Stari Kržinar je obširno in natančno povedal vse, kar mu je bilo znano o vzrokih Evzebijeve smrti. Stari Kržinar in pokojni Benalja se nista marala, a stari Kržinar je bil pravičen mož in je znal ceniti izredno odločnost in vnemo, s katero se je Benalja v kavarni zavzel za čast svoje žene.

Molče je Mihael poslušal gostobesedna pripovedovanja svojega očeta, in ko je ta končal, je le vprašal za večerjo.

»Ti moreš v takem slučaju najprej vprašati za večerjo?« se je začudil stari gospod. »Mislil sem, da me boš vprašal, kaj naj zdaj storiš?

»Kaj naj storim? Zdaj je vendar čas za večerjo.«

»Ne odgovori tako bedasto« se je razlutil stari Kržinar. »Zdaj je Renata vdova in torej ni nobene ovire, da se ž njo poročiš. Nič se ne čudi. To je vendar čisto naravno. Renata je brez dvoma najlepša in najboljša žena v Ljubljani. Omikana je, resna,

ponosna in značajna — prav žena po mojem sreću.«

»Oče« je veselo vzkliknil Mihael in krepko objel starega gospoda. »Kaj res tako mislite, ali se le šalite.«

»Lej ga — kaj bi se šalil. Dokler je živel baron Evzebij je bila tvoja ljubezen do Renate prava nesreča zanjo in zate. Bal sem se, fant moj, da ti uniči ta ljubezen mladost in veselje do življenja. Zato sem delal z vsemi silami na to, da bi se oženil s Terezijo Ahčinovo, ki je vesela in bogata ženska. Zdaj, ko je Evzebij mrtev, storiš najboljše, če zasnubiš Renato. Boljše žene, kakor je ona ne moreš dobiti.«

»To je res — ali zdaj ni še čas o tem govoriti. Evzebij Benalja niti še pokopan ni.«

»Moj bog, ali naj mar jokam za njim? Star je bil; njegov čas je potekel, naj v miru počiva, kar nas je živih pa smemo vendar računati s tem, da je izginila ovira, ki je ločila tebe in Renato.«

»Ljubi oče — nikar se ne pre-naglitate. Saj še jaz ne vem, če bi me Renata hotela vzeti.«

»Kaj — tebe — pa da ne bi vzela? Ne bodi smešen, Mihael. Vsaka, prav vsaka bi te z veseljem vzela, Renata pa tembolj, ker te ljubi.«

»Gotovosti nimam nobene, da me Renata ljubi. Nikdar ni izdala, če kaj čuti zame. Renata ni taka, kakršne so druge ženske. V vsem je drugačna. Eno leto vsaj se ji sploh ne smem približati. Eno leto bo gotovo žalovala po možu in hudo bi zamerala, če bi se ji v tem času približal z ljubezenskimi in ženitovanjskimi ponudbami.

»Čemu si pa potem tako prihitel v Ljubljano? Saj da sem ti pisal resnico o Evzebijevi smrti, o tem vendar nisi dvomil.«

»Prišel sem — sam ne vem čemu, vsekako ostanem do pogreba.«

Pogreb Evzebija barona Benalje je bil veličasten in udeležba je bila ogromna. Toda dosti bolj kot za pogreb, žalujočo vdovo in vse pogrebee se je javno mnenje zanimalo za oporoko umrlega Evzebija. Vedelo se je, da je bogat, a nihče ni vedel, koliko premore in nihče ni slutil, kako da razdeli svoje imetje. Lenard, ki je bil hitro izvedel, da je Evzebij šele pred kratkim pri cesarskem notarju napravil svojo oporoko, je silil, da se oporoka čim najhitreje odpre in tako je bila Renata že dan po pogrebu poklicana v notarjevo pisarno. Navzočen je bil tudi Lenard.

Oporoka, ki jo je prečital notar je bila dolga. Vsakemu služabniku,

vsakemu prijatelju je Evzebij zapustil kako malenkost, vse ostalo premoženje pa je zapustil svoji ženi Renati.

Lenard ni dobil ničesar. Bled kakor smrt, trepetajoč silnega razburjenja je poslušal čitanje testamenta.

»Torej 270.000 goldinarjev znaša vsa zapuščina« je rekel ko je notar končal, »in od vsega tega velikanskega premoženja ni svojim sorodnikom, edinim nositeljem njegovega imena niti vinarja zapustil. Dobro ste ga naučili, gospa baronica.«

Užaljena se je dvignila Renata in je ostro zaklicala.

»Gospod baron — kaj hočete s tem reči.«

»Ne razburjajte se, milostiva baronica« jo je miril notar. »Gospod baron Lenard mi lahko verjame, da sem jaz še prigovarjal baronu Evzebiju, naj se njega in njegovih bratov in sester spominja v oporoki, a tega ni hotel storiti na noben način.«

Renata si je v svoji pravicoljubnosti štela v dolžnost opozoriti notarja na okoliščino, ki se ji je zdela važna.

»Kolikor je meni znano, sta moj pokojni mož in baron Lenard vedno prijateljsko občevala in se mi čudno

zdi, da se moj mož na svoje sorodnike ni nič oziral.«

»Saj jih ni popolnoma pozabil« je smehljaje rekel notar, »samo v oporoki jih ni hotel omeniti. Plačal je pa dolg, ki je vknjižen na njihovem posestvu. Dotične pobotnice je izročil meni v shrambo z naročilom, da jih izročim baronici Eleonori in baronici Ceciliji — ker je ta dar njima namenjen«.

Lenard je spoznal, da je pokojni Evzebij pač izpolnil svojo obljubo, a da je njega in njegove brate nalašč prikrajšal. Njegovega suma, da je to Renata dosegla, tudi notarjeva izjava ni omajala. A prvo vzkipeenje svoje jeze je bil že premagal in zavedal se je, da bi storil veliko nerodnost, če bi Renato še kaj žalil.

»Ne zamerite mi moje pre nagljenosti« je rekel Renati proseče. »Saj mi ni bilo za mojo osebo, nego za moji sestri. Teh se je pokojni stric, kakor zdaj vidim, jako velikodušno spomnil in to mu zagotavlja tudi moja hvaležnost. Da se nas bratov ni hotel spominjati, je naposled čisto naravno. Z delom in trudom si je stric pridobil svoje premoženje, kaj čuda, če sodi, naj si tudi drugi moški njegovega rodu pomagajo kakor on.«

Na Renato so te Lenardove besede napravile jako dober utis. Na tihem si je rekla, da morda vendar dela krivico temu netjaku svojega pokojnega moža, in skoro bi bila to rekla tudi na glas, da se ji ni zdel zavratni pogled Lenardov sumljiv in da ni na notarjevem licu zapazila sumljivega smehljaja.

»Hvala vam baron Lenard« je rekla prijazno »za dobre besede o pokojnem mojem možu. Želim da bi midva ostala dobra prijatelja in bodite prepričani, da ne bom nikdar pozabila kake dolžnosti imam napram najbližnjim in edinim sorodnikom svojega moža.«

Dala je Lenardu roko. Lenard ji je roko poljubil prav goreče in je nekaj trenutkov obdržal v svoji roki, potem se je globoko poklonil in z vročim naglim pogledom odšel.

»Milostiva baronica« je rekel notar po Lenardovem odhodu, »dovolite mi majhno priporočilo. Bodite nekoliko previdni s sorodniki svojega moža. Izrekel sem vam to svarilo po izrečnem naročilu pokojnega barona Evzebija.«

Strme je pogledala Renata v resni obraz notarjev.

»Ali mi ne morete nič več povedati.«

»Smem vse povedati — ali jaz ničesar več ne vem. Ko sem pokojnemu vašemu soprogu priporočal, naj ne pozabi svojih sorodnikov, je samo rekel, »slaba kri, pokvarjena kri; o teh ljudeh ne maram ničesar slišati; kadar bom mrtev, svarite mojo ženo pred njimi.«

Renata se je čudila, kajti dokler je Evzebij živel, se ni nikdar tako izrazil o svojih sorodnikih. Uganila je, da je morala med Evzebijem in med Lenardom biti neka posebna skrivnost in tolmačila si je Evzebijevo ravnanje tako, da se je pokojnik bal svojega netjaka. Toda pred notarjem ni hotela izdati svojih misli in slutenj in je raditega hitro končala ta pogovor.

»Za ljubljanske razmere ste milostiva baronica jako bogata dama — pazite, da vas prekanjenci ne bodo oskubili« je Renati pri odhodu priporočal notar. »Seveda sem vam vedno v vseh stvareh z veseljem na razpolaganje.«

»Razume se ob sebi, da si bom pri vas iskala sveta in poučila« je s popolnim zaupanjem rekla Renata v slovo.

Bogata in popolnoma sama na svetu!

To je bila misel, ki je šumela Renati po glavi, ko je stopila iz notarjeve pisarne.

Spomnila se je dneva, ko je cele ure prejokala nad svojim uboštvom. Onega dneva pred 5. leti, ko je komaj zapustila samostan in z veselja željnimi očmi pogledala v življenje, pa sta prišla pred njo oče in mati in jo s povzdignjenimi rokami prosila, naj se jih usmili, naj jih reši bede in sramote in obvaruje svoje brate in sestre najhujšega uboštvu s tem, da se poroči z Evzebijem baronom Benaljo.

Spominjala se je groze, ki jo je spreletela, ko je star in izmozgan, stopil prvič pred njo Evzebij baron Benalja, ko je spoznala poželjenje v njegovih pogledih, ko je stegnil svoje vele koščene roke po njej, jo privil na svoje prsi in kako je s svojimi tankimi in mastnimi ustnicami poljubil njena polna cvetoča usta.

Spominjala se je grenkih solza, ki jih je pretakala dan poroke in tiste strašne noči, ko se ji je zdelo, da njeno toplo telo objema mrzla kača . . .

Ah, koliko je takrat jokala nad svojim uboštvom; jokala, kakor da bi ji duša hotela s temi solzami odteči.

In sedaj je bila bogata, za ljubljanske razmere jako bogata, kakor ji je rekel cesarski notar, in zdaj ni imela nikogar na svetu, ki bi bil

njen. One, za katere je žrtvovala svojo svobodo, svojo mladost, pravico do sreče in svojo lepoto, one je bila vzela smrt že kmalu potem, ko je postala žena barona Evzebija Bernalje.

V svojem petletnem zakonu je nikdar niti za trenotek ni zapustil spomin na vse njeno obupanje zaradi svojega uboštva. Ni ji bilo treba štediti. Imela je vsega v izobilju. A nikdar ni hotela porabiti denarja po nepotrebem. Od svojega moža je vedno zahtevala samo toliko denarja, kolikor ga je neizogibno potrebovala. Evzebij ji je dostikrat ponujal, da ji bo za njene potrebščine dajal mesečno primerno svoto. Ponujal ji je toliko svoto, da bi bila lahko mnogo prihranila. A tega nikakor ni hotela. Njen ponos jo je silil ohraniti zavest, da se je prodala v korist svojim staršem in ne v svojo korist.

Zdaj ji je pokojni mož zapustil vse svoje imetje. V izraz hvaležnosti za njeno dobroto, ljubezen in velikodušnost, kakor je bilo zapisano v oporoki. S polno pravico si je rekla, da sme v tem smislu denar sprejeti, v polni zavesti, da je bila poštena, zvesta, dobrotna in velikodušna žena.

Zdaj je bila bogata — a vsi oni so ležali pod zemljo, ki so ž njo vred toliko jokali in trpeli zaradi uboštva.

XIII.

Na željo cesarskega notarja, ki je prevzel uredbo zapuščine pokojnega barona Evzebija, je ostala Renata v Ljubljani, vendar je imela namen, da odide čim prej mogoče na deželo, daleč na Dolenjsko, kjer so ležali vinogradi pokojnega njenega moža in kjer je vsako leto prebila nekaj tednov ob času trgatve. Tu je hotela v samoti preživeti čas žalovanja in v miru ter nemoteno storiti primerne sklepe za svojo prihodnjost.

Komaj je čakala na svoj odhod, kajti presedali so ji nad vse konvencionalni obiski in kar bolelo jo je, s kako mrzlo, brezbrizno ravnodušnostjo so ji ljudje izrekli svoje sožalje. Hvaležna je bila tistim, ki so ji prizanesli z obiskom in ji kondolirali pismeno.

Mihael se je pač udeležil pogreba pokojnega Evzebija, a ni se mogel odločiti, da bi Renati sporočil svoje sožalje. Trdno je bil prepričan, da bi Renata smatrala to za hlinjeno, in da bi nikdar ne verjela, da jo pomiluje zaradi smrti moža.

Mnogo, da skoro neprestano se je Mihael v mislih bavil z Renato, a razodel ni tega nikomur, niti svojemu očetu. Z nikomur ni govoril o

Renati in ničesar ni vedel, ne kaj dela, ne kako živi, niti kaj namerava.

Gospa Terezija Ahčinova je bila prav edina oseba, ki je časih pričo njega omenila Renato. Mihael ji je napravil vizito, jo spoštljivo prosil odpuščanja, da je na domači zabavi pri Benaljevih pozabil na ples, in bil čudovito hitro sprejet z najpopolnejšo milostjo. Gospa Terezija je v svoji ženski lokavosti natančno vedela, da je prišel najnevarnejši čas za cilj njenega ljubezenskega hrepenenja. Renata je bila zdaj vdova, torej vse drugačna tekmovalka kakor prej, kot omožena ženska. Gospa Terezija si je utepla v glavo, da mora Mihael Kržinar postati njen mož, in zato je zdaj razpostavila prav vse svoje mreže, da ji Mihael ne uteče. Nadzorovala in zasledovala je Mihaela in Renato s policijsko strogostjo in nikdar niso bili tako redni in pogosti slučajji, da je Mihaela srečala, kakor v tem času.

Štefan vitez Ogulin, ki je bil od svoje teške in nevarne poškodbe v dvoboju jedva okreval, je s strahom zapazil to prizadevanje. Kakor Lenardu tako je hitra smrt barona Evzebija tudi njemu prekrižala vse načrte. Od Terezije je izvedel, da se namerava Renata za dlje časa preseliti v svoj dolenski vinograd in zde-

lo se mu je, da mora zdaj na vsak način potisniti Mihaela na stran Renate, sicer je nevarnost, da ga vlovi Terezija v svoje zanjke in potem obsesti sam med dvema stoloma.

Mihael je dobil nekega jutra od ženske roke pisano pisemce brez podpisa. Pismo mu je kratko naznanilo, da namerava Renata naslednji dan odpotovati na Dolenjsko in ostati tamkaj celo leto, vso dobo svojega žalovanja. V dostavku je bilo rečeno, da za Renatino varnost ni skrbeti, ker leži njena hiša v neposredni bližini znanega gradu, čigar samski posestnik ji bo kot sosed gotovo v vsakem oziru šel na roko.

To pismo je Mihaela Kržinarja razburilo in prestrašilo. Obšel ga je sum, da ga hoče kak sovražnik zapeljati v kako neprevidnost, ki naj mu škodi pri Renati. Kdo bi mogel to biti? Ali gospa Terezija, ali pa Leonard, si je mislil Mihael, prva, da bi ga pridobila zase, drugi da bi ga laglje izpodrinil pri Renati.

V prvi jezi je brezimno pismo strgal in vrgel proč. Njegov lojalni značaj se je upiral temu, da bi tako pisanje količkaj upošteval. Toda stvar mu ni šla iz glave. Skrbelo in bolelo ga je samo eno, da bi Renata odšla za dolgo časa iz Ljubljane, ne da bi jo on videl. Dopovedoval si je

na vse načine, da ji kondolenčnega obiska po preteku običajnega roka ne more več napraviti, drugače pa, da ji ne sme v času žalovanja napraviti vizite.

Toda naposled so obledeli vsi ti pomisleki; hrepenenje, videti Renato, je bilo močnejše od vseh ozirov in Mihael se je le napotil, da napravi Renati obisk.

Naznanilo, da se ji želi Mihael pokloniti, je presenetilo Renato in jo vznemirilo. Vse te dni od smrti svojega moža, ni mislila na Mihaela. Kadar se ga je spomnila, vselej si je znala to misel pregnati, tako velika je bila moč njene volje, tako trden je bil njen sklep, posvetiti čas žalovanja spominu umrlega moža, ki ji je zapustil vse kar je imel in premogel, da ji dokaže svojo ljubezen in izbriše iz njenega spomina vtisk, da jo je kupil in jo pripravil z izkoriščanjem nesreče njenih staršev ob srečo in mladost.

Težek boj je Renata bila v svojem srcu predno se je odločila, sprejeti Mihaelov obisk. V prvem trenutku se ji je zdelo, da žali spomin svojega mrtvega moža, če sprejme tistega, ki si je znal pridobiti njeno srce. Toda naposled je vendar tudi pri njej premagala vse pomisleke

želja, da vidi pred svojim odhodom še enkrat Mihaela.

Počasi in z nenavadno slovesnostjo je vstopil Mihael. Renata mu je šla nasproti in mu je dala roko. Mihael se je te roke le rahlo dotaknil in jo poljubil lahko, a s tako spoštljivostjo, kakor kaki svetnici.

V prvem trenutku bi bilo Mihaelu skoro ušla beseda o sožalju na smrti barona Evzebija, a znal se je premagati.

»Čujem, milostiva baronica, da mislite za dlje časa zapustiti Ljubljano. Upam, da mi ne bodete zamerili, če se vam drznem ponuditi svojega očeta in svojo pomoč v vseh slučajih, kadar bi sploh potrebovali sveta in pomoči. Ta dobra volja naj upravičuje moj obisk.«

»Zahvaljujem se vam za vašo prijazno ponudbo,« je odgovorila Renata. »Za svojega zastopnika sem izbrala notarja, ali za slučaj, da bom kdaj potrebovala kakega posebnega sveta ali pomoči, mi je ljubo, da vem, kje ga dobim.«

Molčala sta oba in nista vedela kaj bi dalje govorila.

»Veseli me, da ste ozdraveli od svoje poškodbe v dvoboju,« je čez nekaj trenutkov tiho in plaho izpregovorila Renata.

»Ni bilo nič posebnega, milostiva baronica.«

»Ni bilo prav, da ste se dvobojevali.« Renata je z veliko resnobo pogledala Mihaelu v oči. »Ni mi znan vzrok dvoboju, a naj je bil kateri koli, to ni bilo prav, da ste se dvobojevali.«

»Časih je človek primoran poslužiti se tega najskrajnejšega sredstva.«

»In prouzroči s tem veliko nesrečo« je naglo dejala baronica Renata.

Spomnila se je večera, ko jo je njen pokojni mož obsul z očitani zaradi tega dvoboja in potem pred njo umrl.

»Pride čas, ko vas bom vprašala, kaj je bil vzrok tega dvoboja je rekla čez nekaj trenutkov »in takrat vam bom tudi povedala, kako nesrečo je prouzročil.«

»Vem, kaj imate v mislih« je odgovoril Mihael. »Znano mi je, kaj se je zgodilo in govorilo v kavarni v dan smrti vašega soproga.« Nimam vzroka vam kaj prikrivati.

»Če že to veste — potem odgovorite mi, je-li bila tista govorica utemeljena?«

Renata je vedela, da bi ne smela tega vprašati, a vprašala je vendar.

Mihael ji je naravnost pogledal v oči potem je rekel:

»Tisti večer — na domači zabavi pri vas — sem govoril z vami o svojih čustvih. Lenard Benalja je stoječ za preprogo prisluškoval. Hotel sem ga prisiliti, da bi molčal in tako je prišlo do dvoboja.«

»Ni bilo prav — ni bilo prav« je kakor v sanjah govorila Renata, »toda — zahvaljujem se vam vendar, da ste se zavzeli za mojo čast.«

»Renata — ali hočete za dolgo iz Ljubljane?«

»Za eno leto.«

»Ali vas smem kdaj obiskati?«

»Ne, ne, Mihael« je vzkliknila boječe, a Mihaela je vendar prevzelo čustvo sreče, saj ga je poklicala s krstnim imenom.

»Torej — eno leto —« je zavzdihnil Mihael, »dolgo je eno leto . . .«

Renata je spoznala, da tega pogovora ne sme nadaljevati, če noče grešiti proti spominu umrlega svojega moža. Njeno lice je dobilo v hipu strog izraz.

»Gospod plem. Kržinar — tako ne smeva govoriti« je rekla resno. »Jutri odpotujem . . .«

Tudi Mihael se je zavedal, da je šel predaleč.

»Ne bom vas dlje zadržaval, milostiva baronica. Oprostite mi moje nadlegovanje. Vsa sreča z vami . . .«

»Zdravstvujte.«

Razšla sta se. Renata je kaznovala sama sebe s tem, da Mihaelu ni dala roke. Videla je, kako ga to boli, videla je žalost v njegovih očeh, a vender ga je pustila tako oditi. Eno leto je hotela posvetiti spominu svojega moža, popolnoma in neprikrajšano, in žal ji je bilo resnično, da je že zdaj grešila proti tej zaobljubi.

»Kako bo mogoče prebiti celo leto, če sem že sedaj tako slaba, da ga le vidim.«

Uro po Mihaelovem odhodu je baron Lenard Benalja že vedel, da je bil njegov tekmeec pri Renati. Stiskal je pesti in prisegal sam pri sebi, da je bil to zadnji obisk Mihaelov v Renatini hiši.

Lenard baron Benalja je bil v obupnem položaju. Denarja ni imel. Poprej mu je njegov stric dajal v mesečnih obrokih one tolarje, ki si jih je bil izgovoril. Sedaj ni dobival ničesar in podedoval tudi ni ničesar. Še za stanovanje ni imel.

Ko je z Rudečim Jakobom sklenil krvno pogodbo, je lahkega srca obljubil, da pošlje Eleonoro in vso svojo rodovino na strmolsko pristanišče pri Cerkljah in jih takorekoč iz-

roči rokovnjaškemu poglavarju kot jamstvo, da izpolni tudi on pogodbo. Lenard ni nikdar mislil, da bo moral to obljubo tudi resnično izvršiti. Računal je, da čim izvrši Rdeči Jakob kar je obljubil, ga Lenard izda gosposki in ga spravi na vešala, s čimer bi bil ves račun poravnán.

Toda nesreča ga ni zapustila. Evzebij je umrl, predno je bila Renata odpeljana in tudi Kržinar je utekel namenjeni mu usodi. Povrh pa zdaj ni bilo denarja, niti toliko, da bi se bil mogel Lenard preživljati.

Pomagal si je z dolgovi, kakor je pač šlo, a uvideval je, da tako ne more iti noben teden več. Iz pisem, ki mu jih je pisala sestra iz strmol-ske pristave je razvidel, da jo rokovnjači skrbno čuvajo, tako da se skoro ne more ganiti. Milo je prosila brata pomoči. Prej, ko je živela na pristavi in ljubkovala z Rudečim Jakobom, ji je bilo to prijetno kratkočasje. A od tedaj je spoznala prijetnosti in udobnosti mestnega življenja ter se navadila aristokratske družbe in sedaj ji je bila rokovnjaška družba grozna in Rudečega Jakoba je samo sovražila ter se ga hotela za vsako ceno iznebiti.

»Pomagaj nam nazaj v Ljubljano, tu nam ni obstati« tako je pisala

Lenardu in ta si je obupno belil glavo, kaj naj stori.

Dolgo je ugibal, če naj se ne poniža in naj prosi Renato, da bi podpirala njegovo rodovino. Toda njegov ponos mu je to branil in še bolj prepričanje, da bi mu Renata pač brez dvoma pomagala, da bi pa bilo s tem izgubljenec vsako upanje, da postane njegova žena in da dobi tako njeno premoženje v roke. Z miloščino bi ne bilo pomagano niti njegovi rodovini, kaj šele njemu.

Pogostoma je mislil na gospo Terezijo Ahčinovo. To bi bil še dosti raje vzel kakor Renato, a vedel je, da ima tam najmanj upanja, ne le ker je gospa Terezija bila do blaznosti zaljubljena v Mihaela Kržinarja, nego tudi zato, ker se je Štefan vitez Ogulin trudil na vse načine, da si pridobi Terezijo in njen denar. Ogulina se je Lenard bal, ne le ker je poznal vso njegovo preteklost, nego tudi ker je vedel, da bi se Ogulin, če treba tudi z najskrajnejšimi sredstvi ubranil vsakega tekmeča.

Kržinar in Ogulin — ta dva sta bila Lenardu na potu, če bi teh dveh ne bilo, bi imel upanje, da si pridobi bodiže Terezijo ali Renato.

A kaj storiti? Kolikrat je že Lenard cele dni in cele noči iskal odgovora na to vprašanje, a ga ni našel.

Mihaelov obisk pri Renati je bil Lenardu v dokaz, da je nevarnost postala največja, ta obisk ga je spravljajal kar v obup, zlasti ker je bil povrh še v največji denarni zadregi.

Mnogo ur je begal po ljubljanskih ulicah in samotnih potih v okolici, premišljuječ kako bi si pomagal za sedaj in za prihodnjost.

To je vedel, da se Renata in Kržinar še nista zaročila, tudi če sta se domenila glede svoje ljubezni in poroke. Toliko se je bil Lenard v Ljubljani že olikal, da je vedel, da se vdova nekaj tednov po moževi smrti ne zaroči, vsaj ne javno. A tudi če je tajno zaročena ali samo dogovorjena z Mihaelom, je vedel Lenard, da so vsi njegovi upi ničevi, dokler je Kržinar živ.

Pozno ponoči je prišel izmučen in utrujen domov v svoje samotno stanovanje. Na obrazu se mu je videla neka srdita odločnost; poznalo se mu je, da je prišel do jasnega sklepa.

Vzlic pozni uri se je lotil pisanja in pisal je do ranega jutra. Skrbno je pazil, da bi se njegova pisava ne spoznala. Napisal je več pol dolgo pisanje, je zapečatil in sam nesel na poštni urad. Ko se je vrnil, je spisal še nekaj pisem, teh pa ni oddal na pošto, nego jih nesel v malo gostilno

na sedanji Dunajski cesti, kamor so hodili ljudje iz Cerkelj, ki so oddana pisma jemali seboj in jih doma oddali naslovljencem.

»Naj se zdaj zgodi kar hoče — ali zmagam, ali pa poginem« si je rekel Lenard, ko je legel končno že pri belem dnevu k počitku.

XIV.

Krojač Matjok na Rebri je rad dolgo spal, toda odkar je bil v službi Rdečega Jakoba, je bil eden prvih Ljubljčanov, ki so vstajali ob zori. Prijetno mu to ni bilo, toda Rudeči Jakob mu je bil strogo zabičil, da mora že na vse zgodaj obhoditi vse gostilne, po katerih je zanj zbiral novice, kajti že zgodaj dopolde je prihajal zaupnik rokovnjaškega poglavarja po ta obvestila v mesto.

Lepo, prijazno jutro se je porajalo, ko je krojač Matjok prilezel z Rebri, ugibajoč, kje naj si privošči prvi kozarček okrepčujočega in poživljajočega brinovčka. Mahnil jo je proti sodnji na Žabjeku, a že na Sv. Jakoba trgu je na svoje začudenje zagledal kočijo, ki je bila videti obložena s kovčegi.

»Pasja dlaka« je dejal sam pri sebi, »kdo je pa tako neumen, da vstaja že ob štirih, če mu ni treba.«

Hitel je h kočiji in pogledal skozi okno. Na prvi pogled je spoznal baronico Renato.

Krojač Matjok je v prvem presenečenju grdo zaklel. Edina ženska v Ljubljani, po kateri je Rudeči Jakob vedno vpraševal in hotel imeti obvestil, je bila baronica Renata in ravno o tej Matjok niti tega ni vedel, da hoče odpotovati.

Matjok je zahvalil boga, da jo je vsaj pred odhodom še videl. Pritisnil je klobuk v čelo, zapel svoj jopič in tekel kar je mogel mimo šentjakobske cerkve, da bi prehitel Renatin voz, ki je peljal po Florjanskih ulicah.

Pri dolenjski mitnici se je krojač Matjok ustavil. Poznal je mitničarja in začel ž njim prijateljski kramljati.

»Kam se neki peljejo ti ljudje?« je vprašal mitničarja, ko se je približal Renatin voz.

»To bomo kmalu izvedeli« je menil mitničar.

Voz je ustavil. Mitničar je prejel običajno plačilo in nesel potno dovoljenje baronice Renate stražniku v sobo na upogled.

»Če daš za kozarec brinovca, pa ti povem, kdo je ta gospa, ki se tu pelje in kam da gre.«

Mitničar je vse to čital v potnem dovoljenju in Matjok je dobil za kozarček brinoveca najboljše pojasnilo.

Od dolenske mitnice jo je Matjok mahnil okrog grada v mesto, kajti v točilnici pri »bidelmonu« poleg rotovža so se od šeste do osme ure zjutraj shajali različni mestni uslužbenci, da se pokrepčajo z brinovčkom ali slivovko za naporno svojo službo.

Matjok je na prvi pogled spoznal, da se je moralo zgoditi nekaj posebnega, nekaj silno važnega, kajti magistratni uslužbenci so stikali glave in govorili tako razburjeno, da niti Matjokovega prihoda niso zapažili. Skromni zakotni krojaček Matjok se seveda ni upal pridružiti se mogočnim magistratnim uslužbencem. Ponižno se je vsedel k vratom, naročil svoj brinovček in vzel svoj molek v roke. Molil seveda ni, nego vlekel na ušesa kar se je dalo.

Že koj pri prvih besedah bi bil Matjok skoro skoprnel. Razumel ni vsega, kar se je govorilo, a slišal je vsaj toliko, da je zvězo lahko uganil. Bilo mu je jasno, da preti njegovemu gospodarju in dobrotniku Rdečemu Jakobu silna nevarnost, da je izdan in da pojdejo vojaki še ta dan od treh strani loviti rokovnjaško družbo.

Kolena so se mu šibila, ko se je plazil iz točilnice. Hitel je domov in nestrpno čakal zaupnika Rudečega Jakoba. Bal se je, da bi ga morda slučajno ne bilo, kajti ni imel nobenega pojma, kje bi znal Rudečega Jakoba dobiti in ga pravočasno svariti.

Toda zaupnik je prišel o pravem času in Matjok mu je povedal vse, kar je vedel.

»Ne smeva se prenagliti« je dejal rokovnjač. Še je dosti časa, da pridem pred vojaki domov. Če odjezdim opoldne, sem gotovo nekaj ur prej doma, nego pridejo vojaki. Pojdiva vsak poizvedovat, kar je še mogoče izvedeti, opoldne se dobiva pri znamenju na Dunajski cesti. Delaj dobro Matjok in dobil boš bogato plačilo.«

Oba sta šla na delo. Matjok, ki je poznal vsakega človeka, ni imel posebnih težav izvedeti vsaj najvažnejše. Ko je prišel opoldne k znamenju na Dunajski cesti, je povedal zaupniku Rdečega Jakoba, da so se vojaki že odpeljali. Na desetih vozeh so se odpeljali in bodo rokovnjače prijeli od treh strani. Vsa rokovnjaška pota, vsa skrivališča so izdana in tudi naznanjeni vsi tisti ljudje, ki so rokovnjaški pomočniki in podporniki.

Toda Matjok svojih velikih novic, ki jih je prinesel, ni bil nič vesel. Ves zelen je bil v obrazu in strah mu je stresal kosti.

»Tudi v Ljubljani iščejo že vse jutro nekega gospoda, nekega znanega imenitnega gospoda, ki velja za bogataša. Štefan vitez Ogulin mu pravijo. Prišli so že zgodaj na njegovo stanovanje, že pred sedmo uro, a ga niso več dobili. Ko so vstopili v sobo, je bila postelja še gorka. Ušel jim je pred nosom. V podstrešju je imel prekopan zid v sosednjo hišo in po tej poti je ušel. Ženske v hiši pravijo, da ga je bil malo prej prišel klicat neki tujec.«

»Najbrž je imel na policijskem ravnateljstvu kakega prijatelja, ki ga je svaril« je menil zaupnik Rdečega Jakoba. »Le pazi Matjok, da zdaj ne bodo prijeli še tebe.«

»Vzemi me seboj, jaz se ne upam domov«, je prosil Matjok. »Če mi pridejo na sled, bom izgubljen.«

»Varnejši si v mestu, kakor bi bil zunaj pri nas. Bodi pameten. Ostani tu in poizveduj dalje, Rdeči Jakob bo tvojo zvestobo kraljevsko poplačal.«

Matjok je ostal v mestu, v svojem stanovanju je odstranil vse, kar bi ga bilo moglo izdati, svoj denar je skrbno skrnil in potem hodil po

krčmah in zabavljal na rokovnjače, da se je delala tema ter hvalil in slavil gosposko, ki tako energično čuva javno varnost.

»Bog daj in mati božja in moj patron, da bi vojaki vjeli rokovnjače in jih vse obesili«, s temi besedami je končal Matjok v vsaki krčmi pogovor o rokovnjačih, dokler niso začele obilne množice zavžitega brinovca nanj vplivati. Strah, ki mu je razjedal srce, mu je dajal moč, da je pil čez vse mere in naпослед nezavesten obležal v neki krčmi. Spravili so ga v hlev, da bi tam prespal svojo pijanost, a ni se več prebudil. Žganje ga je bilo umorilo.

Lenard baron Benalja je šele popoldne izvedel o uspehu svojega pisma na policijsko ravnateljstvo. V kavarni so mu povedali, da je dobilo policijsko ravnateljstvo brezimno ovadbo, ki je pa navajala take natančnosti, da ni dvoma, da je neki rokovnjač sam izdal svoje tovariše. V gosposkih in meščanskih krogih je stvar vzbujala velikansko senzacijo, ker je bil vanjo zapleten Štefan vitez Ogulin. Policijsko ravnateljstvo je bilo v dvomih, če je Ogulin res zapleten v rokovnjaško družbo. Mislilo je, da ga hoče kdo iz kake maščevalnosti osumniti. Zato je uradnik, ki je imel nočno službo ter

dobil pismo še predno je bil dan — ker je Lenard zapisal na naslov »silno mudno — skrajna nevarnost« — dal poklicati policijskega ravnatelja iz spanja in mu stvar naznanil. Ravnatelj je odredil, naj gre komisar z dvema detektivoma Ogulina iskat na dom, naj ga tam zasliši in izvrši hišno preiskavo, a šele če dobi vsaj nekaj dokazov za njegovo krivdo, naj ga aretira. Ogulin je pa pravočasno posvarjen pobegnil, in vsa Ljubljana je bila prepričana, da je bila obdolžitev utemeljena in Ogulin res zaveznik rokovnjaške družbe.

Najbolj je bilo o tem prepričano policijsko ravnateljstvo, ker je pri hišni preiskavi našlo več sumljivih stvari, pričujočih da je bil Ogulin nevaren človek.

Lenard baron Benalja je dobro igral svojo vlogo. Zabavljal je na ljudi, kako da so se mogli dati toliko časa varati in se jezil sam nase, da si je v svoji dvobojni zadevi izbral takega sekundanta. V svoje opravičevanje pa je navajal, da je še malo časa v Ljubljani in da se od njega ne sme pričakovati, da bo ljudi bolje poznal, kakor tisti, ki so že dolgo z njimi znani.

Tri dni ni bilo ničesar slišati o vojaški ekspediciji zoper rokovnjače.

Ti dnevi so bili za Lenarda najhujši v vsem njegovem življenju. Pisal je bil svoji sestri Eleonori, naj izve, kje ima Rdeči Jakob svoj zaklad zapan, naj to izve za vsako ceno, prav za vsako, pa če bi bilo treba žrtvovati celo dekliško čast . . . Tri dni je že čakal, a še ni bilo nobenega odgovora, nobene vesti, dasi je nujno zahteval obvestila. Lenardove telesne in duševne muke so bile neznan-ske. Niti trenotek ni našel miru. Samo s čeznaravnim naporom vseh svojih sil je mogel krotiti samega sebe toliko, da je šel vsak dan dvakrat v kavarno poizvedovat, kako se je obnesla njegova spletkarica; samo veselje, da je odstranil Ogulina mu je lajšalo grozne ure, ki jih je prebil v svojem samotnem stanovanju.

Četrty dan se je razvedelo po Ljubljani, da vojaška ekspedicija proti rokovnjačem ni imela pravega uspeha. Nekdo je moral rokovnjače svariti, kajti ko so prišli vojaki, so našli rokovnjaška skrivališča zapuščena. Rokovnjači še toliko časa niso imeli, da bi bili odnesli svoj plen, ki so ga imeli spravljenega v svojih skrivališčih. Brezimna ovadba na policijsko ravnateljstvo je bila, kakor so se vojaki prepričali, popolnoma resnična, ker so bile vse navedbe točne.

Obenem se je pa razvedelo še nekaj drugega, in to je vso Ljubljano spravilo pokonci. Rokovnjači so bili užgali strmolsko pristavo pri Cerkljah, kjer je prebivala Lenardova rodovina. Polili so bili vse z oljem in nanесли slame, tako da je bila vsa pristava v trenutku v plamenu. Nihče ni vedel, kaj se je zgodilo z rodovino Lenardovo. Nobenega sledu ni bilo o njih. Na pogorišču so vojaki pač našli nekaj okosti, a kmetsko prebivalstvo okrog Cerkelj je domnevalo, da so rokovnjači najbrže odpekljali vso rodovino seboj.

Vojaki so aretirali mnogo kmet-skih mož in žensk, ki so bili na sumu kot rokovnjaški zavezniki in jih pripeljali v Ljubljano, a nihče ni vedel povedati, kaj se je zgodilo z Benaljevimi.

Za Lenarda je bil to udarec, ki ga je popolnoma potrl. Razburjenje teh dni ga je bilo telesno oslabilo, da je bil prepaden in bled kakor smrt, a vest, da je izginila njegova rodovina ga je skoro uničila. Blazen bolesti in obupa je padel na tla in nesti so ga morali na njegov dom.

Sočutje z Lenardom je bilo splošno. Policijsko ravnateljstvo je takoj pisalo na vse strani na Kranjskem in po sosednih deželah ter naročilo ostro zasledovanje vseh sum-

ljivih ljudi in natančno iskanje in poizvedovanje po Benaljevih, toda sam ni imel dosti upanja, da bi njegov trud imel kak uspeh.

Preiskave in poizvedbe v Cerkljah in v okolici so spravile na dan, da je bila Lenardova mati prav zadnje dni pred nesrečo težko bolna in da je najbrže umrla. Iz tega se je sklevalo, da so rokovnjači s pristavo vred tudi njeno truplo prepustili plamenu, njene otroke pa odpeljali s seboj.

Lenard ni bil v dvomih, da se je res tako zgodilo in prav zavest, da je on sam tega kriv, mu je bila najstrašnejša in ga je najbolj mučila.

Navdajal pa ga je tudi strah pred Rdečim Jakobom. Preverjen je bil, da smatra Rdeči Jakob njega za izdajalca in da se pripravlja na strašno maščevanje.

Kaj bo, kaj početi? To je mučilo in trpinčilo Lenarda vse dni bolezni, in obiski njegovih znancev mu niso bili nobena tolažba, nego le povod novim razburjenjem, novim bolestim, novemu obupanju.

Samo izreden slučaj, samo pravi čudež je mogel pomagati, da bi bil Lenard še kdaj videl svoji sestri in svoja brata, a on si niti želel ni, da bi se to še zgodilo. Da sta postali sestri rokovnjaški ljubici, to je bilo

gotovo, ravnotako da sta tudi brata bila izgubljena.

Počasi se je razblinilo zanimanje Ljubljane za usodo rodovine Benalja. Lenardu se je polagoma zdravje zboljševalo. Obupanost zaradi sester in bratov ga je začela zapuščati. V bistvu je bil trd, neusmiljen in brezsrčen človek, dasi je imel rad svoje brate in sestre. A natura njegovega značaja je pomagala, da se je pri njem hitreje začela celiti rana, ki mu jo je zadala nesreča sester in bratov, kakor bi se bilo to moglo zgoditi pri kakem drugem človeku.

Zato pa je s toliko večjo močjo pritiskala nanj skrb za obstanek. Zadolžen je bil zdaj do skrajnosti, a znal ni ničesar, s čimur bi si bil mogel služiti kruh in edinole bogata nevesta ga je mogla rešiti in mu omogočiti obstanek, kakršnega si je želel.

Preiskava proti zaprtim kmetom in kmeticam, osumljenim, da so bili zavezniki in pomočniki ubegle rokovnjaške čete Rdečega Jakoba je šla med tem svojo pot. Osumljenci so pač tajili in se branili vsake krivde, a prišli so polagoma v svojih izpovedbah v vedno večja nasprotja. Zdaj in zdaj se je ta ali oni kako zarekel. Iz teh nesoglasij in protislovij se je začela porajati pri preiskovalnem sodniku slutnja, da odpeljani

bratje in sestre barona Lenarda Benalje vendar niso samo žrtve rokovnjaške sovražnosti in maščevalnosti, marveč da so morali imeti z rokovnjači tajne in to zelo sumljive stike. Nova vse ostrejša in natančnejša zaslisevanja so to slutnjo podkrepila tako, da je naposled padla temna senca na Lenarda Benaljo samega.

Oblastveni krogi so se šele zdaj začeli resneje zanimati za Lenarda Benaljo. Kdo se je prej zanj menil? Zadostovalo je, da ga je baron Evzebij Benalja priznal za svojega netjaka in vsa vrata so se mu odprla. Nihče ni vprašal, kje je bil poprej, kako je živel. Zdaj je to začelo oblastvene kroge kar najbolj zanimati in uvedli so sicer tajne a natančne poizvedbe.

Lenard ni o tem ničesar vedel in ni ničesar slišal. A nekaj ljubljanskih gospodov, ki so bili v ožji dotiki z oblastvenimi krogi, so kmalu izvedeli, kaj se godi in eden prvih med temi je bil Mihael Kržinar.

Lenard mu je bil vedno precej dvomljiv človek. Od dvoboja sem, ko ga je Lenard dvakrat poskusil zavratno umoriti, je bil prepričan, da je to nevaren človek, sposoben vsakega zločina. Ko je izvedel, da ga ima oblast na sumu, da je bil celo zaveznik rokovnjačev in išče dokazov za njegovo krivdo, se ni prav nič ču-

dil, pač pa ga je spreletela slutnja, da je morda Lenard sam iz katerihkoli nagibov napravil ovadbo zoper rokovnjače, ti so se mu pa maščevali s tem, da so odpeljali njegove brate in sestre seboj.

Mihael je bil molčeč človek in ni nikomur razodel ne tega, kar je vedel, ne tega kar je slutil. Celo njegov oče je šele od druge strani izvedel, kar se je šepetalo v oblastvenih krogih še kot negotovo in nedokazano o baronu Lenardu in se je močno razhudil, ko je zaznal iz ust svojega sina, da ta že vse ve.

»Ali se ti mar smili ta rokovnjaški baron in vredni prijatelj rokovnjaškega viteza Ogulina? Dvakrat te je hotel zavratno umoriti, ti pa niti svojemu očetu ne poveš, na kak sum je ta človek prišel?«

Stari gospod je bil navzlic svoji sivi glavi temperamenten in zgovoren. Ves večer ni o ničemer drugem govoril, kakor o baronu Lenardu Bernalji. Zagrizel se je v misel, da je Lenard rokovnjač in iskal kar je mogoče dokazov, da bi to podprl in prepričal tudi Mihaela. Vsako malenkost iz Lenardovega vedenja, ki mu je prišla na misel, je obračal na vse strani in jo sukaj in pretvarjal toliko časa, da je iz nje napravil nov dokaz zoper Lenarda.

Že precej pozno zvečer, ko je bil Mihael tega pogovora že do cela naveličan, je prišla v sobo služkinja in naznanila Mihaelu, da je prišel neki lakaj, ki hoče ž njim govoriti.

Radoveden je šel Mihael v pred-sobo, kjer je našel popolnoma nezna-nega človeka v jako lepi lakajski obleki.

»Kaj želite?« je vprašal Mihael in motril rdečelasega človeka, ki ni kar nič lakajski izgledal. Ker je bilo v Ljubljani le malo lakajev, jih je Mihael vse poznal, a tega človeka ni še nikdar videl.

»Izročiti imam vaši milosti neke važne stvari — če mi dovolite kratek pogovor.«

Molče je Mihael odprl vrata v svojo sobo in je z lakajem vstopil vanjo.

»Kdo je pa vaš gospodar?« je vprašal Mihael sedši kraj mize tako da je padala luč rdečelasemu v obraz.

Lakaj se je nasmehnil, samo lah-no, a Mihael je to zapazil.

»Gospodar mi je naročil, da vam njegovega imena ne smem povedati.«

»Čudno! Kaj torej hočete?«

»Naročilo imam, izročiti vam nekaj pisem, važnih pisem, ki bodo vas in še marsikoga zanimala. A to smem storiti samo pod enim pogo-jem.«

»Taka pisma me ne zanimajo« je hladno izjavil Mihael. »V tuje zadeve se jaz sploh ne vtikam.«

»Ne gre se za tuje zadeve — gre se v teh pismih za vas, za baronico Renato . . .«

Mihael je bil v trenutku na nogah, spreletela ga je misel, da preti Renati kaka nevarnost.

»Kaka pisma so to? Kdo jih je pisal? Kje ste jih dobili? Kdo ste sploh vi?«

Stopil je tik pred lakaja in mu srepo pogledal v oči. Lakaj se ni zganil, kakor skala je stal pred Mihaelom. Mihael si je bil svest, da ta človek ni lakaj.

»Izročim vam pisma pod enim pogojem« je rekel rdečelasi tujec, »da mi jih namreč čez pol ure pošljete po svoji služkinji pred hišo, kjer imam konja. Prijezdil sem namreč ravnokar v mesto. Pismom so dodani prepisi; primerjajte izvornike s prepisi in potem mi vrnite izvornike. Ali mi daste na to svojo častno besedo.«

»Dam jo — na mojo čast, da storim, kakor zahtevate.«

Za lakaja oblečeni tujec je vzel iz žepa zavoj pisem in jih je položil na mizo.

»Zaupam vaši častni besedi« je dejal s povdarkom »in vam torej iz-

ročam pisma in prepise. Čakal bom pred hišo.«

Hlastno je Mihael odvezal in razgrnil pisma — komaj jih je bil nekaj z očmi preletel, bi bil skoraj zakričal presenečenja. Ozrl se je po lakažu, a ta je bil že odšel; s ceste se je čulo, da nekdo pred hišo jaše gor in dol.

Mihael se je nagnil nad pisma in jih hitro prečital. S prepisi jih ni primerjal; zadostovalo mu je, kar je bral. Ko je končal, je pisma zavil in zavezal ter jih sam nesel pred hišo tujcu, sedečemu že na konju.

»Ali ste pisma primerjali s prepisi?« je vprašal tujec, ko je zavoj vtaknil v žep.

»Čemu! Recite mi raje, kdo vas je poslal ali kdo ste in kako ste ta pisma dobili!«

Tujec se je zakrohotal in vzpodbodši konja je zaklical:

»Rokovnjaški poglavar sem — Rdeči Jakob — recite Lenardu Benalji, da ga pozdravljam in da ga bom preganjal in mučil dokler bom živ. Poginiti mora, kakor stekel pes.« In oddirjal je v temno oblačno noč.

Mihael je v svoji sobi jel čitati prepise onih strašnih pisem. Bila so to pisma, ki jih je Lenard v raznih časih pisal Rdečemu Jakobu. V enih mu je poročal o razmerah v gotovih

hišah, kjer so rokovnjači potem ropali, v drugih ga je obveščal o policijskih odredbah zoper rokovnjače in sploh o zanj važnih stvareh.

A bila so vmes še druga pisma, Mihael je izvedel iz njih, da so ga rokovnjači hoteli na Lesnem brdu umoriti, da so hoteli odpeljati Renato in jo spraviti na sum, da je ž njim ušla, ter da so hoteli tudi Evzebija Benaljo vjeti, ga prisiliti, da napravi Lenardu na korist oporoko in ga potem ubiti.

Našel je izjavo Lenardovo, da izplača iz Evzebijeve zapuščine 5000 tolarjev Rdečemu Jakobu in mu da svojo sestro Eleonoro za ženo.

Končno je čital, kar je Lenard pisal svoji sestri Eleonori, ko je rokovnjače ovadil policijskemu ravnateljstvu. Spreletela ga je groza, ko je čital priporočilo, naj Eleonora če treba tudi za ceno svoje dekliške časti izve, kje ima Rdeči Jakob skrit svoj zaklad in naj, ko pridejo vojaki lovit rokovnjače, pomaga, da Rdeči Jakob ne uteče, v največji sili pa ga naj sama ustrelji.

»Če uteče Rdeči Jakob smo vsi izgubljeni — uničil nas bo vse brez usmiljenja.« Tako se je glasil konec tega pisma, čigar resničnost je stopila v tem trenutku Mihaelu Kržinarju z vso jasnostjo pred oči.

Mihael se je prijemal za glavo. Petkrat in desetkrat je prebral ta pisma. Vedel je, da govore resnico, saj je imel izvornike pred očmi in saj je spoznal Lenardovo pisavo.

»Izpridena laška in ciganska kri« — tako je nekje v teh pismih govoril Lenard sam o sebi in te besede so Mihaelu neprestano krožile po mislih.

Dolgo je ugibal, kaj naj stori. Spoznal je, da bo sodna preiskava, ki je spravila Lenarda v velik sum, počasi gotovo še toliko dognala, da bo sodnija začela tudi proti Lenardu postopati in zdelo se mu je, da Lenard ne more uteči svoji usodi. Kdor ima toliko na vesti se ne reši več.

»Ali naj vse naznanim policijskemu ravnatelju in mu izročim ta pisma?« tako se je vpraševal Mihael. Pamet mu je velevala, naj tako stori, srce pa mu je govorilo, da ne — zaradi Renate ne.

Renata in Lenard! Spominjal se je Mihael, kako se je Lenard prizadeval, da bi si pridobil Renato in spominjal se je tudi, da ga je ta človek poskusil dvakrat zavrtno umoriti ter v tretje najel razbojnike, da bi ga ubili.

»Mrčes je ta človek, ki zasluži vešala, ali da prihranim Renati žalost in razburjenje in da ji dokažem, da

sem po svojem značaju vreden njene ljubezni, storim to, kar bi Renata storila na mojem mestu.«

Vzel je pisma in vzlic pozni uri je šel iskat Lenarda Benaljo na njegov dom. V pritličju dotične hiše je bila znana krčma, v kateri so bili še veseli gostje, vsled česar so bila vrata še odprta. Ne da bi ga bil kdo opazil, je prišel Mihael v prvo nadstropje, kjer je iztaknil žensko, ki ga je po dolgem obotavljanju peljala v Lenardovo sobo.

Kakor da je bila oplenjena, tako je izgledala ta soba. Lenarda je revščina silila prodajati pohištvo komad za komadom. Ker mu celo gostilničar v hiši brez plačila že ničesar ni hotel več dati. V sobi je bila samo miza in revna postelja, na kateri je ležal Lenard.

Plaho je Lenard dvignil glavo, ko je Mihael vstopil v sobo in v skrajnem iznenadenju je zaklical:

»Vi — vi — kaj hočete od mene — tako pozno ponoči.«

»Ne prihajam kot sovražnik« je rekel Mihael resno in nekako slovesno. Nimam sicer nobenega vzroka, da bi vam bil prijatelj, tudi kot človek ne morem imeti z vami usmiljenja . . .«

»Kaj torej hočete od mene?« se je razlutil Lenard. »Jaz ne potrebu-

jem ne vašega prijateljstva, ne vašega usmiljenja.«

»Ne ponujam vam ne enega, ne drugega«, je ostro in zaničljivo odgovoril Mihael. »Tega vi sploh vredni niste. A ker nosite tisto ime, kakor baronica Renata, zato sem vas prišel svarit.«

»Mene svarit?« se je porogljivo zasmejal Lenard. »Ali se mar bojite, da vas Renata le ne bo vzela?«

»Molčite in ne izgovorite imena baronice Renate« je ukazal Mihael. »Ni me volja vas poslušati. Vem, da ravnam v smislu baronice Renate, če vas opozorim na nevarnost, ki vam preti. Samo zaradi Renate, samo ker nosite njeno ime, samo ker ste ž njo v svaštvu vam povem dvoje. Eno je, da je sodnija iz izpovedi ujetih rokovnjačev in njih žensk prišla do spoznanja, da ste vi sami razbojnik in rokovnjač . . .«

Lenard je planil pokonci. S široko odprtimi očmi je v groznem strahu gledal Mihaela. Poskušal je nekaj govoriti, a ni spravil nobene besede čez ustni; samo zadušeno grgranje se je čulo.

»Dalje je bil danes zvečer pri meni človek, ki mi je podal različna vaša pisma. Prepise imam tu. Iz teh pisem sem spoznal, da ste najeli rokovnjače, naj odpeljejo baro-

nico Renato in naj umore mene in naj umore pokojnega vašega strica; spoznal sem iz teh pisem, da ste tudi rokovnjače, svoje zveste zaveznike izdali in jih hoteli spraviti na zaslužena vešala; izvedel sem, kako ste učili svojo sestro. Izkratka, znano mi je vse. — Tu imate prepise teh pisem.«

Zaničljivo je vrgel Mihael ta pisma Lenardu na posteljo.

»Jaz teh pisem ne rabim« je nadaljeval. »Jaz vas ne bom naznanil oblasti, svarim vas le — storite kar hočete. To pa vam še povem: Tisti človek, ki mi je ta pisma prinesel, mi je odhajaje zaklical: pozdravite barona Lenarda in recite mu, da ga bom preganjal in mučil, dokler bo živ. Bil je to vaš nekdanji pajdaš Rdeči Jakob.«

Mihael je umolknil. Naglo je presekal svoj govor, kakor da mu je od razburjenja zmanjkalo sape.

Lenard je ležal na postelji kakor bi bil mrtev. Kakor udarci po glavi so ga zadela Mihaelova očitanja. Spoznal je strašno nevarnost, v kateri je bil in nič ni dvömil, da je vse izgubljeno, ko bi tudi utekel oblasti, kaj naj bi bilo z njim?

V enem samem trenutku se je tega natančno zavedel in v istem trenutku je tudi že storil svoj sklep.

Nepremično je ležal na svoji postelji kot bi bil brez moči in zavesti, le svoje temne razbojniške poglede pa upiral v Mihaela, kakor divja zver predno napade svoj plen.

Mihael se je molče obrnil od Lenarda. V onem hipu, ko je Mihael pokazal Lenardu hrbet, ter stegnil roko po svojem na mizi ležečem klobuku, je Lenard izpod vzglavja naglo potegnil napet samokres, pomiril in ustrelil.

Mihael se je zganil, je boleстно zaječal, dvignil roki in v hrbet zadet padel na obraz.

Lenard je planil iz postelje. Zaklenil je vrata in vzel iz miznice drug samokres.

Strel v tihi noči je spravil pokoncu vso hišo in vso okolico. Vse je drvelo proti Lenardovemu stanovanju. Ko so našli ljudje vrata zaklenjena so začeli klicati in trkati.

Lenard je napel samokres Mirno, smehljaje ga je ogledal, če je ves v redu, potem se je vsedel na rob svoje postelje.

»Le trkajte« je mrmral posmehljivo, »le vpite! Predno odprete vrata bo poteklo še nekaj trenutkov.«

Bil je zdaj popolnoma miren in smehljaj z njegovih ustnih ni izginil.

»Čez nekaj trenutkov bo vse končano — to bodo gledali, če najde-

jo te papirje. Naj jih le bero. Jaz se jim bodem smejal iz pekla, samo da sem tega-le spravlil s sveta.«

Sunil je Mihaela z nogo. Na vratih se je čulo, da je udarilo kladivo na nastavljeno zagozdo.

Lenard je z mirno roko nastavil samokres na čelo.

Ena — dve — tri — je štel porogljivo in sprožil prav tedaj, ko so vrata odletela in so se ljudje vsuli v sobo.

* * *

Minulo je več tednov. Po dolgem boju s smrtjo je krepka narava Mihaelova vendar zmagala. Lenardova kroglja je zadela Mihaela v hrbet in ga prestrelila.

V poltemni sobi je ležal Mihael, samo še senca nekdanjega junaka. Bled in upadel je bil njegov obraz in drobne in suhe so postale njegove roke. Toda njegov pogled je že zopet imel nekdanjo toploto, ki je tako omamljivo uplivala na baronico Renato.

Sam je ležal Mihael v svoji sobi. Njegov oče, ki se vse noči ni maknil od njegove postelje mu je bil šele ta dan povedal, kako je končal Lenard Benalja in Mihael je povedal očetu, kako je dobil pri Lenardu najdene

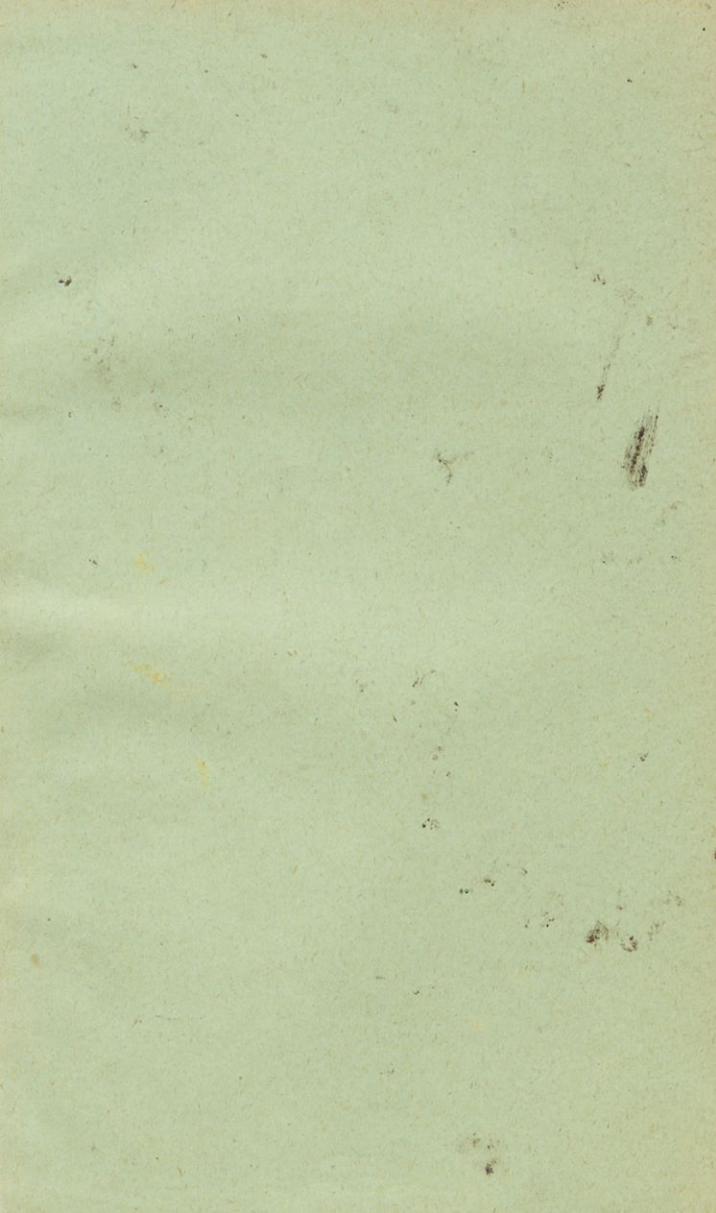
spise in kaj ga je napotilo, da jih je nesel še ponoči Lenardu na stanovanje.

Zdaj se je stari Kržinar mudil v salonu, kjer se je vsako popoldne kar gnetlo gospodov in dam, ki so hodili vpraševat, kako se Mihaelu godi in ki so šele danes iz ust Mihaelovega očeta izvedeli, kako je prišel Mihael v Lenardovo stanovanje, česar si prej nihče ni znal raztolmačiti.

Z zaprtimi očmi je ležal Mihael na svoji postelji; misli njegove so bile daleč doli na Dolenjskem . . . Nič ni slišal, da so se odprla stranska vrata in da je previdno stopila v sobo črno oblečena dama ter se tiho bližala njegovi postelji.

Lahni šum ženskega krila je Mihaela prebudil. Pogledal je — strme so se odprle njegove oči — odprl je usta, da bi nekaj rekel — a že se je Renata nagnila nanj, in mu s poljubom zaprla usta.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIILNICA

00000476285

